

Waterschap Brabantse Delta

Jaarstukken 2023

Colofon

De Jaarstukken 2023 is een uitgave van waterschap Brabantse Delta.
Meer informatie over het waterschap vindt u op www.brabantsedelta.nl

Datum:

22 mei 2024

Afbeelding kaft:

Stuw Rolafseweg, gemeente Steenbergen, vispasseerbaar gemaakt door het waterschap

JAARSTUKKEN 2023

Aldus vastgesteld door het algemeen bestuur van het waterschap Brabantse Delta in de openbare vergadering van 26 juni 2024.

De dijkgraaf

drs. C.J.G.M. de Vet

De secretaris-directeur

dr. A.F.M. Meuleman

JAARREKENING 2023 IN ÉÉN OOGOPSLAG

	BEGROOT	WERKELIJK
NETTO LASTEN	166,1 mln	158,9 mln
BELASTINGOPBRENGSTEN EN BIJDRAGE PROVINCIE	162,4 mln	163,0 mln
WIJZIGING RESERVES	-3,7 mln	4,1 mln

2023 SPEERPUNTEN AMBITIEUS COALITIEAKKOORD: 'WATER VERBINDT ONS'

Een coalitie van vijf partijen in het algemeen bestuur heeft in mei een gezamenlijk akkoord bereikt: BBB, VVD, West-Brabant Waterbreed, Water Natuurlijk en Ongebouwd. De komende vier jaar gaat het waterschap aan de slag om zowel in het stedelijk als landelijk gebied een klimaatrobuust waterlandschap te creëren, zo zeggen de fracties. "Met een stevig pakket maatregelen matigen we de gevolgen van klimaatverandering zo goed mogelijk." Het waterschapsbestuur ziet voor de komende jaren grote en complexe uitdagingen, van de beschikbaarheid van voldoende zoetwater en droogte, wateroverlast en waterveiligheid, tot en met waterkwaliteit en verbetering van de biodiversiteit.

ENKELE PROJECTEN

BEGROOT	WERKELIJK
Netto 88,7 mln	Netto 76,4 mln
Bruto 101,7 mln	Bruto 90,4 mln

HERINRICHTING MARKDAL-ZUID

Eind 2023 startte het waterschap met de uitvoering van het project Markdal-Zuid. Ter hoogte van Galder, ten zuiden van Breda, graaft het waterschap een Nieuwe Vrijstromende Mark. Die kronkelt naast de huidige Bovenmark. Hiermee verbetert het waterschap de waterkwaliteit in dit beekdal. Samen met de aanleg van poelen en natuurontwikkeling in het gebied voor het Natuur Netwerk Brabant, verbetert daarmee ook de waterbalans in de bodem. De werkzaamheden aan Markdal-Zuid zijn medio 2024 klaar.

DIJKVERBETERING STANDHAZENSEDIJK

Het klimaat verandert. Door stijging van de zeespiegel en extremer weer komen er vaker en langere perioden van hoogwater. Om goed voorbereid te zijn op de toekomst, zijn sterke dijken van belang. Daarom versterken we de komende jaren een deel van onze

dijken. De Standhazensedijk in Drimmelen wordt in 2024 versterkt. Deze dijkversterking is onderdeel van het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma en is het snelst uitgevoerde HWBP-project van Nederland.

VERVANGEN ELEKTROTECHNISCHE INSTALLATIE RWZI BATH

Dit project draagt bij aan een toekomstbestendig en betrouwbare Riolowaterzuiveringsinstallatie (RWZI). De procesautomatisering wordt vanaf 2025 niet meer ondersteund door de leverancier. Ook is de stroomvoorziening meer dan 40 jaar oud en over de technische levensduur heen. Door de nieuwe besturings-techniek wordt de efficiëntie van de zuivering vergroot. De werkzaamheden vinden plaats terwijl de RWZI in bedrijf is. Dit maakt het een complexe klus. Wanneer dit succesvol is, worden alle zuiveringen uiteindelijk op dezelfde manier aangestuurd.

WATERSCHAP BRABANTSE DELTA AL 50 JAAR TROTSE EIGENAAR VAN LANDGOED BOUVIGNE

Naar aanleiding van het 50-jarig jubileum is de Bouvigne Water Academie gelanceerd. Met dit nieuwe initiatief is een platform neergezet voor kennisuitwisseling op het gebied van klimaat-extremen, droogte en waterkwaliteit. Daarnaast wordt met de wateracademie de samenwerking tussen Vlaamse en Nederlandse overheden, organisaties, kennisinstellingen en het bedrijfsleven versterkt. Ook vond afgelopen jaar, voor het eerst, Futurelab plaats. Onder begeleiding van ateliermeesters gingen studenten & young professionals vier dagen aan de slag met onderwerpen als klimaat, energie en digitalisering.

ONZE KERNTAKEN

BEGROOT	WERKELIJK
166,1 mln	159,0 mln

VEILIGE DIJKEN

Veilig wonen, werken en genieten dankzij 568 kilometer dijken, 227 gemalen en 17 sluizen en waterbergingsgebieden.

SCHOON WATER

Gezonde natuur dankzij een goede waterkwaliteit. Schoonmaken van rioolwater van huizen en bedrijven in 17 rioolwaterzuiveringen.

VOLDOENDE WATER

Genieten van water dankzij het maaien en baggeren van 8.115 kilometer sloten, beken en rivieren. Zorgen dat het niet te droog is dankzij 1.752 stuwen.

Inhoudsopgave

Colofon.....	2
Deel I: Jaarverslag 2023.....	7
1. Verslag ter verantwoording van het financieel beheer	7
1.1 Inleiding.....	7
1.2 Ontwikkelingen in het begrotingsjaar	9
1.3 Bedrijfsvoering	11
1.4 Resultaat exploitatie 2023	14
1.5 Resultaat investeringen 2023	20
1.6 Incidentele baten en lasten	23
1.7 Begrotingsrechtmatigheid	24
1.8 Waterschapsbelastingen	26
1.9 Risicoparagraaf	30
1.10 Weerstandsvermogen	33
1.11 Openbaarheidsparagraaf	35
1.12 Financiering	37
1.13 EMU-saldo	38
2. Jaarverslag programma's	39
2.1 Inleiding.....	39
2.2 Programma waterveiligheid.....	40
2.3 Programma waterketen.....	46
2.4 Programma watersystemen.....	49
2.5 Programma samen werken.....	62
2.6 Programma klimaat en duurzaamheid.....	65
2.7 Programma digitale transformatie.....	70
3. Verbonden partijen	75
Deel II: Jaarrekening 2023	89
4. Jaarrekening 2023 per wettelijke taak	89
4.1 Inleiding.....	89
4.2 Exploitatierekening 2023 taak Watersysteembeheer	89
4.3 Exploitatierekening 2023 taak zuiveringsbeheer.....	89
4.4 Exploitatierekening 2023 vaarwegenbeheer	90
5. Jaarrekening 2023 naar kosten en opbrengsten.....	91
6. De jaarrekening 2023 naar programma's.....	93
7. De balans en de toelichting op de balans.....	100
7.1 Grondslagen waardering en resultaatbepaling	100
7.2 Balans per 31 december 2023	103
7.3 Toelichting op de balans	104

7.4 Niet uit de balans blijvende verplichtingen	121
7.5 Schatkistbankieren	123
7.6 Wet normering topinkomens.....	124
7.7 Na balansdatum voorgedane ontwikkelingen	126
Bijlage 1: Staat van reserves en voorzieningen.....	127
Bijlage 2: BBP-productenlijst met nettolasten producten naar de taken	128
Bijlage 3: BBP-productenlijst met nettolasten producten naar de programma's.....	132
Bijlage 4: Staat van activa.....	135
Bijlage 5: Staat van geldleningen (gecomprimeerd)	139
Bijlage 6: Principes waarmee kosten en opbrengsten aan de beheerproducten zijn toegerekend ...	140
Bijlage 7: Overzicht van de door het bestuur toegekende kredieten in 2023	141
Bijlage 8: Overzicht werken met een restantkrediet eind 2023	142
Bijlage 9: Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen en provinciale middelen (SiSa-methode)	150
Bijlage 10. Financiële verantwoording – Regeling Uitvoeringskosten NPLG Waterschappen	153
Bijlage 11. Door het waterschap gedeelde documenten in 2023.....	154
Bijlage 12: Jaarrekening 2023 gemeenschappelijke regeling Muskusrattenbeheer Noord-Brabant .	155
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	160

Deel I: Jaarverslag 2023

1. Verslag ter verantwoording van het financieel beheer

1.1 INLEIDING

Het Bestuursakkoord 'Samen beter!' (voorjaar 2019), het Waterbeheerprogramma 2022-2027 'Klimaatbestendig en veerkrachtig waterlandschap' en de Kadernota 2023-2032 'Toekomstgericht sturen in onzekere tijden' vormden de basis voor de koers van het waterschap in 2023. De Begroting 2023 is een nadere uitwerking van het eerste jaar uit de meerjarenraming van de Kadernota 2023-2032. In de Jaarstukken 2023 wordt inhoudelijk en financieel gerapporteerd ten opzichte van de Begroting 2023. De jaarstukken 2023 zijn opgesteld in overeenstemming met de verslaggevingsregels uit het Waterschapsbesluit en de daarbij behorende ministeriële regeling "Beleidsvoorbereiding en verantwoording Waterschappen" (BBVW).

In 2023 zijn de producten en diensten grotendeels conform de begroting uitgevoerd. Vanwege de moeilijke marktomstandigheden, zoals bijvoorbeeld personeelskrapte (ook bij derde partijen), zijn de werkzaamheden soms over de jaargrens geschoven. Waar dit het geval is, wordt dit toegelicht in het jaarverslag. Het jaar is afgesloten met een voordelig exploitatiesaldo van bijna € 4,1 miljoen. In de Begroting 2023 was rekening gehouden met een nadelig saldo van € 3,7 miljoen.

Het **jaarverslag** geeft een beeld van de activiteiten van het waterschap in het jaar 2023 en de daaruit voortvloeiende financiële gevolgen. De opbouw is als volgt:

- In hoofdstuk 1 'Verslag ter verantwoording van het financieel beheer' wordt verantwoording afgelegd over de financiële consequenties van het gevoerde beleid. Hier zijn ook de verplichte paragrafen uit het Waterschapsbesluit opgenomen.
- In hoofdstuk 2 'Jaarverslag programma's' wordt per programma inzicht gegeven in de realisatie van de doelstellingen, de prestatie-indicatoren en de financiën. Hier worden ook de grootste financiële verschillen ten opzichte van de Begroting 2023 toegelicht.
- In hoofdstuk 3 worden de resultaten en ontwikkelingen bij de verbonden partijen weergegeven.

De **jaarrekening** bevat:

- Hoofdstuk 4: 'De Jaarrekening 2023 per wettelijke taak'.
- Hoofdstuk 5: 'De jaarrekening 2023 naar kosten- en opbrengsten'.
- Hoofdstuk 6: 'De jaarrekening 2023 naar programma's'.
- Hoofdstuk 7: 'De balans en de toelichting op de balans' geeft de financiële positie van het waterschap weer ultimo 2023 en ultimo 2022, inclusief een toelichting. Hier is ook de verplichte informatie over de topinkomens opgenomen.

In de **bijlagen** is de volgende informatie opgenomen:

De verplichte **uitvoeringsinformatie**:

- De staat van reserves en voorzieningen (bijlage 1);
- De BBP-productenlijsten met de gerealiseerde nettolasten naar beleids- en beheerproducten en de toerekening van de nettolasten aan de taken (bijlage 2);
- De BBP-productenlijsten met de gerealiseerde nettolasten naar beleids- en beheerproducten en de toerekening van de nettolasten aan de programma's (bijlage 3);
- De staat van activa (bijlage 4);
- De gecombineerde staat van geldleningen (bijlage 5);
- Principes waarmee kosten en opbrengsten aan de beheerproducten zijn toegerekend (bijlage 6).

Behorende bij de **toelichting op de balans** zijn de volgende overzichten opgenomen:

- Het 'Overzicht van de door het bestuur toegekende investeringskredieten in 2023' bevat alle werken die in het jaar 2023 zijn gestart (bijlage 7);
- Een overzicht met werken die eind 2023 nog een restantkrediet hadden, inclusief een weergave van de verwachtingen over het vervolg van deze werken (bijlage 8).
- De verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen volgens de SiSa-methode¹ (bijlage 9).
- Een overzicht van de door het waterschap actief openbaar gemaakte documenten in 2023 in het kader van de Wet open overheid (Bijlage 10):

Tot slot is In bijlage 11 de 'Jaarrekening 2023 van de gemeenschappelijke regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant' opgenomen. Waterschap Brabantse Delta is uitvoerder van de gemeenschappelijke regeling 'Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant' en is belast met de administratie en financiering. Alle baten en lasten die uit de regeling voortvloeien, worden verantwoord in de wettelijke taak Watersysteembeheer.

Als algemene opmerking bij deze jaarstukken dient te worden gemeld dat door het afronden op duizendtallen mogelijk kleine afrondingsverschillen kunnen voorkomen. Deze verschillen hebben geen invloed op het resultaat.

¹ Gemeenten, provincies en waterschappen moeten elk jaar aan de Rijksoverheid melden of en hoe ze bijdragen uit specifieke uitkeringen hebben besteed. Dit doen zij via de methodiek SiSa: single information, single audit. Dit betekent eenmalige informatieverstrekking, eenmalige accountantscontrole. Deze verantwoording hoort als bijlage bij de jaarstukken.

1.2 ONTWIKKELINGEN IN HET BEGROTINGSJAAR

In deze paragraaf worden kort de belangrijkste algemene ontwikkelingen uit 2023 geschetst. Voor de belangrijke ontwikkelingen in de diverse programma's wordt verwezen naar hoofdstuk 2.

Verkiezingen en coalitieakkoord

Op woensdag 15 maart hebben de inwoners van 21 gemeenten in Midden- en West-Brabant hun stem uitgebracht over het algemeen bestuur van waterschap Brabantse Delta. Het opkomstpercentage was (53,7%), dat is hoger dan bij de vorige verkiezingen in 2019. Onderzoek laat zien dat 70% van de inwoners uit Midden- en West-Brabant het werk van de waterschappen belangrijk vindt. Het algemeen bestuur bestaat uit 30 leden. Daarvan zijn 26 zetels voor bestuurders die op 15 maart tijdens de waterschapsverkiezingen zijn gekozen. Vier zetels zijn zogeheten geborgde zetels voor ongebouwd en natuur.

De fractievoorzitters van de vijf coalitiepartijen presenteerden woensdag 17 mei hun programma, getiteld 'Water verbindt ons'. De komende vier jaar gaat het waterschap aan de slag om zowel in het stedelijk als landelijk gebied een klimaatrobuust waterlandschap te creëren. In Brabant hebben we steeds meer te maken met hoogwater door extreme regenval, maar ook met langere periodes zonder neerslag en hoge temperaturen. Door het extreme weer worden de opgaven voor het waterschap uitdagender en relevanter. Met het akkoord wordt extra ingezet op de wateropgaven in ons werkgebied om de klimaatextremen op te kunnen vangen. De vraagstukken zijn complex en vereisen een sterke verbinding met de opgaven van medeoverheden. Het waterschap zet hierbij actief in op innovaties en het verkrijgen van externe financiering en het stimuleren van anderen.

Prijsstijgingen

Door de geopolitieke situatie zijn in 2022 de prijzen van bijvoorbeeld gas, elektriciteit, brandstoffen, grondstoffen/chemicaliën, (bouw)materialen en lonen aanzienlijk gestegen. In de Begroting 2023 is op basis van deze prijsstijgingen een inhaaleffect verwerkt. De inflatie, rente en loonkostenkostenontwikkeling waren ook in 2023 aan de hoge kant, maar zijn ze wel afgevlakt. De prijsstijgingen hebben geleid tot een extra efficiency prikkel om nog kritischer te zijn op activiteiten, verantwoord zaken uit te stellen en offertes daar waar het kan zelf te doen in plaats van uit te besteden.

Krapte arbeidsmarkt

De krapte op de arbeidsmarkt hield in 2023 onverminderd aan en is één van de grootste risico's voor het waterschap. De krapte kan leiden tot oplopende kosten, een tekort aan goed gekwalificeerd personeel en het mogelijk onvoldoende uitvoeren van de ambities en watertaken. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de risicoparagraaf. Met de inzet van het nieuwe werkgeversmerk 'Waterwerk raakt ons allemaal' wordt er volop gewerkt om vacatures zo goed en zo snel mogelijk in te vullen. Interne mobiliteit wordt gestimuleerd zodat we de vaste medewerkers blijven binden en boeien. De krapte heeft ook een effect op partners en leveranciers van het waterschap. In 2023 konden werkzaamheden, diensten, activiteiten en materialen/grondstoffen daarom dan ook niet altijd tijdig geleverd of opgestart worden.

Toenemende complexiteit bij uitvoering projecten

Het projectenportfolio van het waterschap kent een grote diversiteit aan projecten. Dat maakt dat er meerdere factoren spelen bij de voorbereiding en realisatie van projecten. De complexiteit is de afgelopen jaren flink toegenomen. In 2023 is een handelingskader ontwikkeld voor het omgaan met stikstofdepositie, is gewerkt aan het verbeteren en doorvoeren van beleid rondom procesautomatisering en -informatie in projecten en wordt duurzaam GWW toegepast in nieuwe projecten. Op het gebied van cybersecurity van onze assets is een kader voor toepassing in projecten opgesteld. Met ingang van 2024 wordt door extra inzet op planvorming een impuls aan de organisatie van gebiedsprocessen gegeven. Daarnaast is blijvende aandacht nodig voor de krapte op de arbeidsmarkt en blijven de lange levertijden van materialen en grondstoffen een rol spelen.

Aanpassing belastingstelsel

Op 3 juli 2023 heeft de Raad van State advies uitgebracht op het wetsvoorstel dat de meest urgente knelpunten in het belastingstelsel van de waterschappen oplost. Dit is een belangrijke stap om te zorgen dat de waterschapstaken ook in de toekomst op een goede en rechtvaardige manier bekostigd worden. In oktober 2023 stelden leden van de verschillende fracties vragen over het wetsvoorstel en deze zijn behandeld. De Tweede Kamer heeft op 23 april jl. ingestemd met de voorstellen voor de aanpassing van het belastingstelsel. Daarbij zijn enkele moties en amendementen aangenomen waardoor het wetsvoorstel nu iets gewijzigd naar de Eerste kamer wordt gestuurd. Na het meireces wordt het in behandeling genomen. De waterschappen hopen dat ze het aangepaste stelsel m.i.v. 1 januari 2026 kunnen toepassen. Het algemeen bestuur wordt in 2024 en 2025 nadrukkelijk bij de verdere voorbereiding betrokken. Op dit moment wordt uitgegaan van inwerkingtreding op 1 januari 2026.

Gevolgen voor kostentoedeling Watersysteembeheer

Het inwerkingtreden van de nieuwe wet heeft ook consequenties voor het kostentoedelingsonderzoek bij ons waterschap. Vanwege de wijziging van de wet wijzigt ook de wijze van kostentoedeling en daarmee het bijbehorende onderzoek. Gelet daarop zal in 2025, voor inwerkingtreding in 2026, een kostentoedelingsonderzoek moeten plaatsvinden.

Coronacompensatie voor waterschappen

Vanwege de coronacrisis is een aantal waterschappen geconfronteerd met gederfde inkomsten. Het kabinet heeft de toezegging gedaan om de waterschappen te compenseren. Voor het jaar 2020 is deze corona compensatie in 2022 aangevraagd en ontvangen door waterschap Brabantse Delta. Voor 2021 is in 2023 een verzoek om compensatie van € 681.000 aangevraagd via de Unie van Waterschappen. Hiervoor is een accountantsverklaring ontvangen. De compensatie is inmiddels ontvangen en verwerkt in de voorliggende jaarrekening.

Compensatie-uitkering kinderopvangtoeslagaffaire

Het kabinet heeft toegezegd dat de waterschappen de verschuldigde belastingen van gedupeerde ouders en hun toeslagpartners die zij kwijtschelden volledig vergoed krijgen en dat zij ook compensatie krijgen voor de uitvoeringskosten die in het kader van deze operatie door hen worden gemaakt. Voor het jaar 2023 is een compensatieverzoek ingediend van € 19.271. Het bedrag is ontvangen en meegenomen in de voorliggende jaarrekening.

1.3 BEDRIJFSVOERING

In deze paragraaf worden kort de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van de bedrijfsvoering beschreven.

Organisatieontwikkeling

Waterschap Brabantse Delta is als modern waterschap continu in ontwikkeling. De organisatie blijft zich verder ontwikkelen langs de lijnen van Buiten Gewoon Doen. De resultaten van de tussenevaluatie na twee jaar laten een overall positief beeld zien van de organisatieontwikkeling. Zo worden de kernwaarden positief beoordeeld, staan de waterschapstaken meer centraal en is de samenwerking met partners verbeterd. Er is ook ruimte voor verbetering, onder andere op het ontschotten en versterken van de samenwerking tussen de processen onderling. Dit leidde tot de aanbevelingen om geen structurele aanpassingen te doen, maar wel aandacht voor een aantal zaken als communicatie, ontschotting, rolduidelijkheid, strategische personeelsplanning en overlegvormen. In 2023 is doorgebouwd op de uitgangspunten van Buiten Gewoon Doen en op de programma's zoals die in de begroting zijn opgenomen. De succesvolle implementatie van de Omgevingswet heeft geleid tot de afronding van het programma Samen Werken.

De meeste van de zaken die extra aandacht nodig hadden, zijn opgepakt in de zogenaamde rivier Buiten Gewoon Doen die in 2021 gestart is. In deze rivier liggen stapstenen. Dat zijn thema's die verbetering behoeven om de organisatieontwikkeling Buiten Gewoon Doen verder te brengen. Rondom een thema werkt een groep medewerkers, leidinggevenden en bestuurders (ambassadeurs) samen aan initiatieven om het betreffende thema verder te brengen. In 2023 zijn enkele van deze stapstenen afgerond. Bijvoorbeeld de stapsteen Leren & Ontwikkelen is tot een afronding gekomen met een nieuwe visie en een plan van aanpak, welke is belegd in de processen. Ook de stapsteen Management 2.0 is tot een afronding gekomen. Er is goed gekeken naar wat nodig is op het gebied van leiderschap en management om de doelstellingen van het waterschap te realiseren. Daartoe is een aanbesteding uitgevoerd voor een management development traject, gericht op transformationeel leiderschap, om het management te ondersteunen in hun ontwikkeling. Om zo voorbereid te zijn op de transitie waar we als waterschap voor staan. Het management development traject start in 2024.

Ontwikkeling en vernieuwing

Waterschap Brabantse Delta vindt het belangrijk om kritisch te kijken naar hoe werkzaamheden slimmer of beter aangepakt kunnen worden. Bewustwording, wendbaarheid, samenwerking en realisatiekracht wordt steeds belangrijker bij de taakuitvoering. Innovaties worden geprioriteerd aan de hand van een innovatiestrategie en -agenda en sluiten aan bij de doelstellingen. Innovatie wordt steeds belangrijker om de ambities te realiseren. In maart 2023 is de innovatiestrategie en -agenda door het Algemeen Bestuur vastgesteld. Daarna is in de organisatie begonnen met de uitwerking en implementatie hiervan, zodanig dat innovaties meer ruimte krijgen en geïmplementeerd kunnen worden. Daarnaast is het thema Innovatie toegevoegd aan het programma Digitaal Transformeren. Activiteiten in het kader van de digitale transformatie, zoals het werken met data, de digitale dienstverlening en investering in de benodigde ontwikkeling van onze medewerkers en bestuur zijn voortgezet en uitgebouwd. Door verdere digitalisering, het koppelen van informatie en systemen en het werken met een Datalab, is ingezet op het genereren van betere en meer toegankelijke informatie die van belang is voor de bedrijfsvoering. Hierbij wordt aangesloten bij de doelstellingen van de waterprogramma's. In 2023 is geïnvesteerd in het verder ontwikkelen van mensen, processen en techniek op het gebied van datagedreven werken en datamanagement. Naast de inrichting van een innovatieve en solide technische infrastructuur zijn tientallen medewerkers opgeleid in het werken met data en digitalisering. Tegelijkertijd zijn grote stappen gezet op het gebied van de digitale dienstverlening en is dit thema geborgd in de reguliere procesorganisatie.

Met betrekking tot de implementatie van assetmanagement zijn grotere stappen gezet om dit organisatiebreed verder te brengen. Daarnaast is onverminderd gewerkt aan het ontwikkelen van visies op het gebied van onderhouden, planvorming, informatievoorziening en contractmanagement. Dit heeft geleid tot een aantal organisatie-aanpassingen. Een ander belangrijk thema dat richting geeft voor de toekomst is de verdere doorontwikkeling van procesautomatisering en -informatisering (PA/PI). Daarnaast is gewerkt aan de planning- en controlcyclus 2.0, de voorbereidingen voor een nieuw financieel systeem en is voorgesorteerd op veranderde wetgeving rondom 'rechtmatigheid' en financiële regels. Er is succesvol ingezet op het verder uitrollen van de Visie op Risicomanagement met daarin de aandacht voor de risicodialoog met stakeholders en aandacht voor het steeds beter 'in control' komen en blijven. Vanuit de PDCA-gedachte is ook in 2023 een externe ISO-audit uitgevoerd, alsmede een aantal interne audits. Als lerende organisatie is het belangrijk deze audits periodiek uit te voeren.

Sociale veiligheid is een belangrijk en actueel thema en maakt onderdeel uit van goed werkgeverschap waar veel waarde aan wordt gehecht. Er zijn 'Speak up' trainingen georganiseerd voor alle medewerkers om zo de weerbaarheid van medewerkers en de vrijheid die zij voelen om zich uit te spreken, te vergroten.

Vanaf mei ontstond de omstandigheid waarin de secretaris directeur wegens ongeval afwezig was en waarneming ingevuld is tot februari 2024.

Strategische Personeelsplanning en Arbeidsmarkt

Met strategische personeelsplanning richt Brabantse Delta de arbeid in die nodig is om onze strategische doelen te bereiken. Dit gebeurt in aansluiting met de begroting en adernota. Vanwege onder andere de digitale transformatie, de krappe arbeidsmarkt en een hoge natuurlijke uitstroom, maakt Brabantse Delta strategische keuzes. Denk hierbij aan een bewuste make, buy or ally afweging, het maximaal ontwikkelen en benutten van intern talent en goed en aantrekkelijk werkgeverschap. Brabantse Delta is een ontwikkelgerichte werkgever met maatschappelijke meerwaarde. Een arbeidsmarktcommunicatiebureau heeft deze sterke eigenschappen vertaald naar een strategie om de arbeidsmarkt zo effectief mogelijk te benaderen. In het vierde kwartaal van 2023 is deze employer-branding campagne gelanceerd. Daarnaast legt het waterschap de verbinding met scholen en young potentials, zoals door het aanbieden van stages, BBL-trajecten (beroepsbegeleidende leerweg) en traineeships.

Visie op Risicomanagement

Het jaar 2023 stond in het teken van het goed werkend krijgen van de visie op risicomanagement. Dit als vervolg op de implementatie in 2022. Het doel van deze visie is om bij te dragen aan het waarborgen en verantwoorden van de 'in control'-positie van het waterschap. We hanteren het Three Lines Model (drie dijken model) om de interne risicocultuur te verbeteren en de risico's aantoonbaar te beheersen. De eerste dijk is de programmadirectie en het management. Deze dijk beheerst de eigen programma's en processen en is hiermee verantwoordelijk voor de beheersing van de organisatierisico's. De tweede dijk ondersteunt, adviseert, coördineert en bewaakt of de eerste dijk zijn verantwoordelijkheden weet waar te maken. De derde dijk controleert of het samenspel tussen de eerste en tweede dijk soepel functioneert en velt daarover een objectief, onafhankelijk oordeel en geeft adviezen ter verbetering. In 2023 zijn de risico's op programmaniveau verder in beeld gebracht door middel van risicodialogen. Dit stelt de eerste dijk in staat meer focus aan te brengen op de meest noodzakelijke maatregelen. Daarnaast zijn er verschillende audits uitgevoerd. Met programmasturing is er een passende structuur om risicomanagement ook in 2024 onder de aandacht te blijven houden.

Rechtmatigheid

Na de Rijksoverheid, gaan ook gemeentes, provincies en waterschappen een rechtmatigheidsverantwoording opstellen, waarbij het dagelijks bestuur aan het algemeen bestuur verantwoording aflegt over het rechtmatig handelen van de organisatie in het betreffende boekjaar. Voor waterschappen gaat deze verplichting gelden vanaf boekjaar 2025. Het betreft hier de zuivere financiële rechtmatigheid. Het dagelijks bestuur kan dit doen aan de hand van de door de organisatie uitgevoerde verbijzonderde interne controle, de zogenaamde VIC. Onze visie op risicomangement heeft ervoor gezorgd dat we goed zijn ingericht, met een onafhankelijke interne audit in de derde dijk. In 2023 zijn we gestart met de voorbereidingen om de zuivere rechtmatigheid op te nemen in de VIC en hierop de eerste audits uit te voeren. Ondersteund door de Unie van Waterschappen bekijken we op welke vlakken deze VIC uitgebreid dient te worden om zo de drie criteria, begrotingscriterium, voorwaarden criterium en het misbruik of oneigenlijk gebruik criterium af te dekken. Het jaar 2024 zal in het teken staan van de verdere voorbereidingen zodat we per boekjaar 2025 hiervoor klaar zijn.

Doelmatigheid en doeltreffendheid

Het dagelijks bestuur rapporteert in de bedrijfsvoeringsparagraaf van de begroting en het jaarverslag over de plannen en voortgang van de onderzoeken naar de doelmatigheid en doeltreffendheid, bedoeld in artikel 109a van de Waterschapswet, en de uitputting van de bijbehorende budgetten.

Jaarlijks worden er diverse onderzoeken uitgevoerd die bijdragen aan de doelmatigheid en doeltreffendheid van de organisatie. Denk hierbij aan interne onderzoeken, externe audits op onderwerpen of thema's, benchmarks, rekenkameronderzoeken en accountantsrapporten. In de vorige bestuursperiode heeft het dagelijks bestuur geen aanleiding gezien daar nog extra onderzoeken aan toe te voegen. Bij de start van de nieuwe bestuursperiode is in het coalitieakkoord besloten tot het doen van een organisatieonderzoek. Dat is op dit moment in uitvoering en de onderwerpen doelmatigheid en doeltreffendheid staan hierin centraal. Kortom, er gebeurt veel op het vlak van doelmatigheid en doeltreffendheid maar op dit moment niet expliciet met het label 109A-onderzoek zoals opgenomen in de Waterschapswet. Hiervoor is op dit moment ook geen budget gereserveerd in de begroting.

Informatiebeveiliging

Het afgelopen jaar hebben we mooie stappen gezet op het gebied van informatiebeveiliging, overeenkomstig de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Er heeft een grondig rekenkameronderzoek plaatsgevonden om onze informatiebeveiligingsprocessen te evalueren. Dit onderzoek heeft waardevolle inzichten geboden en geleid tot gerichte verbeteringen. Daarnaast zijn onze processen en systemen onderworpen aan een externe audit die bij alle waterschappen is uitgevoerd. Deze audit heeft niet alleen onze naleving van de BIO-controls bevestigd, maar heeft ook aangetoond dat we op de goede weg zijn om onze informatiebeveiliging naar een hoger niveau te tillen. We bevinden ons op het pad naar volwassenheidsniveau 4. Dit betekent dat onze informatiebeveiliging voorspelbaarder is en dat we proactief risico's beheren. We hebben geïnvesteerd in processen, vaardigheden en bewustwording om dit niveau te bereiken. Het waterschap blijft zich inzetten om onze informatiebeveiliging verder te versterken.

Nieuw financieel systeem

Voor de implementatie van een nieuw financieel systeem is in 2023 de marktverkenning afgerond. Er is advies uitgebracht aan de stuurgroep over welk financieel systeem het best passend is en hoe we het nieuwe projectendashboard vorm willen geven. De aanbestedingsstrategie is bepaald. Daarnaast is gekeken naar de randvoorwaarden en geconcludeerd dat het gewenste fundament voor de nieuwe informatievoorzieningen nog niet geheel staat. Er is een apart project opgestart om het fundament door te ontwikkelen. Daarnaast is gestart met het ophalen van eisen en wensen voor een nieuw op maat projectmanagementsysteem.

1.4 RESULTAAT EXPLOITATIE 2023

De Jaarrekening 2023 sluit met een voordelig exploitatiesaldo van bijna € 4,06 miljoen. In de Begroting 2023 was rekening gehouden met een nadelig saldo van € 3,7 miljoen:

Bedrijfsresultaat 2023	Jaarrekening 2023	Begroting 2023
Totale bruto lasten ²	186.181	189.951
Totale baten (inclusief bijdrage provincie N-B)	-190.236	-186.228
Bedrijfsresultaat	-4.055	+3.724

Tabel 1.1: Bedrijfsresultaat 2023 (bedragen x € 1.000,- / + = nadelig, - = voordelig)

De Jaarrekening 2023 resulteert in de volgende resultaten per taak:

Resultaat per taak	Water-systeem-beheer	Zuiverings-beheer	Vaarwegen-beheer	Totaal 2023
Netto lasten	78.843	78.330	1.728	158.901
Belastingheffingen/omslagen	-79.653	-81.575		-161.228
Bijdrage Provincie			-1.728	-1.728
Resultaat per taak	-810	-3.245	0	-4.055

Tabel 1.2: Resultaat per taak (bedragen x € 1.000,- / + = nadelig, - = voordelig)

Voorgesteld wordt het positieve bedrijfsresultaat als volgt te bestemmen:

Resultaatbestemming per taak	Water-systeem-beheer	Zuiverings-beheer	Vaarwegen-beheer	Totaal 2023
Toevoegen bestemmingsreserve Cloudsoftware ³	+308	+192	n.v.t.	+500
Toevoeging bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid	+2.415	+1.387	n.v.t.	+3.802
Onttrekking bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid	-1.679	-859	n.v.t.	-2.538
Mutatie tariefegalisatiereserve	-233	+2.524	n.v.t.	+2.291
Resultaatbestemming per taak	+810	+3.245	0	+4.055

Tabel 1.3: Resultaatbestemming per taak (bedragen x € 1.000,- / + = toevoeging, - = onttrekking)

² Bruto lasten zijn de totale kosten van het waterschap. Netto lasten zijn de bruto lasten verminderd met de overige opbrengsten (niet zijnde belastingopbrengsten).

³ Bij de besluitvorming over de Jaarstukken 2023 zal het algemeen bestuur gevraagd worden een bestemmingsreserve Cloudsoftware in te stellen.

Toelichting op de resultaatbestemming

Toevoeging financiële meevallers aan bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid

Bij de Kadernota 2017–2026 heeft het bestuur een belangrijke stap gezet om te komen tot een duurzaam financieel beleid en in het bijzonder het beperken van de schuldenlast. Vanaf 2017 zijn diverse maatregelen genomen. Deze maatregelen leiden per direct tot een lagere schuld en lagere rentelasten en op de langere termijn ook tot lagere netto lasten voor het waterschap. In eerste instantie leiden ze echter tot een stijging van de lasten. Om deze tijdelijke extra lasten op te kunnen vangen zonder de belastingtarieven te verhogen, is besloten om (toekomstige) financiële meevallers toe te voegen aan een bestemmingsreserve. Voor 2023 hebben de voordelen betrekking op:

1. De dividenduitkering van de Nederlandse Waterschapsbank
In 2016 is bij de vaststelling van de Kadernota 2017-2026 afgesproken dat dividend wordt beschouwd als een financiële meevaller die volledig ingezet kan worden voor Duurzaam Financieel Beleid (DFB). Deze jaarlijkse meevaller is in 2016 voorzichtig ingeschat op € 0,5 miljoen per jaar. Dit bedrag wordt conform afspraak jaarlijks voor 100% ingezet voor DFB. In 2019 heeft de NWB nieuw dividendbeleid vastgesteld. De meerjarige raming van het verwachte dividend is hierdoor verhoogd van € 0,5 miljoen naar € 1,4 miljoen per jaar. Dit extra dividend (€ 0,9 miljoen) wordt conform het Bestuursakkoord 2019-2023 50% ingezet voor Duurzaam Financieel Beleid en 50% voor taken en ambities. Indien het werkelijke dividend hoger is dan € 1,4 miljoen, wordt het extra dividend eveneens voor 50% toegevoegd aan de bestemmingsreserve. In 2023 is € 2,55 miljoen aan dividend ontvangen. Hiervan wordt voorgesteld € 1,52 miljoen toe te voegen aan de bestemmingsreserve.
2. Het rentevoordeel vanwege het gedeeltelijk herstructureren van de leningenportefeuille
De afgelopen jaren was het vanwege de lage rentestand mogelijk om tweemaal een deel van de leningenportefeuille te herstructureren. Voorgesteld wordt om het berekende rentevoordeel (ruim € 0,87 miljoen) – conform afspraak – toe te voegen aan de DFB-reserves.
3. Het overschot van de Jaarrekening 2023 ten opzichte van het verwachte overschot bij het opstellen van de Kadernota 2024-2028 (50%)
Het financiële overschot van de Jaarrekening 2023 is hoger dan bij het opstellen van de Kadernota 2024-2028 en Managementletter 2023-2 werd ingeschat. Voorgesteld wordt om 50% van het extra voordeel in te zetten voor Duurzaam Financieel Beleid. Het gaat om € 1.259.000 voor de taak Watersysteembeheer en € 146.000 voor de taak Zuiveringsbeheer. De resterende 50% van het extra voordeel wordt toegevoegd aan de egalisatiereserves.

Onttrekking uit de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid

De maatregelen die vanaf 2017 zijn genomen in het kader van Duurzaam Financieel Beleid leiden in eerste instantie tot een stijging van de lasten. De berekende extra lasten als gevolg van de reeds genomen maatregelen worden jaarlijks onttrokken aan de reserve. Voor 2024 gaat het om een onttrekking van in totaal € 2,54 miljoen.

Instellen bestemmingsreserve cloudsoftware en toevoegen doorgeschoven uitgaven

Vanaf de Begroting 2023 zijn de kosten van cloudsoftware overgeheveld van de investeringen naar de exploitatie. Dit op basis van de wettelijke verplichting vanuit de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (BBVW) en de aanvullende notitie Materiële Vaste Activa (MVA), opgesteld door de commissie BBV.

Ook binnen de nieuwe verslagleggingsregels wordt waterschappen de ruimte geboden om - bijvoorbeeld voor onderhoud van cloudsoftware - te kiezen voor een door het algemeen bestuur geautoriseerde bestemmingsreserve. Bij de uitvoering van cloudsoftware projecten zijn er veel afhankelijkheden die van invloed kunnen zijn, waardoor de financiële planning afwijkt van de

werkelijke realisatie. Dit betekent dat kosten doorschuiven met een ophoging van de nieuwe begroting tot gevolg. Met een bestemmingsreserve kan dit worden voorkomen en kunnen de kosten gelijkmatiger verdeeld worden. Hieronder enkele argumenten voor het instellen van een bestemmingsreserve:

- Er zijn veel afhankelijkheden van derden, zoals beschikbare capaciteit bij de leverancier, consultants voor de implementatie en samenwerkingspartners zoals het Waterschapshuis.
- Cloudsoftwareprojecten kunnen onverwachte uitdagingen met zich meebrengen, zoals technische problemen met als gevolg vertragingen.
- De ontwikkelingen (intern en extern) gaan snel waardoor bedrijfsbehoeften snel veranderen. Dit laat zich lastig plannen.
- Cloudinfrastructuur is vaak complex en dynamisch. Onderling zijn er veel afhankelijkheden wat tijd en expertise vraagt die soms beperkt beschikbaar is.
- Vervangingen van cloudsoftware zijn gekoppeld aan looptijden van contracten. Vervangingen van meerdere applicatie vallen soms in dezelfde tijdsperiode waardoor er pieken en dalen gaan ontstaan in de exploitatie.
- Veel cloudprojecten zijn jaaroverstijgend. Financieel is dit lastig in jaarschuiven te plannen.

De bestemmingsreserve wordt – na besluitvorming door het algemeen bestuur – opgenomen in Nota Reserves en Voorzieningen. De reserve wordt gevormd wanneer in enig jaar sprake is van een positief rekeningresultaat. Kosten die ten laste van de exploitatie worden gebracht, kunnen dan gedekt worden door de bestemmingsreserve.

Bij de besluitvorming van de Jaarrekening 2023 wordt voorgesteld:

- Een bestemmingsreserve Cloudsoftware in te stellen.
- Een bedrag van € 500.000 toe te voegen aan de bestemmingsreserve Cloudsoftware.

Het bedrag van € 500.000 betreft in 2023 begrote bedragen voor cloudsoftwareprojecten waarvan de kosten doorschuiven naar 2024 of 2025. Van projecten die komen te vervallen, worden de bedragen niet gereserveerd, deze vallen vrij in de Jaarrekening 2023. Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting de hoogte van de bestemmingsreserve beoordeeld.

Toevoeging/onttrekking egalisereserve

Voorgesteld wordt het resterende bedrijfsresultaat te verrekenen met de egalisereserves:

De voorgestelde onttrekking aan de egalisereserve Watersysteembeheer bedraagt € 0,34 miljoen.

Er was een onttrekking van € 2,34 miljoen begroot.

De voorgestelde toevoeging aan de egalisereserve Zuiveringsbeheer bedraagt € 2,46 miljoen. Er was een onttrekking van € 1,04 miljoen begroot.

Alle reserves worden aangehouden per wettelijke taak. Voor de ontwikkeling van de reserves en voorzieningen in 2023 wordt verwezen naar de toelichting op de balans (hoofdstuk 6) en bijlage I 'Staat van reserves en voorzieningen'.

Belangrijkste afwijkingen ten opzichte van Managementletter 2023-3

Op basis van de planning- en controlcyclus 2023 zijn in het boekjaar drie managementletters opgesteld, met als doel het bestuur tussentijds te informeren over de inhoudelijke en financiële voortgang van de bedrijfsprocessen en projecten. De inschatting van het resultaat, zoals gemeld bij Managementletter 2023-3 (hierna ML3) was € 2,24 miljoen voordelig. Het bedrijfsresultaat in de voorliggende jaarrekening is € 4,055 miljoen voordelig.

Bedrijfsresultaat 2023	Rekening 2023	ML3	Te verklaren verschil
Bedrijfsresultaat ten opzichte van ML3	-4.055	-2.244	-1.811

Tabel 1.4: bedrijfsresultaat ten opzichte van ML 2023-3 (bedragen x € 1.000,- / + = nadelig, - = voordelig)

In hoofdstuk 2 wordt een toelichting gegeven op de grootste financiële verschillen ten opzichte van de Begroting 2023. Hieronder worden de verschillen >€ 100.000 per proces of specifiek budgetniveau toegelicht. Tevens wordt hierbij aangegeven of de ontwikkelingen die leiden tot de verschillen waren te voorzien bij het opstellen van ML3.

Juridische Zaken, Financiën, Inkoop & Vastgoed (€ 0,71 miljoen voordelig)

De Rijksfactuur zorgt hier voor een voordeel van € 0,2 miljoen. Vanaf 2023 worden deze kosten deels ondergebracht bij andere processen en een project. Voor een uitgebreide toelichting op deze post zie paragraaf 1.2. Het betreft een verschuiving van kosten.

Verder is de bijdrage aan de Belastingssamenwerking West-Brabant € 0,37 miljoen voordelig vanwege goedkopere producttarieven als gevolg van voordelen in de processen gegevensbeheer basis en dwanginvordering. Het voordeel ontstaat op de personeelslasten en verdere efficiency doordat er meer combi-aanslagen opgelegd konden worden. Tot slot is er een voordeel op de personeelskosten.

Coronacompensatie Rijk (€ 0,7 miljoen voordelig)

Vanwege de coronacrisis is een aantal waterschappen geconfronteerd met gederfde inkomsten. Het kabinet heeft de toezegging gedaan om de waterschappen te compenseren. Voor het jaar 2021 heeft het waterschap in 2023 een vergoeding ontvangen. Daarnaast is een veel kleiner bedrag voor compensatie-uitkering kindertoeslagaffaire ontvangen. Beide bedragen zijn gemeld in ML 2023-3, maar waren voorzichtigheidshalve nog niet in het resultaat meegenomen. Dit is de gebruikelijke werkwijze.

Onderhouden (€ 0,64 miljoen voordelig)

Het voordeel wordt veroorzaakt door lagere directe kosten. Vanwege relatief natte weersomstandigheden kon niet al het geplande cultuurtechnisch onderhoud in 2023 uitgevoerd worden. Daarnaast hebben door een lagere inzetbaarheid van aannemers niet alle geplande werkzaamheden nog voor de jaarwisseling kunnen plaatsvinden. De kosten van civieltechnisch onderhoud en baggeren waren ook wat lager. Deze kosten zijn vooraf moeilijk in te schatten. De opgenomen bedragen in de begroting zijn indicatief en waren niet volledig nodig in 2023. Verder zijn de overige opbrengsten voordelig als gevolg van een hogere onttrekking uit de bestemmingsreserve "Overdracht waterstaatswerken Rijkswaterstaat" vanwege meer uitgevoerd onderhoud.

Waterbeleid & Plannen (€ 0,53 miljoen voordelig)

De ontvangen subsidies zijn ongeveer € 280.0000 hoger dan ingeschat bij ML3. De subsidiemogelijkheden waren op dat moment nog niet volledig inzichtelijk. Verder waren er een aantal voordelen, doordat bijvoorbeeld onze bijdrage aan het Deltaprogramma Maas aanzienlijk lager is geworden en er minder projecten voor derden zijn uitgevoerd.

Kapitaallasten (€ 0,38 miljoen voordelig)

Eind 2023 is de subsidie voor de voorverkenningfase voor HWBP-project Willemstad Noordschans vastgesteld. Hierbij zijn voorbereidingskosten ingediend die geboekt waren in monitoringsprojecten ten behoeve van de keringen. Omdat deze projecten al in 2022 gestart zijn met afschrijven en omdat geen rekening was gehouden met subsidie op deze projecten ontstaat op de kapitaallasten in de jaarrekening een voordeel ten opzichte van de managementletter van € 0,31 miljoen.

Bedienen (€ 0,22 miljoen voordelig)

De bijdrage SNB is op basis van de concept jaarrekening SNB wat lager en is een voordeel op de kosten van chemicaliën. De kosten voor elektriciteit zijn juist hoger, met name vanwege het natte najaar.

Facilitair & ICT (€ 0,21 miljoen voordelig)

De overige directe kosten vallen € 509.000 lager uit doordat de bijdrage aan het Waterschapshuis € 173.000 lager is. Deels zijn de kosten lager doordat er goed is ingekocht en deels is de uitvoering van projecten vertraagd of niet uitgevoerd. Daarnaast zijn kosten die over het jaar heen lopen, zoals bijvoorbeeld software licentiekosten, meer specifiek aan de jaren toegerekend. Dit zorgt voor een eenmalige verschuiving van kosten van 2023 naar 2024 (€ 320.000). Deze actie is na het opstellen van ML3 opgepakt.

Tot slot zijn de kosten voor ICT en huisvesting voordelig. Verder zijn de kosten voor ICT iets lager en voor Facilitair iets hoger vanwege hogere energiekosten en interen op de verblijfskosten (dit is een vraaggestuurd budget).

Organisatie (€ 0,17 miljoen voordelig)

Het voordeel bestaat uit een saldo van diverse kleinere voor- en nadelen. De personeelsvergoedingen zijn wat hoger uitgevallen, omdat medewerkers steeds vaker naar kantoor komen. Verder waren er een aantal voordelen. De budgetten voor advieskosten en ARBO-zorg waren niet volledig nodig, doordat er minder ARBO-interventies nodig waren en fors minder inpassingsadviezen, formatie adviezen en juridische adviezen. Daarnaast was de vraag vanuit de organisatie lager met betrekking tot de organisatiebrede budgetten voor personeelsbijeenkomsten en studievergoedingen. Met betrekking tot deze laatste posten zal meer afstemming gezocht worden met de rest van de organisatie.

Programmeren & Monitoren (€ 0,16 miljoen voordelig)

Er zijn een aantal bijdragen en subsidies verwerkt in de jaarrekening die niet meegenomen zijn in ML3. In zijn algemeenheid is het sturen op opbrengsten altijd wat ongewisser en ook wat minder in beeld bij de budgethouder waar uiteindelijk de opbrengsten op worden geboekt. Voor 2024 zal hier meer aandacht voor zijn.

Vergunningen, toezicht & handhaving (€ 0,11 miljoen voordelig)

Het voordeel bestaat uit diverse kleine voordelen met betrekking tot de directe kosten ad € 80 en een voordeel van € 30 met betrekking tot de personeelskosten.

Belastingopbrengsten (€ 1,0 miljoen nadelig)

Dit wordt veroorzaakt door de zuiveringsheffing bedrijven: lopend jaar € 798 lager en voorgaande jaren € 283 lager. Vanwege een correctie door de BWB bij het opstellen van de eindverantwoordingen is er een vermindering toegepast op de aanslagen zuiveringsheffing bedrijven: lopend jaar € 329 lager en voorgaande jaren € 281 lager. Bij de meetbedrijven is er € 471 minder opbrengst, dit wordt veroorzaakt doordat de VE's van diverse grote bedrijven lager zijn.

Aandelentransactie SNB (€ 0,36 miljoen nadelig)

In de ML was er een omissie opgetreden bij de verwerking van de aandelentransactie, dit is in de jaarrekening hersteld

Garantieregeling SNB (€ 0,33 miljoen nadelig)

Zie voor de uitgebreide toelichting 1.4 Garantieregeling SNB.

Bijdrage Provincie (€ 0,15 miljoen nadelig)

De bijdrage van de Provincie aan het Vaarwegenbeheer is lager, omdat de kosten lager zijn.

Bestuur & Communicatie (€ 0,11 miljoen nadelig)

Het nadeel wordt veroorzaakt door een toevoeging aan de pensioenvoorziening bestuur. Jaarlijks wordt door een externe partij op basis van een actuariële berekening bepaald welk bedrag aangehouden dient te worden in de voorziening. Omdat dit één keer per jaar (achteraf) gebeurt, was dit niet te voorzien bij ML3.

1.5 RESULTAAT INVESTERINGEN 2023

In de Begroting 2023 is € 102 miljoen bruto investeringsuitgaven en € 89 miljoen netto investeringsuitgaven opgenomen. De realisatie bedraagt ruim € 90 miljoen bruto en € 76 miljoen netto.

Realisatie investeringsuitgaven 2023

Investeringsuitgaven ⁴	Rekening Netto uitgaven 2023	Rekening Subsidies / Bijdragen 2023	Rekening Bruto uitgaven 2023
Programma Waterketen	28,08	0,42	28,50
Programma Watersystemen	8,84	11,24	20,07
- Reguliere projecten (WS)	4,96	9,00	13,95
- Vaarwegenbeheer	1,97	0,33	2,30
- Achterstand baggeren vaarwegen	1,91	1,91	3,82
Programma Waterveiligheid	36,01	2,81	38,82
- Reguliere projecten (WV)	3,30	2,17	5,47
- Regionale keringen	24,31	0,64	24,95
- HWBP	8,40	-	8,40
Bedrijfsvoering	3,01	0,00	3,02
Totaal investeringsuitgaven	75,94	14,47	90,41

Tabel 1.5: Gerealiseerde bruto en netto investeringsuitgaven 2023 (bedragen x € 1 miljoen)

Verwachte investeringsuitgaven bij Managementletter 2023-3

Investeringsuitgaven	ML 2023-3 Netto uitgaven 2023	ML 2023-3 Subsidies / Bijdragen 2023	ML 2023-3 Bruto uitgaven 2023
Programma Waterketen	29,00	0,45	29,50
Programma Watersystemen	10,00	10,80	20,80
- Reguliere projecten (WS)	6,40	8,60	15,00
- Vaarwegenbeheer	2,00	0,30	2,30
- Achterstand baggeren vaarwegen	1,60	1,90	3,50
Programma Waterveiligheid	34,50	2,30	36,80
- Reguliere projecten (WV)	4,00	1,50	5,50
- Regionale keringen	22,00	0,80	22,80
- HWBP	8,50	-	8,50
Bedrijfsvoering	3,00	-	3,00
Totaal investeringsuitgaven ML3	76,50	13,55	90,10

Tabel 1.6: Verwachte bruto en netto investeringsuitgaven ML3 (bedragen x € 1 miljoen)

⁴ De uitgaven zijn exclusief de in de staat van activa apart gerapporteerde projectfacturen die over het jaar heen lopen. Ook zijn in deze cijfers de mutaties in het project voor strategische en anticiperende grondaankopen niet meegenomen. -Zodra aangekochte gronden worden ingezet op investeringsprojecten worden deze gerapporteerd in de investeringsuitgaven.

Begrote investeringsuitgaven 2023

Investeringsuitgaven	Begroting Netto uitgaven 2023	Begroting Subsidies / Bijdragen 2023	Begroting Bruto uitgaven 2023
Programma Waterketen	32,00	0,46	32,46
Programma Watersystemen	14,70	8,77	23,47
-Reguliere projecten (WS)	10,90	7,17	18,07
-Vaarwegenbeheer	2,20	-	2,20
-Achterstand baggeren vaarwegen	1,60	1,60	3,20
Programma Waterveiligheid	39,58	3,85	43,43
-Reguliere projecten (WV)	5,10	3,06	8,16
-Regionale keringen	26,38	0,79	27,17
-HWBP	8,10	-	8,10
Bedrijfsvoering	2,38	-	2,38
Totaal begrote investeringsuitgaven	88,66	13,08	101,74

Tabel 1.7: Begrote bruto en netto investeringsuitgaven 2023 (bedragen x € 1 miljoen)

Algemene toelichting

In paragraaf 1.2 zijn reeds enkele algemene aandachtspunten in de projectuitvoering benoemd. De consequenties hiervan zien we enigszins terug in de uitgaven. Daarnaast bevindt een aantal grote projecten zich momenteel in de voorbereidingsfase (zie hieronder).

Toelichting op de belangrijkste afwijkingen

Waterketen

Het programma bevat een aantal grote projecten in voorbereiding zoals 'Vervangen Elektrotechnische Installatie RWZI Bath' en 'Renovatie en optimalisatie Ontvangstwerk RWZI Nieuwveer'. In de voorbereidingsfase is er nog geen sprake van grote uitgaven. Het algemeen bestuur heeft op 24 mei 2023 besloten de financiële ruimte die in 2023 ontstaat deels te benutten door het ViviMag innovatieproject op te starten (voorbereidingsfase voor realisatie van de demonstratie installatie op locatie Nieuwveer). Beoogd wordt de eerste installatie ter wereld te realiseren waarmee vivianiet (ijzerfosfaat) wordt teruggewonnen uit afvalwater.

Watersystemen

Het programma bevat meerdere projecten met een hoge complexiteit vanwege gebiedsprocessen en (vrijwillige) grondverwerving. Met ingang van 2024 wordt door extra inzet op planvorming een impuls aan de organisatie van gebiedsprocessen gegeven. Van een aantal projecten zijn de uitgaven vertraagd, zoals 'Realisatie maatregelen wateroverlast Vosdonk Etten-Leur' waar op het projectplan zienswijzen zijn ingediend. De voorgenomen werkzaamheden zouden ondanks de zienswijzen kunnen worden voortgezet, maar gemeente en waterschap zijn samen tot de conclusie gekomen dat de zienswijzen vragen om uitzoekwerk, waardoor de uitvoering en uitgaven later plaatsvinden. Bij project 'Markdal' is in samenwerking met de provincie Noord-Brabant gekozen om een gecoördineerde projectplanprocedure toe te passen. Hierdoor zijn de uitvoeringswerkzaamheden verschoven. Vanwege aanhoudende regen was het voor de aannemer echter onmogelijk om te starten. Hierdoor zijn alle uitvoeringswerkzaamheden door weersomstandigheden verschoven naar 2024. De werkzaamheden worden volledig in 2024 uitgevoerd.

Bij het toerekenen van de opbrengsten aan de uitgaven van het project 'Aanpassen watersysteem en -kering bij Waalwijk' in 2022 ontstond er twijfel over de interpretatie van de subsidievoorwaarden. Vanuit financiële behoedzaamheid is in de jaarafsluiting 2022 een lagere opbrengst opgenomen. Na

de recente ontvangst van de vaststelling van de begrotingssubsidie is er nu voldoende zekerheid om de opbrengst alsnog in 2023 mee te nemen.

Waterveiligheid

Voor het project 'Verbetering primaire kering traject Moerdijk-Drimmelen' is op advies van het HWBP eerst een voorverkenning uitgevoerd waardoor de verkenningsfase met daarin grotere uitgaven, later start. Voor het project 'Verbetering primaire kering traject Willemstad Noordschans' is door het HWBP een aantal aanvullende vragen gesteld die uitgezocht zijn. De antwoorden hebben geen verandering in scope opgeleverd maar hebben wel tot gevolg dat de start van de verkenningsfase later in het jaar was. De gunning van de uitvoeringsfase van project 'Dijkverbetering Standhazensedijk' duurde langer waardoor de uitvoeringswerkzaamheden in 2024 plaatsvinden.

Wat betreft het project 'Regionale keringen' is er sprake van een verschuiving van een aantal activiteiten en bijhorende kosten die net over de jaargrens 2023 vallen. Daarnaast zijn de kosten voor 2023 beter inzichtelijk geworden doordat de risico's beter in beeld zijn inclusief de beheersmaatregelen.

Bedrijfsvoering

De realisatie van projecten verliep sneller dan oorspronkelijk gepland.

1.6 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

In deze begroting zijn incidentele baten en lasten opgenomen. Omdat deze de reguliere nettolasten kunnen vertekenen en tevens relevant zijn voor het beoordelen van de financiële positie zijn ze hieronder in beeld gebracht.

Begrotingspost	Rekening 2023	Begroting 2023	Omschrijving
Garantieregeling Vechtstromen/Scheldestromen	333	0	Voor een toelichting op de garantieregeling wordt verwezen naar hoofdstuk 6.
Omgevingswet	214	197,5	Extra inleen van personeel ten behoeve van het beleidsrijk maken van het instrumentarium Omgevingswet, het ondersteunen van de processen Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving en Juridische Zaken en het operationaliseren van de Waterschapsverordening.
Inhaalslag bemonsteren baggeren	156	100	Er is in 2023, evenals in 2022, extra ingezet op het bemonsteren voor het baggeren, dit om de baggeropgave beter in beeld te krijgen.
Totaal	703	297,5	Incidentele lasten 2023

Tabel 1.8: incidentele lasten 2023 (bedragen x € 1.000,-)

Begrotingspost	Rekening 2023	Begroting 2023	Omschrijving
Aandelenverkoop SNB	3.022	0	Bij Slibverwerking Noord-Brabant N.V. zijn in 2023 twee nieuwe aandeelhouders toegetreden. De huidige aandeelhouders, waaronder waterschap Brabantse Delta, hebben een deel van hun aandelen verkocht aan de toetreders met een vergoeding voor de werkelijke waarde van SNB. Dit bedrag betreft de boekwinst.
Corona compensatie	681	0	Vanwege de coronacrisis is het waterschap geconfronteerd met gederfde inkomsten. Het kabinet heeft in 2023 voor het jaar 2021 een corona compensatie uitbetaald aan Brabantse Delta.
Stelselwijziging overlopende posten	404		Met de accountant is er een werkwijze afgesproken waarbij kosten die over de jaren heen lopen, zoals bij software licentiekosten, meer specifiek aan de jaren toegerekend worden. Dit zorgt voor een eenmalige verschuiving van kosten van 2023 naar 2024.
Compensatie kinderopvang-toeslagaffaire	19	0	Vergoeding van het Rijk voor kwijtschelding van verschuldigde belastingen van gedupeerde ouders en hun toeslagpartners, inclusief compensatie voor de uitvoeringskosten.
Totaal	4.126	0	Incidentele baten 2023

Tabel 1.9: incidentele baten 2023 (bedragen x € 1.000,-)

1.7 BEGROTINGSRECHTMATIGHEID

Begrotingsrechtmatigheid exploitatie

In de Waterschapswet is vastgelegd dat de accountant bij de controle van de jaarrekening zowel de rechtmatigheid als de getrouwheid van de financiële beheershandelingen controleert. Bij de rechtmatigheidscontrole gaat het onder meer over de vraag of de financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de in de jaarrekening opgenomen baten, lasten en balansposten, tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en de hierin opgenomen programma's. Op grond hiervan dient in de jaarrekening een analyse plaats te vinden van de rechtmatigheid en eventuele overschrijdingen op de netto lasten van de programma's (begrotingsrechtmatigheid). Het waterschap kiest ervoor alleen begrotingswijzigingen op te stellen voor grote nieuwe initiatieven. Financiële afwijkingen worden gerapporteerd in de managementletters en zoveel mogelijk opgevangen binnen de begroting. Doelstelling is budget- en begrotingsbeheer op een adequaat niveau in te vullen met respect voor het budgetrecht, een pragmatische aanpak en het voorkomen van extra bureaucratie.

In het Waterschapsbesluit is vastgelegd dat een waterschap in de begroting rekening dient te houden met onvoorziene uitgaven en een bedrag dient op te nemen om onvoorziene lasten te kunnen dekken. In 2023 zijn er geen onvoorziene uitgaven gedaan die niet opgevangen konden worden binnen de begrote netto lasten van de programma's. Er is dan ook geen beroep gedaan op de post Onvoorzien die voor € 500.000 in de Begroting 2023 is opgenomen.

In het Besluit mandatering Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie Waterschap Brabantse Delta heeft het algemeen bestuur aan het dagelijks bestuur de volgende bevoegdheid verstrekt:

“Het besluit om de netto-kosten van een programma met 10% van de netto kosten te overschrijden, met een maximum van € 2.000.000 per programma, onder de voorwaarden dat de middeleninzet past binnen het vastgestelde beleid en de hiervoor benodigde financiële ruimte elders binnen de begroting kan worden gevonden”.

In onderstaande tabel is te zien dat er in de Jaarrekening 2023 op geen enkel programma een overschrijding heeft plaatsgevonden ten opzichte van de Begroting 2023. Op alle programma's is er sprake van een financieel voordelig resultaat. Ook zijn er geen kostenoverschrijdingen geconstateerd betreffende activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid.

Netto lasten en dekking	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
Programma Waterketen	78.330	81.814	-3.484
Programma Watersystemen	57.314	59.720	-2.406
Programma Waterveiligheid	23.257	24.543	-1.286
Totaal netto lasten	158.901	166.077	-7.176
Waterschapsbelastingen	-160.528	-160.563	34
Compensatie Rijk	-700		-700
Bijdrage Provincie	-1.728	-1.791	63
Totaal dekking	-162.956	-162.354	-1.079
Resultaat	-4.055	+3.724	-7.779

Tabel 1.10: netto lasten en dekking (bedragen x € 1.000,- / + = nadelig, - = voordelig)

In 2023 zijn de producten en diensten grotendeels conform de begroting uitgevoerd. Vanwege de moeilijke marktomstandigheden, zoals bijvoorbeeld personeelskrapte bij derde partijen, zijn de

werkzaamheden soms over de jaargrens geschoven. Waar dit het geval is, wordt dit toegelicht in het jaarverslag. Het jaar is afgesloten met een voordelig exploitatiesaldo van bijna € 4,1 miljoen. In de Begroting 2023 was rekening gehouden met een nadelig saldo van € 3,7 miljoen.

Begrotingsrechtmatigheid investeringen 2023

Ten aanzien van de kredieten voor de investeringsprojecten geldt dat er voor een aantal projecten sprake is van een overschrijding boven de norm. Het gaat om vijf overschrijdingen op investeringsprojecten met een totale overschrijding van € 150.411. In bijlage 1 bij de aanbiedingsbrief van de jaarrekening is een overzicht opgenomen van alle projecten waar in 2023 een kredietoverschrijding is ontstaan. Hierbij is per project vermeld waardoor de overschrijding wordt veroorzaakt en of deze al eerder is gemeld in de tussentijdse managementletters. Op basis van het begrotingscriterium is autorisatie van de hogere kosten door het algemeen bestuur noodzakelijk om de rechtmatigheid in materiële zin te borgen. In de aanbiedingsbrief wordt daarom expliciet aan het algemeen bestuur gevraagd om deze overschrijdingen te autoriseren.

Het verschonen van kleine overschrijdingen bij de jaarrekening doet recht aan de pragmatische aanpak die het waterschap voorstaat, waarbij beoogd wordt extra bureaucratie en administratieve kosten te voorkomen.

Voor een overzicht van alle toegekende kredieten in 2023 wordt verwezen naar bijlage 7 bij deze jaarrekening en voor een overzicht van alle projecten met een restantkrediet eind 2023 wordt verwezen naar bijlage 8.

1.8 WATERSCHAPSBELASTINGEN

De taken van het waterschap worden bekostigd door het heffen van belastingen. Deze belastingen bestaan uit de watersysteemheffing, verontreinigingsheffing en zuiveringsheffing. De belastingtarieven 2023 voor de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing zijn gelijktijdig vastgesteld met de Begroting 2023 en zijn hieronder weergegeven:

Heffing (bedragen in €)	Tarief 2023
<i>Watersysteemheffing</i>	
- ingezetenen	70,45
- gebouwd (basis 2.500)	0,739
- gebouwd % WOZ waarde	0,0296%
- natuur	5,23
- ongebouwd openbare wegen	364,60
- overig ongebouwd	72,92
<i>Zuiveringsheffing/verontreinigingsheffing</i>	68,81

Tabel 1.11: Belastingtarieven

Lastendruk

Op basis van de bovenstaande belastingtarieven is de totale lastendruk per groep als volgt:

Voorbeeldaanslagen (bedragen in €)	Begroting 2023	Begroting 2022	% 2023 t.o.v. 2022
Voorbeeldaanslagen huishoudens			
Meerpersoons huishouden, huurwoning, 3 v.e.	€ 276,88	€ 255,09	8,5%
Eenpersoons huishouden, huurwoning, 1 v.e.	€ 139,26	€ 129,39	7,6%
Meerpersoons huishouden, koopwoning, € 250.000, 3 v.e.	€ 350,82	€ 333,92	5,1%
Eenpersoons huishouden, koopwoning, € 250.000, 1 v.e.	€ 213,20	€ 208,22	2,4%
Voorbeeldaanslagen (agrarische)bedrijven			
Productiebedrijf voedingsmiddelen, € 13.000.000, 300 v.e.	€ 24.487,51	€ 22.954,09	6,7%
Agrarisch bedrijf, € 500.000, 50 ha grond, 3 v.e.	€ 4.000,35	€ 3.745,88	6,8%
Groothandel, € 2.600.000, 7 v.e.	€ 1.250,57	€ 1.259,77	-0,7%
Overige voorbeeldaanslagen			
Natuurterreinen, 1000 ha	€ 5.226,84	€ 4.918,58	6,3%
Gemeente, 600 ha wegen	€ 218.763,35	€ 203.978,64	7,2%

Tabel 1.12: Voorbeeldaanslagen (bedragen x € 1.000)

Watersysteemheffing: kostentoedelingsverordening en grondslagen

Kostentoedelingsverordening

De Waterschapswet verplicht het waterschap tenminste eenmaal in de vijf jaar de kostentoedelingsverordening te herzien. Hier gaat meestal een kostentoedelingsonderzoek aan vooraf. Het vorige kostentoedelingsonderzoek is in 2018 uitgevoerd. De hieruit voortvloeiende kostentoedelingsverordening 2019 is van kracht voor de begrotingsjaren 2019-2023. De verdeling van de kosten van het Watersysteembeheer is voor 2019-2023 als volgt vastgesteld:

Categorie Watersysteembeheer	Verdeling 2021-2023
Ingezetenen	30,0%
Gebouwd	58,1%
Ongebouwd	11,7%
- Verharde openbare wegen	2,9%
- Overig ongebouwd	8,8%
Natuur	0,2%

Tabel 1.13: Kostentoedelingsverordening

Verdeling kosten watersysteembeheer

Ingezetenen nemen 30% van de watersysteemheffing voor hun rekening. Dit aandeel hangt samen met de gemiddelde inwonersdichtheid (het aantal inwoners per vierkante kilometer). De heffing die de categorie **gebouwd** betaalt, hangt samen met de economische waarde van het gebouwde goed (WOZ-waarde). De heffing die de categorie **ongebouwd** betaalt, hangt samen met de ongebouwde hectares grond. Voor openbare **wegen** geldt een tariefdifferentiatie van 400%. Onder **natuurterreinen** worden ongebouwde onroerende zaken verstaan waarvan de inrichting en het beheer (nagenoeg) geheel en duurzaam zijn afgestemd op behoud of ontwikkeling van natuur. Ook bossen en open wateren met een oppervlakte van tenminste één hectare behoren tot natuurterreinen.

De heffing voor de taak Watersysteembeheer is afgeleid van de aantallen ingezetenen, de economische waarde (gebouwd) en de belastbare hectares (ongebouwd en natuur). Het waterschap is voor de Jaarrekening 2023 uitgegaan van de volgende grondslagen:

Grondslagen Watersysteembeheer	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Ingezetenen (hoofdbewoners)	362.286-	362.154	358.990-
- waarvan kwijtschelding/oninbaar	-/-21.232	-/-22.932	-/-21.221
Gebouwd: totale WOZ-waarde (miljarden €)	156,8	156,8	139,1
Ongebouwd			
- openbare landwegen (hectares)	6.106	6.105	6.230
- overig ongebouwd (hectares)	94.331	94.314	94.359
Natuur (hectares)	30.621	30.678	30.419

Tabel 1.14: Grondslagen Watersysteembeheer

Grondslagen voor het berekenen van het tarief Zuiveringsbeheer

De hoogte van de zuiveringsheffing hangt af van het aantal vervuilingseenheden (v.e.'s). Een aantal huishoudens en bedrijven betaalt geen heffing, omdat zij in aanmerking komen voor kwijtschelding of omdat de heffing oninbaar is. Per saldo resulteert dit in de volgende vervuilingseenheden:

Vervuilingseenheden belastingjaar	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Huishoudens	851.545	850.812	844.143
Bedrijven	356.611	368.215	362.134
Kwijtschelding	-35.706	-39.696	-/-35.589
Oninbaar	-7.907	-7.274	-/- 8.101
Netto vervuilingseenheden 2023	1.164.543	1.172.058	1.162.587

Tabel 1.15: Netto vervuilingseenheden

Verontreinigingsheffing

Belasting voor het bestrijden van kosten voor maatregelen tot het tegengaan en voorkomen van verontreiniging van het oppervlaktewater als gevolg van het direct lozen vanuit woon/bedrijfsruimte op het oppervlaktewater. De heffing wordt met het zuiveringstarief opgelegd, maar komt ten gunste van de taak Watersysteembeheer.

Belastingopbrengst (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023
Watersysteemheffing	79.653	79.550
Watersysteemheffing 2023	79.957	79.550
Watersysteemheffing voorgaande jaren	-303	0
Zuiveringsheffing	80.875	81.013
Zuiveringsheffing 2023	80.418	81.013
Zuiveringsheffing voorgaande jaren	457	0
Totaal waterschapbelastingen	160.528	160.563

Tabel 1.16: Belastingopbrengst (bedragen x € 1.000)

Kwijtschelding en oninbaar belastingjaar 2023

Waterschap Brabantse Delta hanteert een kwijtscheldingsnorm van 100%.

In de Begroting 2023 is rekening gehouden met kwijtschelding en oninbaarheid van belastingen, wat resulteert in hogere belastingtarieven. De kwijtscheldingen hebben grotendeels betrekking op ingezetenen en huishoudens. De bedragen die samenhangen met oninbaarheid variëren van jaar tot jaar. De hoogte wordt onder andere beïnvloed door faillissementen van bedrijven.

Kwijtschelding (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023
Watersysteemheffing	1.346	1.600
Ingezetenen	1.346	1.596
Gebouwd	0	4
Zuiveringsheffing	2.457	3.015
Huishoudens	2.457	3.014
Bedrijven	0	1
Totaal kwijtschelding	3.803	4.615

Tabel 1.17: Kwijtschelding (bedragen x € 1.000)

Oninbaar (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023
Watersysteemheffing	258	261
Ingezetenen	150	167
Gebouwd	100	80
Overig gebouwd	8	15
Zuiveringsheffing	544	575
Huishoudens	286	325
Bedrijven	258	250
Totaal oninbaar	802	836

Tabel 1.18: Oninbaar (bedragen x € 1.000)

1.9 RISICOPARAGRAAF

Proces risicomanagement

Bij de huidige identificatie en kwalificatie van risico's ligt de focus op financiële gevolgen. Dit sluit aan bij de verplichtingen uit de Waterschapswet. De wet verlangt van waterschappen namelijk dat zij inzicht verkrijgen in hun risico's en hun financiële middelen om deze risico's af te kunnen dekken.

Met behulp van de in 2022 geactualiseerde bedrijfswaarden worden de grootste risico's op basis van meer facetten inzichtelijk gemaakt. In 2022 en 2023 zijn daar de nodige stappen voor gezet via risicodialogen. Er wordt hard gewerkt om vanaf 2024 de grootste risico's op basis van meer facetten inzichtelijk te hebben en hierover te rapporteren. Om de geïdentificeerde risico's af te dekken worden maatregelen opgesteld. De werking van de belangrijkste maatregelen zal risico gestuurd worden getoetst door periodieke (interne) audits.

Zo zijn de bedrijfswaarden een kapstok voor strategische keuzes met bijbehorende investeringen en dragen ze bij aan een bewuste en transparante besluitvorming vanuit een dialoog. Daarnaast ondersteunen de bedrijfswaarden assetmanagement, het toetsen op doelmatigheid en besturen op hoofdlijnen.

Risico's

Inleiding

In producten als de begroting en jaarrekening worden de belangrijkste risico's belicht die gevolgen voor de realisatie van de programma's (doelstellingen), processen (producten en diensten) en de bijbehorende financiën kunnen hebben. Binnen ons waterschap wordt steeds meer aan risicomanagement gedaan om goed zicht te hebben en te houden op de belangrijkste risico's en beheersmaatregelen. Daarmee wil het waterschap beter in control komen en verrassingen zoveel mogelijk voorkomen.

Risicomanagement is het identificeren, analyseren, beoordelen en evalueren van risico's. Ook het benoemen en uitvoeren van risicobeheersingsmaatregelen is een onderdeel van risicomanagement. De bedrijfswaarden en de bijbehorende waardenmatrix worden gebruikt bij het beoordelen van risico's en het prioriteren van beheersmaatregelen.

Bij het vaststellen van de beheersmaatregelen gaat het om de activiteiten waarmee de kans van optreden wordt verkleind of de gevolgen van risico's worden beperkt. Het waterschap beoordeelt ieder jaar opnieuw de kansen en de mogelijke gevolgen van de belangrijkste risico's. Dit wordt vastgelegd in het risicoregister. De totale mogelijke impact van de restructuurrisico's wordt vergeleken met de bestuurlijk vastgestelde norm voor het weerstandsvermogen. Op die manier zorgt het waterschap ervoor dat het voldoende weerstandscapaciteit heeft om financiële tegenslagen op te vangen. Dit wordt vastgelegd in de jaarlijkse rapportage rondom het weerstandsvermogen.

De omvang van een risico wordt berekend met de formule 'Risico = Kans x Effect'. Dit leidt tot de volgende grootste risico's in het risicoregister:

- Breuk persleiding
- Uitval zuiveringsinstallaties
- Cybercriminaliteit en falende informatiesystemen
- Lozing met onverwacht hoge concentratie giftige stoffen door een RWZI in de omgeving
- Openstaande vacatures worden niet ingevuld

Grootste risico's (Top 5)

Breuk persleiding

Een breuk van een persleiding heeft een lozing van afvalwater of slib tot gevolg. De kosten voor reparatie, noodmaatregelen, opruimen en claims van externen kunnen aanzienlijk zijn. Oorzaken van leidingbreuken zijn slijtage van binnenuit, verzakkingen of (graaf)werkzaamheden in de buurt van de leidingen. Om voldoende zicht te krijgen en te houden op de toestand waarin onze assets verkeren, worden periodieke inspecties uitgevoerd via de exploitatie en minder frequente, kostbare inspecties worden projectmatig uitgevoerd via het investeringsprogramma.

Het is onmogelijk om de persleidingen periodiek compleet te inspecteren aan de binnen- en buitenzijde. Inspecties worden uitgevoerd op basis van risicoanalyses en steekproeven. Door de toenemende leeftijd van de assets moet het waterschap steeds meer inspanning leveren om voldoende zicht te blijven houden, de risico's te bepalen en de vervangingsinvesteringen doelmatig te kunnen plannen. Deze inspanningen zullen via de meerjarenprogramma's van de exploitatie en de projecten in concrete aanvragen bij het bestuur voorgelegd worden.

Door de investeringen in AWP2.0, is de kans op een breuk van deze persleiding lager geworden. Er staan nog enkele investeringen gepland waardoor de kans nog lager wordt.

Uitval afvalwaterzuiveringsinstallaties

Een afvalwaterzuiveringsinstallatie kan uitvallen als gevolg van technisch falen. Ondanks adequate procesvoering en preventief onderhoud is uitval van dergelijke omvangrijke en complexe infrastructuur niet altijd uit te sluiten. Slijtage van de installaties, in combinatie met een hoge belastinggraad en veroudering van de installaties, verhogen daarbij de kans op uitval. De (financiële) gevolgen van de uitval kunnen aanzienlijk zijn door herstelkosten, claims van derden, boetes van gemeente/EU, kosten lozingsheffing, milieuschade, imagoschade, extra transportkosten en eigen schade.

Binnen ons waterschap naderen diverse assets het einde van hun technische levensduur en/of de grenzen van hun capaciteit. Zolang hier sprake van is, blijft de kans op negatieve gevolgen aanzienlijk en zal dit risico de komende jaren toenemen. Rekening houdend met de overige kerntaken en ambities van het waterschap plus de grenzen aan de financiële mogelijkheden, moeten met behulp van assetmanagement en risicomanagement goed onderbouwde keuzes gemaakt worden voor instandhouding en/of vernieuwing.

Cybercriminaliteit en falende informatiesystemen

Het profiel van (cyber)dreigingen (zoals verstoring, manipulatie, spionage) verandert continu en dreigingen nemen toe in omvang. Door de toenemende afhankelijkheid van ICT kan de procesvoering bij zuiveren en peilbeheer gedurende korte of langere tijd stil komen te liggen. Met lozingen van vuil water, hoog water, overstroming, onvoldoende stuurinformatie en maatschappelijke ontwrichting als mogelijke gevolgen. Bij kwetsbare gebieden kan dit tot aanzienlijke kosten en commotie leiden. Door de implementatie van de BIO (Baseline Informatieveiligheid Overheid) en de aandacht voor informatieveiligheid in alle bedrijfsprocessen wordt er continu gewerkt aan beveiliging en wordt er regelmatig getoetst wat de status en effecten ervan zijn. Zo is er vanuit de rekenkamercommissie in het tweede kwartaal 2023 onderzoek gedaan naar dit onderwerp en is in het vierde kwartaal 2023 een landelijke audit uitgevoerd. Het onderzoek en de audit zijn afgerond en de aanbevelingen zijn bekend. Deze worden vertaald naar een actieplan voor 2024 en verder. Ook wordt gewerkt aan een kader voor toepassing in projecten.

Lozing met onverwacht hoge concentratie giftige stoffen door een RWZI in de omgeving.

Lozingen met onverwacht hoge concentraties giftige stoffen kunnen schade veroorzaken aan flora en fauna. Oorzaken zijn bijvoorbeeld een giftige stof die niet wordt gesignaleerd in het influent en via

het effluent de installatie verlaat. Een andere mogelijke oorzaak is een storing in het zuiveringsproces met als gevolg dat een giftige stof in het effluent wordt geloosd. Door onvoldoende zicht op en tijdige signalering van de (illegale) giftige stoffen is tijdig ingrijpen niet altijd mogelijk. De financiële gevolgen kunnen aanzienlijk zijn, zeker indien ze niet te verhalen zijn bij een dader.

Krapte op de arbeidsmarkt

Met de krappe arbeidsmarkt is het geregeld moeilijk om openstaande vacatures goed en tijdig in te vullen. Daarnaast zijn vanuit het coalitieakkoord meer medewerkers nodig. Naast het financiële gevolg (inhuur van dure externe medewerkers en meer investeren om mensen geschikt te maken), leidt een tekort aan personeel tot het mogelijk onvoldoende uitvoeren van de gestelde ambities en watertaken. Met onder andere de inzet van ons nieuwe werkgeversmerk *Waterwerk raakt ons allemaal* wordt volop gewerkt om vacatures zo goed en zo snel mogelijk in te vullen. De krapte heeft ook een effect op partners en leveranciers van het waterschap. Werkzaamheden, diensten, activiteiten en materialen/grondstoffen kunnen daarom dan ook niet altijd tijdig geleverd of opgestart worden.

1.10 WEERSTANDSVERMOGEN

Het weerstandsvermogen van het waterschap is het vermogen om onvoorziene financiële tegenslagen op te vangen, rekening houdend met de risico's die het waterschap loopt. Waterschap Brabantse Delta beoordeelt ieder jaar opnieuw de kansen en de gevolgen van de belangrijkste risico's en vergelijkt de uitkomst daarvan met de bestuurlijk afgesproken norm voor het weerstandsvermogen. Het is van belang hier te benoemen dat het gaat om de restrisico's na het treffen van beheersmaatregelen. Alles wat is afgedekt door beheersmaatregelen (waaronder de verzekeringen) vormt geen (rest-)risico meer. Op deze manier houdt het waterschap zicht op de benodigde weerstandscapaciteit en voldoet het aan de verplichting uit de Waterschapswet. De Waterschapswet verlangt namelijk van waterschappen dat zij inzicht hebben in hun (rest-)risico's en de financiële middelen om deze risico's af te kunnen dekken. Jaarlijks wordt het weerstandsvermogen geactualiseerd.

Algemene reserves/calamiteitenreserves

Het waterschap hanteert per taak een algemene/calamiteitenreserve. De norm voor het weerstandsvermogen (1,2 x omvang risico's) is steeds beschikbaar als algemene buffer voor calamiteiten/risico's. De norm voor de algemene reserve/calamiteitenreserve is in 2023 als volgt:

Omvang risico's en norm weerstandsvermogen	Rekening 31-12-2023	Rekening 1-1-2023	Begroting 1-1-2023
Omvang risico's Watersysteembeheer	2.000	1.900	2.120
Norm algemene en calamiteitenreserve Watersysteembeheer	2.400	2.280	2.544
Omvang risico's Zuiveringsbeheer	3.000	2.970	2.980
Norm algemene en calamiteitenreserve taak Zuiveringsbeheer	3.600	3.564	3.576

Tabel 1.19: Omvang risico's en norm weerstandsvermogen per wettelijke taak (bedragen x € 1.000,-)

De weerstandsratio wordt per wettelijke taak berekend. Per 31 december 2023 zijn deze als volgt:

Watersysteembeheer	Rekening 2023	Begroting 2023
Algemene/calamiteitenreserve	2.101	2.544
Tariefegalisatiereserve	10.772	5.887
Bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid	4.445	4.445
Weerstandscapaciteit	17.318	12.876
Risico omvang	2.000	2.120
Weerstandratio	8,7	6,1

Tabel 1.20: Weerstandratio taak Watersysteembeheer (bedragen x € 1.000,-)

Zuiveringsbeheer (bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023
Algemene/calamiteitenreserve	3.133	3.576
Tariefegalisatiereserve	3.674	697
Bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid	989	989
Weerstandscapaciteit	7.796	5.262
Risico omvang	3.000	2.980
Weerstandsratio	2,6	1,8

Tabel 1.21: Weerstandsratio taak Zuiveringsbeheer (bedragen x € 1.000,-)

De weerstandsratio van waterschap Brabantse Delta ligt hoger dan de afgesproken factor 1,2. (norm 'voldoende'). Een weerstandsvermogen tussen 1,4 en 2 wordt als 'ruim voldoende' beschouwd en een weerstandsvermogen boven de 2 als 'uitstekend'.

Omdat de resultaatbestemming van de Jaarrekening 2023 nog niet is vastgesteld door het algemeen bestuur, is in bovenstaande tabellen nog niet het voordelig exploitatiesaldo van de Jaarrekening 2023 ten opzichte van de Begroting 2023 van € 8,3 miljoen verwerkt.

De tariefegalisatiereserves zijn bedoeld om grote schommelingen in de belastingtarieven op te vangen. Op het moment dat deze reserves niet aanwezig zijn, zullen alle kostenontwikkelingen direct in de tarieven merkbaar worden. Als uitgangspunt geldt dat de egalisatiereserve binnen de meerjarenraming wordt afgebouwd naar nul om gelijkmatige tariefontwikkeling te bewerkstelligen. De bestemmingsreserves Duurzaam Financieel Beleid worden ingezet om maatregelen te financieren ter verbetering van de schuldpositie.

1.11 OPENBAARHEIDSPARAGRAAF

De Wet open overheid (Woo) geldt vanaf 1 mei 2022. De Woo verplicht het waterschap om verantwoording af te leggen over de uitvoering van de Woo in het verslagjaar 2023. Dit is vastgelegd in deze openbaarheidsparagraaf. Hierin is onderscheid gemaakt in zeven thema's.

1. Actieve openbaarmaking van de 11 verplichte categorieën documenten

Artikel 3.3 Woo

Met actief openbaar maken bedoelen we documenten die het waterschap op eigen initiatief gedeeld heeft via een online platform. Deze informatie is daarmee voor iedereen toegankelijk. De wet verplicht het waterschap om stapsgewijs steeds meer informatie te delen. In totaal gaat het om 11 categorieën. Een deel van deze verplichte informatie publiceert het waterschap al. Waterschap Brabantse Delta ging ervan uit dat deze verplichting in 2023 zou ingaan. Maar deze verplichting is gepauzeerd. Het is onvoldoende duidelijk wat er onder de verschillende informatiecategorieën valt en wat niet. Het waterschap blijft (openbare) documenten toetsen aan de werkdefinities van de categorieën vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en volgt de landelijke lijn rondom het gefaseerd implementeren van de informatiecategorieën. In bijlage 10 is te zien welke documenten het waterschap in 2023 deelde via de verschillende online platformen en de landelijke Woo-index.

2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking van andere documenten dan de 11 voorgeschreven categorieën;

Artikel 3.1 Woo

In 2023 zijn geen documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting.

3. Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek);

Hoofdstuk 4 Woo

Met passief openbaar maken bedoelen we het openbaar maken van informatie op verzoek van een inwoner, bedrijf of instelling. Dit heet een Woo-verzoek. In 2023 zijn er 19 Woo-verzoeken gedaan bij waterschap Brabantse Delta.

4. De informatiehuishouding;

Hoofdstuk 6 Woo

Een goede informatiehuishouding is belangrijk. Een informatiehuishouding die niet op orde is, maakt het actief delen van informatie lastig. Waterschap Brabantse Delta werkt doorlopend aan het verbeteren van de kwaliteit van de informatiehuishouding. Het waterschap werkt zaakgericht. Dat betekent dat alle vragen en verzoeken worden afgehandeld in een zaak (een dossier) in het zaakstelsel. Sinds 2023 is het voor medewerkers mogelijk om de documenten in dit zaakstelsel eenvoudig te anonimiseren voordat deze openbaar worden gemaakt.

5. Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

Artikel 4.7 Woo

Het waterschap had heel 2023 een Woo-contactpersoon.

6. Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

In 2023 is er veel kennis gedeeld op landelijk niveau met de andere waterschappen en collega overheden. Ook zijn de eerste stappen gezet in de gezamenlijke aanbesteding voor training en bewustwording. Waterschap Brabantse Delta werkt hierin samen met waterschap Aa en Maas en waterschap De Dommel. Daarnaast heeft het waterschap software aangeschaft voor het eenvoudig anonimiseren van documenten.

7. Besteding subsidie

De Rijksoverheid stelt incidentele en structurele middelen beschikbaar om de Woo te implementeren en om de uitvoeringskosten als gevolg van de Woo te dekken. In 2023 heeft waterschap Brabantse Delta in totaal 194.013 euro aan middelen ontvangen. De middelen zijn als volgt ingezet:

- *Beheer en onderhoud*
Om actief of passief openbaar te kunnen maken en de informatiehuishouding te verbeteren zijn nieuwe systemen aangeschaft en is een begin gemaakt aan de overgang van bestaande naar nieuwe werkwijzen.
- *Extra kwaliteitsmanagement*
Om de kwaliteit naar een hoger niveau te brengen is het waterschap in de eerste plaats bezig met het creëren van bewustwording onder de medewerkers. Onder andere door het opzetten van een interne campagne en het aanbieden van trainingen.
- *Formatie management Woo*
Er zijn medewerkers aangewezen die structureel werkzaamheden verrichten rondom de uitvoering van de Woo.
- *Contactfunctionaris*
Deze functionaris is tevens projectleider voor de implementatie van de Woo.
- *Actief openbaar te maken documenten*
Structurele activiteiten om de (werk)processen te onderzoeken en waar nodig te verbeteren om de informatiehuishouding op orde te krijgen. Denk hierbij aan optimalisatie van beleid en procedures.

1.12 FINANCIERING

Algemeen

Met financiering wordt bedoeld het uitzetten en/of het aantrekken van gelden. In de wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) zijn de kaders gesteld waaraan het treasurybeleid moet voldoen. Het accent ligt daarbij op het onberispelijk en behoedzaam uitvoeren van het financieringsbeleid, het inzetten van de beschikbare instrumenten ten behoeve van het publieke belang en een voorzichtige toepassing van beleggingsinstrumenten en afgeleide financiële instrumenten. In verband met de vereisten van de Wet FIDO zijn er twee instrumenten op het gebied van treasury: het treasurystatuut en de jaarlijkse financieringsparagraaf in de begroting en jaarrekening. Het treasurystatuut bevat het beleidskader waarbinnen de treasuryfunctie rechtmatig kan worden uitgevoerd. De treasuryfunctie omvat het beheren van de financiële vermogenswaarden, de financiële positie en de hieraan verbonden risico's en het afleggen van transparante verantwoording hierover.

Rentevisie en financieringsbehoefte

Om investeringen te kunnen financieren, trekt het waterschap geld aan op de geld- en kapitaalmarkt. Het is van groot belang de ontwikkelingen te volgen en alert te reageren daar waar nodig. De rente op de leningen werkt door in de kapitaallasten. In 2023 zijn er 2 nieuwe langlopende leningen afgesloten met een hoofdsom van totaal € 40 miljoen:

#	Duur	Vorm	Datum	Hoofdsom	Rente
1	10 jaar	Lineair	01-12-2023	€ 15 miljoen	3,263%
2	10 jaar	Lineair	01-12-2023	€ 25 miljoen	3,259%

Tabel 1.22: in 2023 aangetrokken langlopende leningen

Het treasury beheer is erop gericht om de rentekosten te minimaliseren bij een aanvaardbaar risico voor de begroting en kadernota, hetgeen bijdraagt aan het verlagen van de maatschappelijke kosten vanuit het waterschap. Hiertoe worden nieuwe leningen tegen zo optimaal mogelijke condities aangetrokken. In 2023 zijn er twee reguliere leningen aangetrokken. Daarnaast wordt periodiek bekeken of de huidige leningenportefeuille nog verder geoptimaliseerd kan worden.

De restant financieringsbehoefte is in 2023 ingevuld met roodstand op de rekening courant. De verwachting is dat in 2024 de ECB haar rentetarieven zal verlagen. De financiële markten hebben dit al deels ingeprijsd en verwachten dat de kapitaalmarktrente in 2024 nog iets verder kan gaan dalen.

Door het aantrekken van leningen voor een periode van 10 jaar ontstaat er een optimale mix van kort, middellang en lang geld en een gelijkmatige vervalkalender van de aflossingsbedragen.

Kasgeldlimiet ter beperking van het renterisico op korte financiering (< 1 jaar)

Het aantrekken van kort geld geschiedt in de vorm van rekeningcourant krediet en/of kasgeldleningen. De kasgeldlimiet is de grens waarbinnen decentrale overheden hun activiteiten met kortlopende middelen mogen financieren in een jaar. Elk kalenderkwartaal wordt het gemiddelde van de kortlopende middelen getoetst aan de kasgeldlimiet. Voor waterschappen is de wettelijk vastgestelde limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal. Voor 2023 bedraagt de kasgeldlimiet voor het waterschap € 43,7 miljoen (23% van € 190 miljoen). De kasgeldlimiet mag niet meer dan twee achtereenvolgende kwartalen worden overschreden. In 2023 heeft er geen overschrijding van de kasgeldlimiet plaatsgevonden, waardoor er wordt voldaan aan de wettelijke vereisten.

Renterisiconorm ter beperking van het renterisico op lange financiering (> 1 jaar)

Het bedrag aan aflossingen en het bedrag van leningen dat in aanmerking komt voor renteherziening mag in het betreffende jaar de renterisiconorm niet overschrijden. Voor waterschappen is in de wettelijke norm bepaald dat 30% van het begrotingstotaal opnieuw afgesloten mag worden. Voor

2023 bedraagt de renterisiconorm voor het waterschap € 57 miljoen (30% van € 190 miljoen). Het bedrag aan aflossingen en het bedrag dat in aanmerking komt voor renteherziening (totaal € 28 miljoen) is ruimschoots onder de norm gebleven.

1.13 EMU-SALDO

Het EMU-saldo 2023, de feitelijke kasstroom, voor waterschap Brabantse Delta is als volgt berekend:

Berekening EMU saldo vanuit exploitatiesaldo (bedragen x € 1.000)		Rekening 2023	Begroting 2023
	Exploitatiesaldo 2023	4.055	-3.724
	<i>Invloed investeringen:</i>		
-/-	Bruto Investeringsuitgaven (excl. financiële vaste activa)	-91.715	-101.748
+	Investeringssubsidies (excl. financiële vaste activa)	16.923	13.083
+	Afschrijvingen	44.469	45.057
	<i>Invloed voorzieningen (Staat van Reserves en Voorzieningen):</i>		
+	Toevoegingen ten laste van exploitatie	153	73
-/-	Onttrekkingen ten laste van exploitatie	-79	-359
-/-	Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-327	-62
+	Externe vermeerderingen van voorzieningen	0	
	EMU saldo 2023 Waterschap Brabantse Delta	-26.521	-47.680
	EMU saldo Waterschapshuis	8	14
	EMU saldo Aquon	-387	-2.086
	EMU saldo BWB (rapporteert geen EMU in jaarrekening)		72
	EMU saldo WBD inclusief verbonden partijen	-26.899	-49.680
	Indicatieve referentiewaarde 2023 WBD	-23.200	-23.200
	Vershil (+ is positief, -/- is negatief)	-3.699	-26.480

Tabel 1.23: EMU-saldo Waterschap Brabantse Delta 2023 (bedragen x € 1.000,-)

2. Jaarverslag programma's

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt per programma inzicht gegeven in de realisatie van de programmadoelen (te bereiken resultaten), de prestatie indicatoren en de financiën ten opzichte van de begroting 2023. Daarbij is tevens aangegeven voor de waterprogramma's of een te bereiken doel een resultaatverplichting, inspanningsverplichting of eigen wens is. Dit geeft inzicht in lijn met het Waterbeheerprogramma waarin is afgesproken dat indien er keuzes gemaakt moeten worden volgens deze lijn de keuzes worden gemaakt. Eigen wensen gaan als eerste niet door, gevolgd door inspanningsverplichtingen.

Zes programma's

De programma's zijn onderverdeeld in drie waterprogramma's (Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen) en drie ontwikkelprogramma's (Samen Werken, Digitale Transformatie en Klimaat & Duurzaamheid).

Hoe ziet de opbouw eruit?

Op het eerste twee bladen wordt het doel van het programma weergegeven, de werkzaamheden binnen het programma, aan welke duurzame doelen het programma bijdraagt en de belangrijkste kerngegevens. Ook is de realisatie in 2023 op de belangrijkste indicatoren en de kosten (netto kosten en investeringen) ten opzichte van de begroting 2023 weergegeven met een korte toelichting en wat de belangrijkste oorzaken van de financiële afwijkingen zijn ten opzichte van de begroting 2023. Bij de kosten is tevens aangegeven wat de prognose was die is afgegeven bij de laatste managementletter in 2023 (managementletter 3).

Daarna volgt een samenvatting met daarin de belangrijkste afwijkingen (negatief én positief) tussen de realisatie en de plannen in de begroting met een korte analyse waar de afwijking door wordt veroorzaakt. Ieder programma eindigt met de resultatentabel waarin de concrete resultaten die het waterschap wilde realiseren in 2023 staan, wat er in 2023 daadwerkelijk is gerealiseerd en wat het einddoel is en in welk jaar dat gerealiseerd moet zijn. Daarachter volgt een korte toelichting op het resultaat: wat hebben we gedaan in 2023 om het resultaat te bereiken. Als er een afwijking is, is aangegeven of dit eerder is gemeld in managementletter 2 of 3 en wat de consequenties van de afwijking zijn. Tot slot is in de laatste kolom van de tabel te zien bij de waterprogramma's wat voor verplichting het is (resultaatverplichting, inspanningsverplichting of een eigen wens).

Kosten ontwikkelprogramma's

Voor de ontwikkelprogramma's zijn de kosten niet afzonderlijk in beeld gebracht. De activiteiten in deze programma's dragen altijd bij aan de drie waterprogramma's. De kosten voor deze activiteiten maken zodoende integraal onderdeel uit van de waterprogramma's. Een uitzondering hierop zijn de investeringen op bedrijfsvoering. Deze zijn verantwoord onder programma Digitale Transformatie.

ONS DOEL

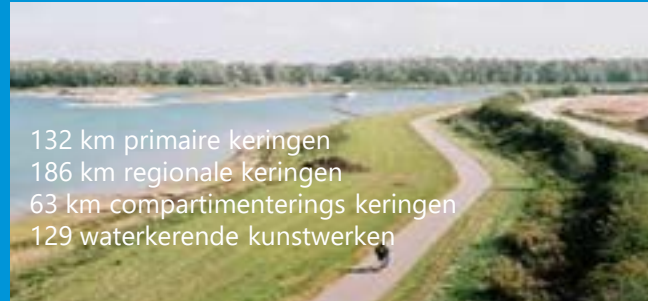
Beschermen van ons beheergebied tegen overstroming. Zo kan iedereen rondom water veilig wonen, werken en genieten. De principes van Meerlaagsveiligheid (sterke keringen, ruimtelijke inrichting minder kwetsbaar maken, en crisisbeheersing) zijn hiertoe de basis.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

ONS WERK

- Periodiek beoordelen van onze dijken en versterken als deze niet voldoen aan de landelijke en provinciale normen.
- Uitvoeren van de Zorgplicht, zoals het onderhouden van dijken en sluisen
- We werken samen met de omgeving, gebiedspartners en het Hoogwaterbeschermingsprogramma
- We versterken slim en doelmatig, voorbereid op klimaatverandering.
- Toepassen van assetmanagement, waarin de prestaties, risico's en kosten worden afgewogen

132 km primaire keringen
186 km regionale keringen
63 km compartimenterings keringen
129 waterkerende kunstwerken

WAT KOST HET?

Waterveiligheid	Begroting 2023	ML 2023-3	Rekening 2023	Vershil Rek-Begr
Netto lasten	24,54	23,82	23,28	-1,27
Bruto investeringen	43,4	36,8	38,8	-4,6
Subsidies/bijdragen	3,8	2,3	2,8	-1,0
Netto investeringen	39,6	34,5	36,0	-3,6

alle bedragen x €1000.000

Toelichting netto lasten: Voor een verklaring van de financiële verschillen ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar hoofdstuk 6 jaarrekening 2023 naar programma's

Toelichting investeringen: Voor een verklaring van de verschillen ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 1.5 RESULTAAT INVESTERINGEN 2023.

INDICATOR – VISIE WATERVEILIGHEID

Begroting 2023: De visie waterveiligheid is uitgewerkt naar concrete acties.

Werkelijk 2023: De visie waterveiligheid is uitgewerkt naar concrete acties.

Toelichting: In 2022 is de Visie Waterveiligheid opgesteld. Naar aanleiding van (onder andere) deze visie, is een plan opgesteld waarin de acties zijn opgenomen en periodiek worden gemonitord.

INDICATOR – PRIMAIRE KERINGEN

Primaire keringen voldoen aan de norm voor 2050.

Begroting 2023: 60%

Werkelijk 2023: 60%

Toelichting: Uit de beoordeling van de primaire keringen is geconcludeerd dat 40% van het totale areaal aan primaire keringen niet aan de norm voldoet. Hiervoor heeft het waterschap een aantal projecten gestart, welke in voorbereiding en uitvoering zijn.

INDICATOR – REGIONALE KERINGEN

Regionale keringen voldoen aan de norm voor 2025. Kunstwerken in regionale keringen voldoen uiterlijk in 2031.

Begroting 2023: 75%

Werkelijk 2023: 81% van de regionale keringen voldoet aan de norm. 63% van de kunstwerken in de regionale keringen voldoet aan de norm.

Toelichting: Het waterschap heeft nog een verbeteropgave van de regionale keringen langs het Drongelens kanaal, Markkanaal en de trajecten die in uitvoering zijn in het project Verbeteren Regionale keringen. Totaal is dat een opgave van 35 kilometer (op 184 kilometer). In 2023 zijn verschillende kunstwerken verbeterd. Er is nog een opgave van 31 kunstwerken (op 81 kunstwerken).

SAMENVATTING

Het programma Waterveiligheid ontwikkelt zich voortvarend. Veel resultaten uit de begroting 2023 zijn behaald.

In 2023 is de beoordeling van de primaire keringen landelijk gerapporteerd. De verbeteropgave die hieruit volgt is in 2023 grotendeels opgenomen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HBWP). De lopende verbeterprojecten liggen op planning. Dit geldt ook voor het verbeteren van de regionale keringen. Het waterschap krijgt steeds meer inzicht in het functioneren van de waterkeringen en de risico's op en van een overstroming.

In 2023 hebben daarnaast onder andere de volgende activiteiten plaatsgevonden:

- Er is een volgende stap gezet in programmatisch werken door het ontwikkelen van een programmadaashboard. Daarnaast heeft het waterschap als een van de eerste waterschappen het dashboard Zorgplicht omarmd en gebruikt in de Veiligheidsrapportage Zorgplicht 2023.
- Interne bekendmaking en werving van vrijwillige hoogwaterinspecteurs.
- Het waterschap heeft in 2023 de eerste stappen gezet om strategisch crisismanagement (SCM) te implementeren binnen het programma Waterveiligheid. De vijf onderdelen van strategisch crisismanagement (voorkomen, beperken, voorbereiden, bestrijden en herstellen) zijn opgenomen in het programmaplan Waterveiligheid.

Er zijn een aantal zaken waarvan in 2023 het resultaat niet geheel is gehaald:

- In 2023 zou een plan van aanpak worden opgesteld voor de tweede beoordeling van de primaire keringen en een plan van aanpak voor het voortrollend toetsen van regionale keringen. Voor beide zijn voorbereidingen getroffen, maar een plan van aanpak volgt in 2024. Dit heeft geen gevolgen voor het einddoel (2035 respectievelijk 2031).
- Door lopende bezwaarprocedures is nog niet het gehele areaal vrij van grootvee op de waterkeringen. 97% van het doel is behaald. Het overige deel wordt in 2024 opgepakt.
- Door herprioritering binnen het programma is de verkenning naar de werking van compartimenteringskeringen verschoven van 2023 naar 2024. Het einddoel (2027) wordt nog steeds gehaald.

PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Einddoel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023	Soort verplichting
Assetmanagement						
Assetmanagement is doorontwikkeld tot certificeerbaar niveau conform NEN ISO 55000 (status)	start	start	certificeerbaar	2024	Er is in 2023 een aantal producten opgesteld en opgeleverd, welke essentieel zijn om op certificeerbaar niveau te komen: Strategisch Assetmanagementplan (SAMP) en een eerste versie van de Lange termijn Assetplanning (LTAP). Er is een opzet gemaakt voor het tactische Assetmanagementplan (AMP). Ook is gewerkt aan de verdere implementatie van de Waterschaps Eisen Bibliotheek (WEB) met de andere Brabantse Waterschappen.	eigen wens
Sterke waterkeringen						
Primaire keringen: (deel)trajecten Willemstad-Noordschans zijn in uitvoering (status)	voorbereiding	voorbereiding	uitvoering	2028	In 2023 is de voorverkenningfase afgerond en is het plan van aanpak voor de verkenningfase ingediend bij het Hoogwaterbeschermingsprogramma en het algemeen bestuur. Eind 2023 zijn de adviesdiensten voor de verkenningfase aanbesteed.	resultaat
Primaire keringen: versterking Standhazensedijk is in uitvoering (status)	voorbereiding	uitvoering	uitvoering	2024	In december 2023 is uitvoeringskrediet verkregen vanuit het AB voor de uitvoering van de dijkversterking. Er is opdracht verstrekt aan de opdrachtnemer en die start in april 2024 met de uitvoerende werkzaamheden aan de dijk. De verwachting is dat in oktober 2024 alle werkzaamheden zijn uitgevoerd.	resultaat
Primaire keringen: (deel)trajecten Moerdijk-Drimmelen is in uitvoering (status)	voorbereiding	voorbereiding	uitvoering	2031	In 2023 is de voorverkenningfase doorlopen om te komen tot een stabiele scope. Het project heeft een integrale opgave van circa 14 km dijkverbetering.	resultaat
Primaire keringen: doorlopen trajectaanpak en ingangstoets HWBP voor het project GEA-WAD (status)	doorlopen	doorlopen	doorlopen	2023	De trajectaanpak en ingangstoets zijn doorlopen met als resultaat dat er twee projecten zijn opgenomen op het Hoogwaterbeschermingsprogramma: Project "Geertruidenberg-Amer en Dombosch" en het project "Wilhelminakanaal, Amertak en Donge".	resultaat
Primaire keringen: doorlopen trajectaanpak voor 34-2 (omgeving Schipdiep) (status)	start	Start	doorlopen	2025	In 2023 is dit project geprogrammeerd en afgestemd met het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Eind 2023 is een interne projectmanager aangewezen.	resultaat
Regionale keringen: project Verbeteren regionale keringen is afgerond (in %)	40%	70%	100%	2025	In 2023 zijn de eerste deelgebieden afgerond en een start gemaakt de resterende opgave die volgens planning in 2024 opgeleverd gaan worden	resultaat

PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Einddoel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023	Soort verplichting
Monitoring en beheer						
Visie waterveiligheid is vertaald in maatregelen monitoring en beheer (status)	PvA opgesteld	PvA opgesteld	ingeregeld	2030	In 2023 is een plan opgesteld waar alle activiteiten naar aanleiding van de visie Waterveiligheid, coalitieakkoord en Waterbeheerprogramma zijn opgenomen en geprogrammeerd.	inspanning
Beoordeling primaire keringen LBO-2 (voortrollend) (status)	PvA opgesteld	voorbereiding	rapportage	2035	Eind 2023 is het Beoordelings- en Ontwerpinstrumentarium (BOI 2023) voor primaire keringen nog niet volledig uitgerold. Wegens het ontbreken van belangrijke onderdelen kan nog niet direct gestart worden met het verkrijgen van een volledig oordeel. Een van de belangrijkste ontbrekende onderdelen zijn de nieuwe hydraulische randvoorwaarden waaraan getoetst moet worden. Om deze reden wordt in 2024 gestart met een voorlopige analyse om te komen tot een plan van aanpak.	resultaat
Toetsing regionale keringen (voortrollend) (status)	PvA opgesteld	voorbereiding	rapportage	2031	In 2023 is een stappenplan opgesteld. In 2024 wordt dit uitgewerkt tot een plan van aanpak. De toetsing wordt vanaf dan voortrollend uitgevoerd, dat wil zeggen minimaal 1 keer per 12 jaar worden alle dijkvakken getoetst. In 2031 wordt het eindverslag van de gehele toetsing opgeleverd.	resultaat
Keringen die nog niet worden versterkt, worden gemonitord (status)	loopt	loopt	ingeregeld	2024	Het waterschap heeft een aantal monitoringsprojecten uitgevoerd. In 2024 start er nog een. Naar aanleiding van deze projecten heeft het waterschap een beter beeld in het gedrag van de primaire keringen voor, tijdens en na een hoogwatersituatie.	inspanning
Geen beweiding meer door groot vee op de kering (% keringen met groot vee beweiding)	0%	3%	0%	2023	De doelstelling dat 100% van het vee van de kering is per 2023 is niet behaald. Het percentage ligt nu op 97%. Dit wegens ingediende bezwaarschriften waarvan de procedure doorloopt in 2024. Het toezicht en de handhaving rondom beweiding met grootvee wordt in 2024 onderdeel van de reguliere werkzaamheden van het proces VTH.	inspanning
Muskusratten zijn teruggedrongen naar de landsgrenzen (status)	start	-25% t.o.v. 2022	teruggedrongen	2035	In 2023 een verdere daling van de muskusratvangsten met 25% ten opzichte van 2022. In totaal 2.675 vangsten in 2023, waarvan 2.664 muskusratten en 11 beverratten.	inspanning

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Einddoel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023	Soort verplichting
Ruimtelijke inrichting minder kwetsbaar						
Visie waterveiligheid is vertaald in maatregelen ruimtelijke inrichting (status)	PvA opgesteld	PvA opgesteld	ingeregeld	2030	In 2023 is een plan opgesteld waar alle activiteiten naar aanleiding van de visie Waterveiligheid, coalitieakkoord en Waterbeheerprogramma zijn opgenomen en geprogrammeerd.	eigen wens
Besloten is hoe de compartimenteringskeringen bijdragen aan het verminderen van risico's (status)	start	-	besluit	2027	In 2023 is een plan opgesteld waar alle activiteiten naar aanleiding van de visie Waterveiligheid, coalitieakkoord en Waterbeheerprogramma zijn opgenomen en geprogrammeerd. Deze activiteit is naar aanleiding van het opgestelde plan geprogrammeerd vanaf 2024, waarbij het besluit in 2027 genomen zal worden.	eigen wens
Risicobeheersing Waterveiligheid / Crisisbeheersing						
Visie waterveiligheid is vertaald in maatregelen crisisbeheersing en risico management (status)	PvA opgesteld	PvA opgesteld	ingeregeld	2030	In 2023 is een plan opgesteld waar alle activiteiten naar aanleiding van de visie Waterveiligheid, coalitieakkoord en Waterbeheerprogramma zijn opgenomen en geprogrammeerd.	inspanning
Aanbevelingen uit de peer review Zorgplicht zijn vertaald in maatregelen (status)	start	start	ingeregeld	2024	Activiteiten en verbeterpunten zijn opgenomen in het programmaplan Waterveiligheid en worden uitgevoerd.	resultaat
Actueel deelbestrijdingsplan Waterveiligheid crisisbeheersing (mate van actualiteit bestrijdingsplan in %)	100%	100%	100%	continu	Het deelbestrijdingsplan is in 2023 geactualiseerd naar aanleiding van nieuwe inzichten, onder andere de resultaten van LBO-1	inspanning
Alle medewerkers kennen het handelingsperspectief bij overstroming en dragen deze uit (% medewerkers wat het handelingsperspectief kent)	0-meting	90%	100%	2023	In 2023 hebben verschillende activiteiten plaatsgevonden die bijdragen aan bewustwording rondom waterveiligheid en overstromingen. Te noemen zijn onder andere verschillende lunchlezingen, communicatie rondom 70 jaar Watersnoodramp, actieve communicatie rondom dijkverbeteringsprojecten en de oproep (en aanmeldingen) voor hoogwaterinspecteurs. Hiermee is het doel grotendeels bereikt	eigen wens
Het waterschap kan real-time een inschatting geven van de overstromingskansen en -gevolgen (d.m.v. actuele scenario's) (status)	start	start	ingeregeld	2027	Er zijn in 2023 activiteiten uitgevoerd, welke bijdragen aan real-time inzicht. Te noemen zijn onder andere monitoring, toetsing, dashboarding, doorontwikkeling CRK.	inspanning
Systeemoefening op overstroming met alle partners is uitgevoerd (status)	uitgevoerd	uitgevoerd	ingeregeld	2023	Deze systeemoefening heeft reeds plaatsgevonden in 2022. In 2026 zal de volgende systeemoefening "Als het water stijgt" plaatsvinden.	eigen wens
Alle leerpunten uit de systeemoefening zijn opgelost (in %)	start	uitvoering	100%	2027	De leerpunten uit de systeemoefening 2022 zijn reeds opgepakt binnen de reguliere organisatie en zullen verder uitgewerkt worden.	inspanning

ONS DOEL

De waterketen flexibeler, duurzamer en toekomstgericht maken; hierbij blijvend zorgend voor een goede waterkwaliteit.

We voeren de kerntaken efficiënter uit, werken intensiever in- en extern samen, zijn meer omgevingsgericht, halen meer waarde uit data en stellen het bestuur beter in staat op hoofdlijnen te sturen.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

ONS WERK

- Transporteren en zuiveren van afvalwater en het verwerken van slib volgens geldende normen en lokale kansen en ambities.
- Verder doorontwikkelen van assetmanagement
- Implementeren van lange termijn toekomstvisie,
- Inzet van innovaties en pilots voor verandering.
- Samenwerken met de omgeving.
- Vooruitstrevend gebruik maken van data en technologie

INDICATOR – ASSETMANAGEMENT

Indicator: In 2024 is assetmanagement doorontwikkeld tot certificeerbaar niveau conform NEN ISO 55000

Begroting 2023: Plan van aanpak is opgesteld.

Werkelijk 2023: Plan van aanpak is opgesteld.

Toelichting: Het plan van aanpak is opgesteld in 2023 en er is gestart met de implementatie daarvan.

INDICATOR –INNOVATIE

Indicator: 30% van de investeringsvoorstellen heeft (ook) een innovatieve oplossing die bijdraagt aan de visie waterketen.

Begroting 2023: 30%

Werkelijk 2023: > 30 % (exacte percentage is moeilijk te bepalen)

Toelichting: In de waterketen worden innovatieve oplossingen altijd meegenomen in de afweging. Parallel wordt uitvoering gegeven aan de innovatiestrategie.

WAT KOST HET?

Waterketen	Begroting 2023	ML 2023-3	Rekening 2023	Vershil Rek-Begr
Netto lasten	81,81	79,21	77,37	-4,44
Bruto investeringen	32,5	29,5	28,5	-4,0
Subsidies/bijdragen	0,5	0,5	0,4	-0,1
Netto investeringen	32,0	29,0	28,1	-3,9

alle bedragen x €1.000.000

Toelichting netto lasten: Voor een verklaring van de financiële verschillen ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 2.1 NETTO LASTEN PER PROGRAMMA EN TOELICHTING AFWIJKINGEN

Toelichting investeringen: Voor een verklaring van de verschillen ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 1.5 RESULTAAT INVESTERINGEN 2023.

SAMENVATTING

Programma waterketen kijkt trots en tevreden terug op 2023. Onze kerntaak, zuiveren van afvalwater, hebben we goed uitgevoerd en we hebben serieuze stappen gemaakt met onze ambities voor assetmanagement en innovatie. Van een programma druk met "vandaag" worden we een programma druk met vandaag EN morgen. Assetmanagement helpt ons niet alleen met doelmatig uitvoeren van de kerntaak maar ook met de afweging tussen korte en lange termijn. Dat zorgt ook voor een betere afweging tussen traditionele techniek en innovatieve verandering die nodig is voor de transitie van de waterketen. Dat is te zien aan de projectvoorstellen die gedaan zijn maar ook bijvoorbeeld door de toetreding tot Aquaminerals. Daarmee gaan we meer denken in grondstoffen in plaats van afvalstoffen. Daarvoor kijken we ook steeds vaker over de muurtjes naar de andere programma's. De ambities van het programma klimaat en duurzaamheid vinden vaak uitvoering bij het programma waterketen en het programma gezond water en voldoende water heeft een groot belang bij de resultaten die de zuiveringen weten te boeken. We kijken niet alleen beter vooruit maar ook beter naar elkaar.

Zo krijgt de transitie van de waterketen stap voor stap vorm. We zijn ons terdege bewust dat er nog veel stappen te zetten zijn en dat we in dit veranderproces vast en zeker soms een stap terug moeten maken. Daarin zoeken we een gezonde balans in enthousiasme en zorgvuldigheid en tussen onze taken vandaag en morgen. Morgen gaat niet alleen over de transitie maar ook over veranderende wet- en regelgeving waar we ons op relatief korte termijn moeten aanpassen.

Alle taken en ambities leggen een forse druk op de organisatie, ook door een krappe arbeidsmarkt. Daarmee is het denkbaar dat haalbaarheid en realiseerbaarheid begrensd wordt door capaciteit. Een prettige nieuwe uitdaging na jaren van financiële begrenzing van ambities.

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Einddoel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023	Soort verplichting
Prestaties						
Voldoen aan lozingseisen (% wat voldoet)	99%	99%	99%	continu	Resultaatverplichting is gehaald.	resultaat
Voldoen aan gemaakte afnameafspraken (% wat voldoet)	99%	99%	99%	continu	Resultaatverplichting is gehaald.	resultaat
Realiseren stikstofverwijderingsrendement (% gerealiseerd rendement)	77%	78%	77%	continu	Resultaatverplichting is gehaald.	resultaat
Realiseren fosfaatverwijderingsrendement (% gerealiseerd rendement)	76%	76%	76%	continu	Resultaatverplichting is gehaald.	resultaat
Assetmanagement						
Assetmanagement is doorontwikkeld tot certificeerbaar niveau conform NEN ISO 55000 (status)	start	start	certificeerbaar	2024	Er is in 2023 een aantal producten opgesteld en opgeleverd, welke essentieel zijn om op certificeerbaar niveau te komen: Strategisch Assetmanagementplan (SAMP) en een eerste versie van de Lange termijn Assetplanning (LTAP). Er is een opzet gemaakt voor het tactische Assetmanagementplan (AMP). Ook is gewerkt aan de verdere implementatie van de Waterschaps Eisen Bibliotheek (WEB) met de andere Brabantse Waterschappen.	eigen wens
We beschikken over actuele, betrouwbare en complete assetinformatie (basis op orde), inclusief een koppeling met de financiële boekhouding, en zorgen er ook voor dat we dit op orde houden (% op orde)	100%		100%	2023	Het realiseren van een koppeling tussen de fysieke assets en de financiële boekhouding is uitgebreid besproken en opgenomen in het pakket van eisen voor het financieel systeem (assetdecompositie). De assetinformatie is nog niet volledig. Er wordt gewerkt met een pilot om digitale informatie opgeleverd te krijgen vanuit projecten. Daarnaast wordt de informatiebehoefte in kaart gebracht.	eigen wens
Uitvoeren van het implementatieplan assetmanagement (Status)	uitgevoerd	uitgevoerd	uitgevoerd	2023	De doorontwikkeling van assetmanagement wordt uitgevoerd conform het implementatieplan.	eigen wens
Het bepalen van de einde gebruiksdatum van de assets (% vd assets waarvoor dit is bepaald)	100%	75 %	100%	2023	Om de einde gebruiksdatum te kunnen bepalen, is het Strategische Assetmanagement Plan (SAMP) en Lange Termijn Asset Planning (LTAP) opgesteld en noodzakelijk. De SAMP is voor 100 % gereed, de LTAP voor 70 %. In deze plannen wordt beoordeeld of een asset een einde gebruiksdatum heeft of bijvoorbeeld gerenoveerd moet worden. Het is dus meer dan alleen het bepalen van de einde gebruiksdatum.	eigen wens
Innovatie/vernieuwing						
Knelpunten in hydraulische of vervuilingcapaciteit lossen we op met innovaties en pilots om de transitie in de waterketen vooruit te helpen (% knelpunten opgelost met innovaties en pilots)	50%	40 %	100%	2024	Dit wordt een continu proces, als het zich voordoet lossen we het op.	eigen wens
We maken gericht plannen waarbij we naast instandhouding ook tenminste mogelijke innovaties en herontwerp als alternatief meenemen (% plannen met herontwerp als alternatief).	80%	80 %	100%	2024	Er zijn veel voorbeelden waarbij dit toegepast is in 2023, zoals herontwerp van RWZI Baarle-Nassau en RWZI Nieuw-Vossemeer, AWP Hoeven, Vivimag, Luchtmes RWZI Bath.	eigen wens
Jaarlijks worden minimaal 2 kansrijke innovatievoorstellen voorgelegd aan het bestuur (aantal)	minimaal 2	Minimaal 2	minimaal 2	jaarlijks	De voorbeelden genoemd bij de vorige prestatie-indicator, gelden ook hier. Het luchtmes op RWZI Bath is niet aan het bestuur voorgelegd, maar in eigen beheer ontworpen en bedacht en wordt nu in uitvoering gebracht.	eigen wens

DOEL

Het waterschap investeert met gebiedspartners en water- en bodemgebruikers in grensoverschrijdende klimaatrobuuste waterlandschappen (horizon 2050). We sluiten aan bij natuurlijke processen en werken aan gezond, voldoende en bebaarbaar water als levensader voor biodiversiteit en een aantrekkelijke leefomgeving. Hierbij zorgen we voor een goede (water)balans bij zowel droge, normale en natte situaties.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

ONS WERK

Samen met de omgeving voldoen aan vastgestelde doelen, normen en wettelijke verplichtingen door:

- Monitoren, onderhouden, bedienen en inrichten van het watersysteem;
- Beheren en reguleren van activiteiten in het watersysteem;
- Stimuleren en versterken van water-gerelateerde initiatieven van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

WAT KOST HET?

Watersystemen	Begroting 2023	ML 2023-3	Rekening 2023	Verschil Rek-Begr
Netto lasten	59,72	58,13	58,20	-1,52
Bruto investeringen	23,5	20,8	20,1	-3,4
Subsidies/bijdragen	8,8	10,8	10,8	2,0
Netto investeringen	14,7	10	9,3	-5,4

alle bedragen x €1000.000

Toelichting netto lasten: Voor een verklaring van de financiële verschillen ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 2.1 NETTO LASTEN PER PROGRAMMA EN TOELICHTING AFWIJKINGEN

Toelichting investeringen: Voor een verklaring van de verschillen ten opzichte van de begroting wordt verwezen naar paragraaf 1.5 RESULTAAT INVESTERINGEN 2023.

BELANGRIJKSTE INDICATOR - KRW

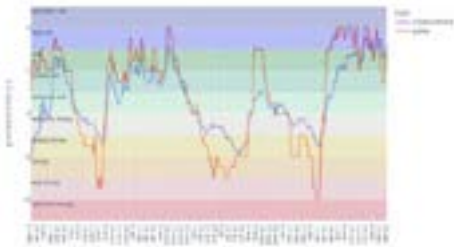
Indicator: In 2027 dient het waterschap het gehele KRW maatregelenpakket benoemd in het waterbeheerprogramma uitgevoerd te hebben. Dit 'KRW-maatregelenpakket' is in detail weergegeven in de 'bijlage watersystemen'.

Begroting 2023 (cumulatief): 40%
Werkelijk 2023 (cumulatief): 40%

Toelichting: De geplande realisatie van de KRW maatregelen (40%) is weliswaar behaald, de druk op de voorbereiding en realisatie van de restopgave blijft groot.

BELANGRIJKSTE INDICATOR - GRONDWATERSTAND

Indicator: Er wordt inzicht gegeven in de gemiddelde grondwaterstand in het peil gereguleerde (polder) en vrij afwaterende gebied vanaf 2020. Het streven is dit op gemiddeld niveau te houden. Neerslag heeft de meeste invloed op de grondwaterstanden.

Toelichting: Door de aanzienlijke neerslag in het voorjaar en einde van 2023 zijn in die periodes hoge grondwaterstanden opgetreden. In het groeiseizoen (zomer) zijn grondwaterstanden weliswaar (tijdelijk) gedaald maar later hersteld.

BELANGRIJKSTE INDICATOR - VAARWEGEN

Indicator: eind 2023 voldoet 20% van de belangrijkste vaarwegen aan de normen voor vaarwegdiepte.

Begroting 2023: 20%
Werkelijk 2023: 30%

Toelichting: De uitvoering van het project "inhaalslag baggeren vaarwegen" verloopt voortvarender dan gepland.

BELANGRIJKSTE INDICATOR - WATERPEIL

Indicator: Het waterschap streeft ernaar 87% van de tijd te voldoen aan de marges van het peilbesluit. De enige twee redenen die afwijking rechtvaardigen zijn extreem weer en gegronde afwijking.

Begroting 2023: 0% wijkt af zonder gegronde reden, streven 87% voldoet aan de marges
Werkelijk 2023: 90% voldoet aan de marges of wijkt af met een gegronde reden

Toelichting: In 2023 is in ongeveer 90% van de peilbeheerste gebieden het waterpeil binnen de toegestane beheermarges gebleven. Ook locaties waar de marges werden overschreden met legitieme redenen (bijv. In verband met nachtvorstberekening of extreme neerslag) zijn beschouwd als toegestane marges. Met name omdat, in het kader van droogtebestrijding, een hoger peil ingesteld was, nam de kans op overschrijding van de beheermarges toe.

SAMENVATTING

Het programma watersystemen is een groot en breed programma waar heel veel medewerkers van het waterschap aan werken. 2023 zijn veel geplande activiteiten gerealiseerd en is aan heel veel verschillende onderwerpen gewerkt. Onderwerpen als de Kaderrichtlijn Water en de verdere uitwerking van het principe "water en bodem sturend" hebben veel aandacht gevraagd.

Assetmanagement

Binnen het waterschap zijn in 2023 diverse stappen gezet op het gebied van assetmanagement. Zo is voor het programma watersystemen een Strategisch Assetmanagement Plan opgesteld (SAMP), een Lange termijn Asset Planning (LTAP) en een eerste aanzet tot een assetmanagementplan (AMP). Daarnaast is intensief gewerkt aan de Waterschapseisen bibliotheek (WEB) waarin technische standaard eisen worden beschreven voor assets.

Gezond water

De geplande realisatie van de KRW maatregelen (40%) is weliswaar behaald, de druk op de voorbereiding en realisatie van de restopgave blijft uitermate groot. Concreet zijn in 2023 17,4 km ecologische verbindingzones en 2,9 km beekherstel gerealiseerd. Opvallende projectopleveringen zijn in dit kader de Boomkikker(deel)projecten, delen van EVZ Tilburg-West en EVZ Dintel Tonnekreek. Daarnaast zijn in 2023 voorbereidingen getroffen om het planvormingsproces in dit kader te versterken, de implementatie hiervan start in 2024. Naar verwachting zal hiermee via de gebiedsgerichte benadering de samenwerking met alle betrokken partners een impuls krijgen.

In 2023 hebben de vier waterschappen in Noord-Brabant (via de NBWB leerstoel) de Universiteit Utrecht opdracht gegeven voor het uitvoeren van een juridische analyse. Daarbij was de centrale vraag: doen de waterschappen genoeg aan de KRW-opgave en spreken ze andere partijen voldoende aan?

Eind 2023 is het onderzoeksrapport opgeleverd met een groot aantal aanbevelingen die voor alle waterschappen (en deels ook provincies) in Nederland relevant zijn. In 2024 werken de Brabantse waterschappen de aanbevelingen uit naar acties. Samen met de Unie krijgen de aanbevelingen-acties ook een plek in het landelijk KRW Impulsprogramma. Ze zijn ook input voor het KRW Impuls Programma voor Brabant dat de waterschappen met de provincies gaan ontwikkelen.

De voorbereiding voor de landelijke evaluatie van het doelbereik van de KRW (gepland 2024) is in 2023 reeds gestart waarvoor input vanuit waterschap Brabantse Delta is gegeven.

Hoewel PFAS een van de belangrijke microverontreinigingen is waar onderzoeken hebben plaatsgevonden zijn ook andere activiteiten uitgevoerd. Zo is nader onderzoek verricht naar zogenaamde "nurdles" (microverontreinigingen/plastics) in het oppervlaktewater binnen het stroomgebied van de Bovenmark. Daarnaast is, in het kader van microverontreinigingen in de vorm van medicijnresten, een 0-meting gedaan bij ziekenhuisvestigingen van Bravis en Amphia.

Hoewel niet gepland, is in 2023 een aantal waterbodemonderzoeken uitgevoerd die bijdragen aan de waterkwaliteit. Dit had te maken met de keuze tot het baggeren van de Rietkreek en het Langewater. Daarnaast is in het kader van de blauwalgenbestrijding onderzoek uitgevoerd bij de Binnenschelde.

SAMENVATTING

Voldoende water

Water en bodem sturend

In 2023 is gewerkt aan de Bouwsteen BPLG (Brabants Programma Landelijk Gebied). Daarbij is, met inbreng van het waterschap, het proces gestart om principe "water en bodem sturend" een plaats te geven in het BPLG. Het herstel van het bodem- en watersysteem wordt gezien als sleutel voor toekomstige ontwikkelingen. Daarom is ook gestart met een doorvertaling van dit principe naar een uitvoeringspakket binnen het waterschap (vastgesteld 30 januari 2024).

Grondwater in balans

Hoewel in het programmaplan 2023 geen acties gepland waren vanuit het droogteconvenant zijn er wel diverse maatregelen opgepakt. Zo is voor grondwater de vergunningsplicht voor kleinere onttrekkingen in beschermde gebieden ingevoerd en een meldingsplicht voor alle overige kleine onttrekkingen. De meldplicht geeft meer informatie over grondwaterverbruik. Deze informatie wordt gebruikt voor het opstellen van nieuw beleid.

In 2023 is vanuit een onderzoek geconcludeerd dat het hergebruik van gezuiverd water voor beregening niet mogelijk is. Ook heeft het STOWA enkele onderzoeken gestart op het gebied van droogte. Dit gebeurde op aangeven van Brabantse Delta.

In 2023 is begonnen met het uitbreiden van het basismeetnet en is een monitoringsplan opgesteld. Deze twee activiteiten helpen het waterschap om beter te sturen op de doelen vanuit het grondwaterconvenant. Hiervoor worden ook meetgegevens van andere organisaties betrokken waaronder de drinkwaterbedrijven. Contacten met de drinkwaterbedrijven in het beheergebied zijn ook nauwer aangehaald om te kunnen bepalen waar we elkaar kunnen versterken.

Wateroverlast

2023 was een nat jaar waardoor de grondwaterstanden konden herstellen. De calamiteitenorganisatie heeft in belangrijke mate bij moeten springen om de overlast te kunnen beperken. Brabantse Delta vraagt wel aandacht om meer water vast te kunnen houden door de inrichting van een klimaatrobuust watersysteem.

Peilbesluiten

In 2023 is gestart met peilbesluitherzieningen voor de gebieden "Moerdijk West" en "Halderberge". Bij voorlichtingsbijeenkomsten is geconstateerd dat een verdiepingsslag nodig is om in overleg met de betrokken grondeigenaren te komen tot een goed afgewogen peilbesluitvoorstel. In 2024 volgt verdere besluitvorming over de peilbesluiten.

SAMENVATTING

Bevaarbaar water

In 2023 zijn gesprekken gestart over het ambitieniveau van het nautisch beleid. Dit nautisch beleid beschrijft hoe het waterschap zorgt voor de afwikkeling van een veilig en vlot scheepvaartverkeer. Verwachting is dat het operationeel Nautisch Beleid in 2024 vastgesteld en geïmplementeerd kan worden.

Het project "Inhaalslag Baggeren Vaarwegen" is in 2023 voorspoedig verlopen waardoor meer vaarwegen dan gepland de juiste vaarwegdiepte hebben verkregen. Dit project loopt komende jaren nog door waardoor de baggeropgave verder zal worden weggewerkt.

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Einddoel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023	Soort verplichting
Algemeen						
De watersystemen blijven aan de norm voldoen door risicogestuurd beheer en onderhoud (assetmanagement)* (in %)	100%	100%	100%	continu	Tijdens de natte periodes in het voorjaar van 2023 en eind 2023 is door het aanpassen van het maaibeleid, risicogestuurd onderhoud uitgevoerd door soms later te maaien omdat het terrein te nat was om te betreden	inspanning
Onderhoud watersysteem wordt uitgevoerd conform Algemeen Onderhoudsplan Waterlopen en Waterkeringen, AOWW 2020-2030 (% gewerkt conform AOWW)	100%	100%	100%	continu		resultaat
Kennisagenda uitgevoerd, inclusief onderzoek naar broeikasgassen en periodieke update watersysteemanalyses (aantal onderzoeken uitgevoerd)	4	4	20	2027		inspanning
Gezond water						
Natuurlijk Water						
Realisatie KRW-maatregelpakket* (% gerealiseerd)	40%	40%	100%	2027		resultaat
KRW waterlichamen met herziene peilafweging (waterlichamen Ligne, Gat van den Ham, Bavelse Leij en Markiezaatsmeer) (aantal herzien)	0	1	4	2027	In 2023 is een peilafweging gemaakt voor Markiezaatsmeer teneinde het watersysteem aan te kunnen passen in 2024.	resultaat
Onderzoeken of kwaliteitsbaggeren (voedselrijke sliblaag verwijderen) kan leiden tot verbeterde waterkwaliteit (waterlichamen Gat van den Ham, Rietkreek, Langewater, Oude Maasje en Binnenschelde) (aantal onderzoeken uitgevoerd)	0	2	4	2027	Onderzoeken in de oppervlaktewaterlichamen Rietkreek/Langewater en Binnenschelde zijn uitgevoerd en worden gebruikt bij geplande baggerwerken en blauwalgenonderzoek.	inspanning
Strategie en uitvoeringsagenda opgesteld voor vergroten waterbewustzijn en handelingsperspectief (2022) en uitvoeringsagenda uitgevoerd (2027 - voortgang in %)	10% uitgevoerd	0%	100%	2027	De strategie en uitvoeringsagenda zal naar verwachting pas in 2024 worden vastgesteld waarna verdere uitvoering van de acties in 2024 worden opgestart.	inspanning
Conform de nota Biodiversiteit wordt in 2023 de praktische vertaling met bijbehorende planning geïntegreerd in de reguliere bedrijfsvoering (status)	geïntegreerd	In voorbereiding	geïntegreerd	2023	De volledige integratie van de nota Biodiversiteit vindt plaats nadat het actieplan Biodiversiteit is vastgesteld, naar verwachting in de zomer van 2024.	inspanning
Alle vergunningen die de waterkwaliteit (blijvend) verslechteren worden geweigerd (% hieraan voldaan)	100%	100%	100%	continu		eigen wens

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Einddoel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023	Soort verplichting
Schoon Water						
Onderzoek uitgevoerd naar doelmatige, aanvullende maatregelen voor het verbeteren van de effluentkwaliteit (RWZI's Halsteren, Rijen en Baarle-Nassau) (aantal onderzoeken uitgevoerd)	1	2	3	2027	In 2023 is onderzoek uitgevoerd voor RWZI Baarle-Nassau waarna de verdere planuitwerking volgt (onderzoek RWZI Halsteren was al eerder uitgevoerd)	inspanning
Het waterschap monitort de voortgang van de genomen bovenwettelijke maatregelen conform Deltaplan Agrarisch Waterbeheer in het beheergebied (voortgang in % van het beheergebied)	20%	40%	80%	2027		inspanning
Onderzoek uitgevoerd met ketenpartners naar voorkomen, verspreiding van en handelingsperspectief bij microplastics, medicijnresten en nieuwe stoffen (aantal onderzoeken uitgevoerd)	0	2	1	2027	Onderzoek is uitgevoerd naar de aanwezigheid van nurdles in ons beheersgebied. Binnen het stroomgebied van de Bovenmark zijn in dit kader, in overleg met Vlaanderen, een aantal bedrijven aangesproken op hun bedrijfsvoering. Daarnaast is een 0 meting gedaan naar afvalwater bij ziekenhuizen Bravis en Amphia.	inspanning
Het waterschap zorgt jaarlijks voor betrouwbare, actuele waterkwaliteitsmetingen conform de landelijke voorschriften en regelgeving (% hieraan voldaan)	100%	100%	100%	continu		resultaat
Aantrekkelijk Water						
Officiële zwemwateren hebben altijd minstens de kwaliteitsklasse 'aanvaardbaar' (aantal wat hieraan voldoet)	18	17	18	continu	De Binnenschelde voldeed in 2023 niet aan de klasse 'aanvaardbaar', dit is gerapporteerd aan de Provincie Noord-Brabant.	inspanning
We stellen een ambitie en bijbehorende strategie vast, waarin we aangeven hoe we willen omgaan met microverontreinigingen (status)	vastgesteld	Niet vastgesteld	vastgesteld	2023	In 2023 heeft een oriënterend gesprek plaatsgevonden met het Algemeen Bestuur om de richting te bepalen op dit beleidsonderwerp	eigen wens
Van iedere prioritaire blauwalgoverlastlocatie is onderzocht wat oorzaken en mogelijke gebiedsspecifieke oplossingen zijn (aantal onderzocht cumulatief)	8	8	31	PM	Het meest recent afgeronde onderzoek eind 2023 was voor de haven van Roosendaal. Naar aanleiding van vooronderzoeken zijn in 2023 maatregelen uitgevoerd in de waterpartijen van Bouvigne. De positieve effecten hiervan worden in 2024 verwacht.	inspanning
Beleid voor recreëren in niet-aangewezen zwemwateren is samen met medeoverheden en belanghebbenden ontwikkeld en vastgesteld (status)	in voorbereiding	Niet gestart	vastgesteld	2027	De voorbereiding om te komen tot beleid is nog niet gestart als gevolg van een tekort aan (arbeids)capaciteit.	inspanning

Resultaten		Begroting	Realisatie	Einddoel	Jaar	Toelichting	jaarrekening 2023	Soort verplichting
		2023	2023					
Klimaatrobuust	Voldoende water							
Ruimtelijke adaptatie: Als tussendoel is geformuleerd dat het DPRA (Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) de standaard moet zijn en dat in 2021 het beleid van alle overheden hierop aangepast moet zijn. Voor het waterschap is het waterbeheerprogramma het meeste centrale beleidsdocument waarin die verankering plaats vindt. Het gaat echter niet alleen om de overheid of het waterbeheerprogramma, maar om de manier van denken en doen van iedereen.	Er is een operationeel programma om burgers en ondernemers van informatie op maat te voorzien over de klimaatgevolgen in hun omgeving en de mogelijkheden die zij hebben om daar zelf iets aan te doen (status)	Operationeel	In voorbereiding	Operationeel	2023	In 2023 is geen operationeel programma van kracht geworden. Wel is op kleine schaal gecommuniceerd over het klimaatbestendig inrichten van tuin en woning.		inspanning
Zoetwater in de Zuidwestelijke Delta: In 2027 willen we bereikt hebben dat we werken aan een klimaatrobuuste inrichting en zoetwatervoorziening in de polders van West-Brabant. Dit om ze weerbaarder te maken tegen zoetwatertekorten. Om dit te bereiken voeren we in de periode tot en met 2027 de maatregelen uit die zijn afgesproken in de Bestuursovereenkomst zoet water Zuidwestelijke Delta.	De maatregelen afgesproken in de Bestuursovereenkomst zoet water Zuid Westelijke Delta zijn uitgevoerd* (aantal maatregelen uitgevoerd)	-	-	11 + PM	2027	Maatregelen zijn wel in voorbereiding zoals het automatiseren van inlaten binnen de Zuidwestelijke Delta.		inspanning
	Voor het peilbesluitplichtige areaal is er een actueel peilbesluit (% van het areaal wat voldoet)	80%	93%	80%	Continu	In 2023 is gestart met de herzieningen van de peilbesluitgebieden Moerdijk-West en Halderberge. Verdere uitwerking en besluitvorming volgt in 2024.		resultaat
Deltaplan Hoge Zandgronden: Wij nemen de doelstelling van het Deltaplan Hoge Zandgronden over: In 2027 is Klimaatbestendig en waterrobuust inrichten 'het nieuwe normaal' en voldoet 20% van de Hoge Zandgronden in het beheergebied aan de ambitie voor 2050. Voor de waterlandschappen in het grensgebied met provincie Antwerpen werken we ook samen met Vlaamse partners.	In de prioritaire gebieden Zundert en ABG-gebied (Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Gilze en Rijen) is een gebiedsgerichte aanpak uitgevoerd of in uitvoering (aantal in uitvoering)	1	2	2	2027	Gebiedsgerichte aanpak "Zundert floreert". Binnen gemeente ABG is een gebiedsgerichte aanpak in voorbereiding. Naast deze gebiedsgerichte aanpakken in de prioritaire gebieden wordt ook op andere plekken gewerkt aan gebiedsgerichte aanpakken in het kader van klimaatadaptatie en 'Water en Bodemsturend' (zie programmaplan klimaat en duurzaamheid).		inspanning
	Maatregelen om het watersysteem aan te passen aan de nieuwe omstandigheden en de grondwatervoorraad op een efficiënte manier te beheren zijn uitgevoerd (in omvang geïnvesteerde €)	€ -	500k	8,25 miljoen	2027	Het betreft hier kleinere maatregelen zoals in 2023 de aanpassing van waterberging de Boontuinen in Zundert.		inspanning
	Maatregelen voor aanpassing van het huidig gebruik om minder kwetsbaar te worden voor extreem weer zijn uitgevoerd (in omvang geïnvesteerde €)	€ -	-	2 miljoen	2027			inspanning

PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Eind-doel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023	Soort verplichting
<p>Aanpak wateroverlast: Om uiterlijk in 2050 te komen tot een klimaatrobuuste inrichting van Midden- en West-Brabant, dienen we wateroverlast in het landelijk en stedelijk gebied te beperken. Met het oog op klimaatverandering en conform het Deltaplan ruimtelijke adaptatie plaatsen wij het bereiken van die klimaatrobuuste inrichting bóven het halen van de toetsnormen.</p>	Aandachtspunten uit NBW (Nationaal Bestuursakkoord Water) toetsing 2019 aangepakt* (aantal aangepakt) 5	8	110	2027	Er zijn wateroverlast locaties bij het Havenbedrijf Moerdijk en enkele locaties binnen de gemeente Roosendaal opgelost.	inspanning
<p>GGOR (Gewenst Grond en Oppervlaktewater Regime) en verdrogingsbestrijding: Om uiterlijk in 2050 te komen tot een klimaatrobuuste inrichting van Midden- en West-Brabant worden in elk geval de maatregelen voor hydrologisch herstel van Natura 2000-gebieden en natte natuurparels voor 2027 genomen.</p>	Maatregelen genomen voor hydrologisch herstel N2000#, Natte Natuurparels (in ha waar maatregelen zijn genomen) 506	480	2240	2027	Het betreft hier 434 ha Westelijke Langstraat en 46 ha Ulvenhouts bos.	resultaat
	Streefpeilplannen zijn opgesteld voor ieder vrijafwaterend gebied, gecommuniceerd en goed vindbaar/raadpleegbaar (% van het vrijafwaterend oppervlak wat voldoet) 10%	0%	100%	2027	In verband met prioriteiten die aan peilbesluiten gesteld zijn, is hier in 2023 geen invulling aan gegeven.	inspanning
	Knelpunten landelijk gebied uit de NBW/GGOR-toetsing 2019 zijn aangepakt in de 3 prioritaire gebieden waar een gebiedsgerichte aanpak wordt doorlopen (aantal knelpunten aangepakt) 0	1	24	2027		inspanning
	Mogelijke acties vanuit Commissie Droogte (afhankelijk van bestuurlijk commitment waterschappen, nog te besluiten in 2023)* pm	pm	pm	pm	pm	Er zijn in 2023 een aantal stuwen geplaatst in het zandgebied teneinde meer water vast te houden. Daarnaast zijn diverse onderzoeken gestart op het gebied van droogte en worden acties ondernomen om het grondwatermeetnet uit te breiden. Dit alles in overleg met andere partners (waaronder drinkwaterbedrijven) binnen ons beheergebied. Gewerkt is aan het Zundertse project "Water in balans" waarin een efficiënter grondwatergebruik wordt onderzocht. Ook is voor grondwater de vergunningsplicht voor kleinere onttrekkingen in beschermde gebieden ingevoerd en een meldingsplicht voor alle overige kleine onttrekkingen.
<p>Grondwater: Naast het gebruikelijke nastreven van zuinig grondwatergebruik, richten wij ons ook sterk op de aanvulling van grondwater via klimaatrobuuste systemen.</p>	Er is een nieuw grondwaterbeleid gemaakt en geoperationaliseerd waardoor de aanvulling en het gebruik van grondwater weer in evenwicht is (status) in voorbereiding	In voorbereiding	operationeel	2027	Lopende acties vanuit het Droogteconvenant dienen als input voor het nieuwe grondwaterbeleid	resultaat

* In bijlage 7 is een nadere uitwerking van de maatregelen te vinden

De Natura 2000-opgaven worden door de provincie en Rijkswaterstaat geformuleerd. Eventuele aanpassingen zijn op dit moment nog niet bekend, de opgave kan daarmee nog veranderen.

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Eind-doel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023	Soort verplichting
Vaarwegen						
Vaststellen nieuw nautisch beleid en volledige implementatie (2024) (status)	implementatie gestart	opgesteld	geïmplementeerd	2024	In voorbereiding op het vast te stellen nautisch beleid zijn er operationele aanbevelingen al uitgevoerd (bijv. Cursussen). De gesprekken over het ambitieniveau van het nautisch beleid zijn gestart met de Provincie Noord-Brabant. Verwachting is dat het Nautisch Beleid in 2024 vastgesteld en geïmplementeerd kan worden.	resultaat
De belangrijkste trajecten voldoen aan de diepte conform vaarwegklassen en BRTN (Basis Recreatie Toervaart Net)-diepten (in %)	20%	30%	100%	2027	De uitvoering van het project "inhaalslag baggeren vaarwegen" verloopt voortvarender dan gepland.	resultaat
Het waterschap heeft het gegevensbeheer op orde (in %) om actuele risicoanalyses te maken	40%	40%	100%	2025	Een start is gemaakt met het inventariseren van beschoeiingsgegevens en daarnaast zijn er inspectierapporten van enkele kunstwerken opgesteld.	inspanning

PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

Resultaat	Einddoel	Jaar	% geprogrammeerd 2023* Begroting	% geprogrammeerd 2023* Realisatie	% in voorbereiding gedurende 2023* Begroting	% in voorbereiding gedurende 2023* Realisatie	% in uitvoering gedurende 2023* Begroting	% in uitvoering gedurende 2023* Realisatie	% cumulatief eind 2023 gerealiseerd* Begroting	% cumulatief eind 2023 gerealiseerd* Realisatie
KRW-maatregelenpakket										
Realisatie KRW-maatregelenpakket* (% gerealiseerd)	100%	2027	100%	100%	26%		39%		40%	40%
Natte natuurparels (aantal ha gerealiseerd)	2240	2027	voor de voortgang van de 812 ha N2000 en 1428 ha primaire natte natuurparels wordt verwezen naar de GGOR maatregelen					63%	20%	24%
Beek en kreekherstel (aantal km gerealiseerd)	67	2027	100%	100%	25%	76%	15%	17%	10%	7%
Bouwen met Natuur (aantal km gerealiseerd)	83	2027	100%	100%	20%	92%	0%	0%	0%	2%
Ecologische verbindingzones (aantal km gerealiseerd)	67	2027	100%	100%	30%	50%	50%	29%	5%	21%
Vispassages (stuks gerealiseerd)	16	2027	100%	100%	45%	6%	0%	50%	55%	44%
Onderzoeken/pilots (stuks uitgevoerd)	20	2027	100%	100%	10%	75%	10%	5%	15%	20%
Akkerrandenbeheer (aantal km met overeenkomst)	999	Jaarlijks	100%	100%	-	-	100%	100%	100%	100%
Extensief onderhoud (aantal km extensief onderhouden)	467	Jaarlijks	100%	100%	-	-	100%	100%	100%	100%
Aanpak wateroverlast										
Eenvoudige aandachtspunten in het landelijk gebied uit de NBW-toetsing 2019 aangepakt (aantal knelpunten aangepakt)	36	2027	50%	50%	10%	33%	0%	3%	0%	6%
Reguliere aandachtspunten in het landelijk gebied uit de NBW-toetsing 2019 aangepakt (aantal knelpunten aangepakt)	48	2027	50%	50%	10%	35%	0%	6%	0%	8%
Aandachtspunten in het stedelijk gebied uit de NBW-toetsing 2019 aangepakt (aantal knelpunten aangepakt)	26	2027	50%	50%	10%	42%	0%	12%	0%	4%
Zoet Water in de Zuidwestelijke Delta										
Afgesproken maatregelen 'slimmer regionaal waterbeheer' zijn uitgevoerd (aantal maatregelen uitgevoerd)	10	2027	80%		100%		38%		38%	38%
Afgesproken maatregelen 'hergebruik effluent' zijn uitgevoerd (aantal maatregelen uitgevoerd)	0,12	2027	0%		100%		9%		9%	9%
Afgesproken maatregelen 'monitoren en modelleren' zijn uitgevoerd (aantal maatregelen uitgevoerd)	1 + pm	2027	20%		20%		0%		0%	0%
Maatregelen voor hergebruik water aan de voet van de Brabantse Wal (samen met Zeeland)	0,25	2027	0%		100%		20%		20%	20%
Optimaliseren zoetwatervoorziening in de polders langs het Volkerak-Zoommeer (Prins Hendrikpolder, Auvergnepolder en polders van Nieuw-Vossemeer)	0,01	2027	0%		100%		10%		10%	10%
Freshem (eenmalige bijdrage)	€ 25.000	2022	-		-		-		100%	100%

PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

Resultaat	Einddoel	Jaar	% geprogrammeerd 2023* Begroting	% geprogrammeerd 2023* Realisatie	% in voorbereiding gedurende 2023* Begroting	% in voorbereiding gedurende 2023* Realisatie	% in uitvoering gedurende 2023* Begroting	% in uitvoering gedurende 2023* Realisatie	% cumulatief eind 2023 gerealiseerd* Begroting	% cumulatief eind 2023 gerealiseerd* Realisatie
GGOR en verdrogingsbestrijding										
Maatregelen genomen voor hydrologisch herstel N2000-gebieden (aantal ha gerealiseerd)	812	2027	100%	100%	40%	0%	0%	49%	50%	51%
Maatregelen genomen voor hydrologisch herstel van de primaire natte natuurparels (aantal ha gerealiseerd)	1428	2027	100%	100%	0%	31%	5%	63%	5%	6%
Maatregelen genomen voor hydrologisch herstel van overige verdroogde natuurgebieden (aantal ha gerealiseerd)	1500	2027	10%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Mogelijke acties vanuit Commissie Droogte (afhankelijk van bestuurlijk commitment waterschap-pen, nog te besluiten en evt. concretiseren in 2023):										
In 2023 is in overleg met GS en de andere waterschappen een droogte agenda opgesteld waaraan komende jaren zal worden gewerkt. Deze droogte agenda geeft een nadere invulling aan onderstaande maatregelen die vooralsnog op pm stonden.										
Watersysteem ombouwen naar een watervasthouden systeem	pm	pm	pm		100%		0%		0%	0%
Toevoegen meer grondwater door meer infiltratie in zowel landelijk als stedelijk gebied	pm	pm	pm		100%		0%		0%	0%
Eventueel extra zuiveren effluent in verband met hergebruik	pm	pm	pm		100%		0%		0%	0%
Nemen van vernattingsmaatregelen in bufferzones rondom natuurgebieden	pm	pm	pm		100%		0%		0%	0%
Gebiedsgerichte strategieën opstellen voor invullen van opgaven met andere partijen	pm	pm	pm		100%		0%		0%	0%

* Toelichting:

% geprogrammeerd in 2023 = % van het einddoel wat is opgenomen in het investeringsprogramma (concreet gekoppeld aan of gereserveerd voor projecten)/de exploitatie (financieel)

% in voorbereiding gedurende 2023 = % wat in 2023 naar verwachting in voorbereiding is*

% in uitvoering gedurende 2023 = % wat in 2023 naar verwachting in uitvoering is*

% cumulatief eind 2023 gerealiseerd = % wat eind 2023 naar verwachting gerealiseerd is (van de totaalopgave)

* voorbereiding of uitvoering > keuze gemaakt op basis waar het zwaartepunt naar verwachting ligt in het lopende jaar

	Einddoel	Jaar	Begroting 2023	Realisatie 2023
Onderdelen risicogestuurd beheer en onderhoud Legger op orde - inclusief halfjaarlijkse update en uitgelijnd proces voor doorgeven wijzigingen	werkend	2023	werkend	Deels werkend Toelichting: Door middel van een halfjaarlijkse update en een uitgelijnd proces voor het doorgeven van leggerwijzigingen vanuit vergunningen kan gesteld worden dat e.e.a. werkend is. Het leggerwijzigingenproces blijft de komende jaren in kleine stappen verder verbeterd worden. Dit met inachtneming van de wijzigingen qua bevoegdheden tot vaststelling vanuit de Omgevingswet per 1 januari 2024.
Assetmanagement is doorontwikkeld tot certificeerbaar niveau op NEN ISO 55000 (status)	certificeerbaar	2024	start	Start Toelichting: Er is in 2023 een aantal producten opgesteld en opgeleverd, welke essentieel zijn om op certificeerbaar niveau te komen: Strategisch Assetmanagementplan (SAMP) en een eerste versie van de Lange termijn Assetplanning (LTAP). Er is een opzet gemaakt voor het tactische Assetmanagementplan (AMP). Ook is gewerkt aan de verdere implementatie van de Waterschaps Eisen Bibliotheek (WEB) met de andere Brabantse Waterschappen.
Implementatie PA/PI (procesautomatisering en procesinformatisering)	gereed	2027	Uitrol van het integraal concept over meerdere locaties via andere projecten (o.a. RWZI Bath en een aantal rioolgemalen), daarnaast worden generieke bouwblokken ontwikkeld	Uitrol van het integraal concept over meerdere locaties via andere projecten (o.a. RWZI Bath en een aantal rioolgemalen), daarnaast zijn generieke bouwblokken ontwikkeld

DOEL

Door samen te werken met partners wil het waterschap meerwaarde realiseren in de leefomgeving. Het programma faciliteert en stimuleert de organisatie hierbij.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

ONS WERK

- Bevorderen van de (interne) samenwerking waardoor de samenwerking met partners in de leefomgeving wordt waargemaakt;
- Ontwikkelen van een samenwerkingsagenda. Doel: inzicht op samenwerkingsverbanden, sturing en afweging m.b.t. of en hoe samenwerking vormgegeven kan worden;
- Ontwikkelen van activiteiten die samenwerken stimuleren (bijv. leerprogramma, internationale samenwerking).

WAT KOST HET?

Toelichting: De activiteiten die in dit programma plaatsvinden zorgen voor een impuls voor de gewenste uitvoering van onze kerntaken die opgenomen zijn in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen. De kosten van de activiteiten van dit programma maken integraal onderdeel uit van de geraamde kosten voor de drie bovengenoemde programma's.

Bovenstaande geldt ook voor de investeringen. Aan dit programma zijn geen directe investeringen gekoppeld.

INDICATOR - TEVREDENHEID INTERNE SAMENWERKING

Medewerkersonderzoek meet ook tevredenheid over samenwerking tussen interne processen. En daarmee ook over de samenwerking met en benadering van externe partners. Het MO vindt eind 2023 plaats.

Begroting 2023: Het medewerkersonderzoek staat gepland voor eind 2023.

Werkelijk 2023: Onderzoek is uitgevoerd inclusief vragen over samenwerking.

Toelichting:

Op de 2 vragen over samenwerken scoort WBD gemiddeld iets hoger dan de benchmark sectoren. Dat maakt dat het onderwerp samenwerken binnen de organisatie is belegd en het programma wordt afgesloten.

INDICATOREN - PLANNING ONTWIKKELEN SAMENWERKINGSAGENDA

Samenwerkingsagenda groeit en is gereed eind 2023.

Begroting 2023: De samenwerkingsagenda is gereed.

Werkelijk 2023:

Er is een overzicht ontwikkeld van alle gremia waar het waterschap samenwerkt met partners.

Toelichting:

Een volledig tot wasdom gekomen agenda is niet meer ontwikkeld omdat de kwartiermaker/programmamanager binnen het waterschap een andere functie vervulde. Samenwerken blijft belangrijk om de doelstellingen van het waterschap te kunnen bereiken.

INDICATOREN - NAZORGFASE OMGEVINGSWET

Afronden van de losse eindjes in 2023 is nodig t.b.v. borging in de processen.

Begroting 2023: geen openstaande punten meer per eind 2023.

Werkelijk 2023:

De voorbereiding is afgerond. Wet is ingevoerd per 1-1-2024.

Toelichting:

Vorbereiding is effectief geweest. De eerste aanvragen in de eerste weken van 2024 tonen dit aan.

Met name het digitale stelsel wordt verder ontwikkeld. Hieraan leveren de waterschappen bijdragen. Dit zal ook van Brabantse Delta om input en capaciteit vragen de komende jaren.

SAMENVATTING

Het programma samen werken is bij de introductie van de ontwikkeling Buiten Gewoon Doen gestart als ontwikkelprogramma. De opzet was om een impuls te geven aan het stimuleren van samenwerking intern én extern met als einddoel dat samenwerken als vanzelfsprekend in alle processen is verankerd. Na vier jaar is het programma eind 2023 afgerond. De uitkomsten van het medewerkersonderzoek laten zien dat het waterschap met de interne samenwerking op de goede weg is. Een mijlpaal in de externe samenwerking is de Omgevingswet die nu echt in werking is. Samen werken is natuurlijk nooit klaar, maar kan vanaf hier vanuit de staande organisatie verder worden ontwikkeld en vormgegeven.

PROGRAMMA SAMEN WERKEN

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Einddoel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023	Soort verplichting
Omgevingswet						
Opstartproblemen en onvoorziene zaken rondom de implementatie van de Omgevingswet zijn opgelost (status)	opgelost	opgelost	opgelost	2023	De voorbereiding op de invoering is effectief uitgevoerd. In 2024 bij de start van de wet zijn geen onoverkomelijke problemen opgetreden.	
Implementatie Wet versterking participatie op decentraal niveau is gereed (status)	inregelen	ingeregeld	gereed	2024	Participatie is onderdeel van uitvoeringspraktijk. Ervaringen worden opgedaan. Het reglement en het beleid zijn vastgesteld.	
Interne samenwerking (t.b.v. samenwerking met externen)						
Methodiek om interne samenwerking tussen processen te versterken is ontwikkeld en wordt toegepast (status)	borgen	geborgd	geborgd in de processen	2023	De processen zijn hierbij ondersteund door gebruik te maken van de enterprise architectuur en verdere ontwikkeling via de stapsteen (interne werkgroep) Samenwerking.	
De ingeregelde dialoog met het bestuur leidt tot helderheid waar het waterschap zijn samenwerkingsactiviteiten op moet richten (Status)	er is helderheid	er is helderheid	er is helderheid	2023	Het coalitieakkoord heeft richting gegeven aan waar de samenwerking gezocht wordt. Daarbij is gekeken naar een logische portefeuillevdeling die aansluit op de omgeving en de interne programma's.	
Participatie is opgenomen in handboek projecten (status)	gereed	gereed	gereed	2023	Daar waar participatie nodig is, is duidelijk benoemd.	
Stimuleringsplan participatie is opgevolgd (status)	gereed	gereed	gereed	2023	Er is een participatie hulpteam.	
Samenwerkingsagenda						
Afwegingskader om te beoordelen of en in welke vorm kan worden samengewerkt is opgesteld (status)	opgesteld	Niet gerealiseerd	opgesteld	2023	Een afwegingskader is niet gerealiseerd, wel zijn er diverse bouwstenen ontwikkeld. Deze zijn nog niet samen gebracht in een afwegingskader. E.e.a. is wel overgedragen aan de processen. Bij de planvorming is steeds meer aandacht voor de partners om de doelen te realiseren. Vertrek van kwartiermaker	
Inzicht en overzicht van de belangrijkste samenwerkingsverbanden (status)	gereed	deels	gereed	2023	Er is een overzicht van samenwerkingsgremia op bestuurlijk niveau.	
Het leerprogramma - de leeractiviteiten ter versterking van samenwerken (bewustwording, houding en gedrag) zijn doorontwikkeld op basis van behoefte (ook voor internationale samenwerking) (status)	doorontwikkeld	gereed	doorontwikkeld	2023	Dit is geborgd via het programma Digitale Transformatie en BrabantAcademie.	
Methode van meten waardering en impact van samenwerking met partners is operationeel (status)	operationeel	gedeeltelijk operationeel	operationeel	2023	Een eenduidige methode om te evalueren ontbreekt nog. Dit kan gemeten worden via klanttevredenheidsonderzoeken en via samenwerkingsevaluaties.	
Deelnemen aan de Blue Deal en internationale samenwerking waarbij hulp bieden én zelf leren/ontwikkelen (wederkerigheid) voorop staat (% deelnames internationale samenwerking met wederkerigheid)	continu	continu	continu	continu	Er lopen verschillende internationale samenwerkingsprojecten. Hier is voldoende aandacht voor.	

DOEL

Waterschap Brabantse Delta heeft een maatschappelijke verantwoordelijkheid om actief een rol te pakken in het verduurzamen van onze omgeving. We werken samen met partners aan een vitale regio die klimaatbestendig, klimaatneutraal en circulair is.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

ONS WERK

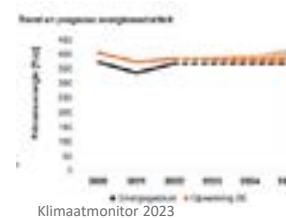
Het programma Klimaat & Duurzaamheid draagt bij aan de ontwikkeling van het waterschap door:

- Het vergroten van het **bewustzijn** binnen en buiten de organisatie om duurzaam gedrag te bevorderen.
- Het vergroten van het **inzicht** in en kennis van de status, kansen en risico's rondom verduurzaming.
- Het formuleren van een **strategie** en handelingsperspectief om klimaat en duurzaamheid in de waterprogramma's vorm te geven. Waarbij de uitwerking afhankelijk van de zowel inhoudelijk als strategisch kan zijn.

BELANGRIJKSTE INDICATOR – CIRCULAIRE SAMENLEVING

2025 energieneutraal
2035 eigen bedrijfsvoering klimaatneutraal
2040 waterschap in de keten klimaatneutraal

Werkelijk 2023: Sinds 2020 is het waterschap energieneutraal (afbeelding rechts). Klimaatneutraal wordt gemeten aan de hand van de CO₂-prestatieladder.

Toelichting: De hoeveelheid opwek (biogas en een gedeelte zon en wind van derden) is meer dan het energiegebruik.

WAT KOST HET?

Toelichting: De activiteiten in dit programma zorgen voor een impuls voor de uitvoering van onze kerntaken die opgenomen zijn in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen. De kosten van de activiteiten van dit programma maken integraal onderdeel uit van de geraamde kosten voor de drie bovengenoemde programma's.

Bovenstaande geldt ook voor de investeringen. Aan dit programma zijn geen directe investeringen gekoppeld.

BELANGRIJKSTE INDICATOR - KLIMAATADAPTATIE

In 2050 is ons werkgebied waterrobuust en klimaatbestendig ingericht.

Werkelijk 2023: In 2023 is samen met de Brabantse Waterschappen de nota 'Water en Bodemsturend' opgesteld. Inhoudelijk is er een doorvertaling gemaakt van 'Water en Bodemsturend' naar een uitvoeringspakket voor het waterschap. Deze is vastgesteld op 30 januari 2024.

Toelichting: Er is (nog) geen (uniform) meetinstrument beschikbaar om te bepalen of een gebied waterrobuust en klimaatbestendig is. In 2022 heeft Brabantse Delta een eerste grove inschatting gemaakt. Op basis van die inzichten kan bij benadering gesteld worden dat van het werkgebied 30% klimaatbestendig (uitgaande van ruimtegebruik), 40% matig klimaatbestendig en 30% niet klimaatbestendig is. Aanpassingen in de ruimtelijke ordening gaan traag. Daarom heeft het geen zin jaarlijks een meting uit te voeren.

BELANGRIJKSTE INDICATOR – CIRCULAIRE SAMENLEVING

2025 circulair uitvragen
2030 50% van onze gebruikte grondstoffen zijn circulair
2050 waterschap is circulair

Werkelijk 2023: In 2023 is bij een aantal projecten de MilieuKostenIndicator (MKI) gebruikt bij aanbestedingen. Hiermee is ervaring opgedaan om hier vanaf nu structureel mee te gaan werken in projecten. Daarmee is een belangrijke stap gezet voor circulair uitvragen in 2025.

SAMENVATTING

Het programma Klimaat & Duurzaamheid streefde in 2023 naar bewustwording, inzicht en handelingsperspectief. Dit is bereikt door in te zetten op vier hoofdsporen: Duurzaam Opdrachtgeverschap, Klimaatadaptatie, Klimaatneutraal in 2035, en Circulair in 2050.

Duurzaam Opdrachtgeverschap

Is stevig verankerd binnen de organisatie, met een focus op duurzaamheid in GWW-projecten.

Klimaatneutraal in 2035

Richtte zich op het verduurzamen van werklocaties en vervoer, naast het vergroten van kennis over complexe kwesties zoals lachgasemissies, veenweide uitstoot en het realiseren van duurzame opwek.

Circulair in 2050

Bevond zich voor onderdelen in de inzicht- en ontwikkelingsfase, maar kende ook succesvolle initiatieven zoals de productie van bioplastics uit zuiveringslib (pilot PHA2USE) en het initiatief om Vivianiet terug te gaan winnen. Dit kreeg (inter-)nationale erkenning van de media door nominaties en podiumplaatsen.

Klimaatadaptatie

Provincie en gemeenten zien het waterschap als klimaatpartner, expert en regionale kracht voor realisatie 'water- en bodemsturend', bijdragend aan ontwikkeling klimaatadaptief landelijk en stedelijk gebied. En het waterschap initieerde bestuurlijke sessies om bijvoorbeeld nieuwe klimaatscenario's te verkennen.

In 2023 heeft het programma Klimaat & Duurzaamheid aanzienlijke doelstellingen bereikt en blijft tegelijkertijd dynamisch en evoluerend. De verwezenlijking van sommige doelstellingen heeft een andere invulling gekregen, gedreven door:

- **beschikbaarheid middelen** (stimulerende middelen klimaatadaptatie)
- **samenwerking** (water uit de keten)
- **nieuwe inzichten** (energieverbruik)

Deze ontwikkelingen hebben als leidraad gediend voor het vormgeven van het programmaplan voor 2024, waarbij flexibiliteit en aanpassingsvermogen centraal staan in de voortdurende inzet voor een duurzamere toekomst.

PROGRAMMA KLIMAAT EN DUURZAAMHEID

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Einddoel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023
Algemeen (medewerkers en bestuur werken aan de duurzame ontwikkelingsdoelen waar we de meeste impact hebben. De opgaven pakken we samen op met onze partners.)					
Bij alle op te starten grond-, weg- en waterbouw (GWW) projecten wordt de Aanpak Duurzaam grond-, weg- en waterbouw (DGWW) toegepast. <i>(in %)</i>	100%	100%	100%	2023	In 2023 zijn er in totaal 24 nieuwe projecten gestart waarbij de Aanpak Duurzaam GWW toegepast diende te worden. Alle 24 projecten hebben de Aanpak Duurzaam GWW toegepast of gaan dat binnenkort doen. Concreet betekent dit dat in de projecten een duurzaamheidsessie georganiseerd wordt gedurende de voorbereidingsfase en invulling wordt gegeven aan de vooraf gestelde duurzaamheidseisen. Deze eisen worden opgenomen in het Plan van Aanpak van de projecten. Bij 8 projecten zijn al concrete duurzaamheidsmaatregelen doorgevoerd in het ontwerp of in de contractstukken. Ook is het rapport Duurzaam Bouwen opgesteld waarbij voor de verschillende assets van het waterschap ambities zijn geformuleerd.
Bewustwording en kennisbevordering onder medewerkers. Stimuleren en faciliteren van het bijdragen aan de programmadoelstellingen en vertalen naar de processen. <i>(aantal processen)</i>	3	9	10	2024	Met het oog op efficiëntie zijn 9 van de 10 processen in 2023 met een roadshow bezocht. Uit de roadshows kwam naar voren dat er behoefte is aan meer verdieping wat er per onderwerp of type werk gedaan kan worden om bij te dragen aan de duurzaamheidsdoelen. Daarom is er op team of onderwerp niveau ook verdieping geweest.
Klimaatadaptatie* > In 2050 is ons werkgebied waterrobuust en klimaatbestendig ingericht					
Het waterschap wordt gezien als een volwaardige klimaatpartner bij stedelijke en landelijke ontwikkelingen. <i>(impact in strategische ruimtelijke trajecten als NPLG, Verstedelijking, RES, Samenwerking Groen Blauw, Grote Oogst)</i>	3	6	5	2024	Gezien de brede maatschappelijke verantwoordelijkheid zijn in de genoemde samenwerkingen extra stappen gezet. Concreet maakt Brabantse Delta onderdeel uit van 2 stedelijke regio's (West-Brabant West en Breda-Tilburg), het BPLG (Brabants Programma Landelijk Gebied), RES West-Brabant en REKS Hart van Brabant, en sinds eind 2023 van de Nationale Ontwerptafel Powerport Moerdijk. Water en bodem als sturend principe staat in deze samenwerkingen centraal en heeft in 2023, met actieve deelname van Brabantse Delta, onder andere geleid tot: <ul style="list-style-type: none"> • Start van het proces voor het opstellen en uitwerken van het BPLG waarin het principe in de volle breedte moest landen; • De verdere ontwikkeling van de Signaleringskaart stedelijke uitbreiding; • Inbreng in het Ruimtelijk Voorstel: Richting geven aan 'De Kwaliteit van Brabant'. Dit is input voor nieuw ruimtelijk beleid voor Brabant en de nieuwe rijksnota Nationale Omgevingsvisie (NOVEX).
Inzicht in huidige klimaatbestendigheid en ontwikkelmogelijkheden voor de toekomst door gebiedsprofielen te maken. <i>(percentage gebiedsprofielen beheergebied)</i>	inhoudelijk voorbereiden en deelnemen	verankerd	100%	2024	Het generieke deel van de gebiedsprofielen is verankerd in de nota 'Water en Bodem sturend'. In gebiedsprocessen, zoals de gebiedsgerichte aanpak, wordt deze doorvertaald.
Er is een pakket stimulerende maatregelen dat inwoners en ondernemers in staat stelt in hun eigen omgeving aan klimaatadaptatie te werken. <i>(status)</i>	operationeel	in voorbereiding	operationeel	2023	Tot aan de verkiezingen zijn, in verband met de beschikbare financiële ruimte, bestaande regelingen gehandhaafd. Het nieuwe bestuur heeft ervoor gekozen om met ingang van 2024 nieuwe financiële middelen beschikbaar te stellen. Rond de jaarwisseling heeft het dagelijks bestuur de contourbepaling voor de regeling in gang gezet ter voorbereiding op de uitrol in 2024.

PROGRAMMA KLIMAAT EN DUURZAAMHEID

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Einddoel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023
Klimaatneutraal in 2035					
Bedrijfsgebouwen (8 panden) naar minimaal energielabel A. <i>(aantal panden en energielabel)</i>	8 op minimaal C	8 op minimaal C	8 op minimaal A	2030	In managementletter 1 is deze indicator aangepast naar de 8 vereiste panden die onder de energielabelplicht vallen. Er zijn in 2023 maatregelen genomen waardoor alle bedrijfsgebouwen die hieronder vallen nu voldoen aan minstens energielabel C. Daarnaast is in 2023 de aanbesteding voor het meerjarenonderhoud van de gebouwen uitgezet, zodat het onderhoud op een duurzame manier gebeurt en uiterlijk in 2030 de vereiste gebouwen minimaal energielabel A hebben.
Alle bedrijfswagens zijn elektrisch. <i>(% elektrische bedrijfswagens van het totaal)</i>	5%	5%	90%	2028	In 2023 is een belangrijke stap gezet richting duurzaam vervoer. Bestuurlijk is vastgesteld hoe het wagenpark de komende jaren verduurzaamd gaat worden. Dit volgt het principe 'elektrisch tenzij'.
Het energieverbruik van de hele organisatie verminderen. Verkenning mogelijke extra besparingsmaatregelen. <i>(energieverbruik organisatie in TJ)</i>	337 TJ	368 TJ	300 TJ	2025	Het energiebesparingsdoel voor 2023 is niet gehaald. Dit beoogt eerst meer planvorming voordat we de besparing terugzien. Dit plan wordt in 2024 opgeleverd. Daarbij wordt ook een reëel energiebesparingsdoel geformuleerd. In het najaar van 2023 zijn vooruitlopend hierop maatregelen vastgesteld voor de 72 locaties die onder de energiebesparingsplicht vallen.
Vergroten duurzame opwek op assets (zowel eigen gebruik als voor derden), uitwerking projecten op diverse RWZI's (windmolens Waalwijk, Oosterhout, Breda). <i>(duurzame opwek in TJ)</i>	374 TJ	384 TJ	400 TJ	2030	Het doel voor energieopwek is in 2023 gehaald. De opwek kwam voort uit voornamelijk biogas plus opwek door derden op terreinen van het waterschap (wind en zon).
Inzicht uitstoot oppervlaktewater. <i>(in 2023 eerste inzicht bij Westelijke Langstraat)</i>	Eerste inzicht	Eerste inzicht	Nog onbekend	Nog onbekend	In 2023 is het onderzoek naar uitstoot in de Westelijke Langstraat afgerond. Hierbij is gekeken naar de invloed van oxidatie in dit natuurgebied en de bijbehorende uitstoot. De inzichten uit dit onderzoek worden meegenomen in de nog uit te voeren herstelmaatregelen. De inschatting is dat deze maatregelen resulteren in een halvering van broeikasgasemissies.
Klimaatneutraal 2035, in 2023 vergroten inzicht uitstoot broeikasgassen + vertalen onderzoeksresultaten uit 2022 over lachgas Dongemond. <i>(% klimaatneutraal)</i>	Vergroten inzicht	Vergroten inzicht	100%	2035	Op RWZI Dongemond is het inzicht voor lachgasemissies vergroot door een modelleringsstudie. Het waterschap is aangehaakt bij landelijke werkgroepen voor lachgasuitstoot op zuiveringen. In 2023 is het advies uitgebracht. Advies is om ter plekke lachgassensoren op te hangen om de uitstoot nauwkeurig te monitoren en te bekijken wat verschillende experimenten opleveren. Daarnaast is het einddoel om klimaatneutraal te zijn (conform de strategische visie van de Unie van Waterschappen) aangepast van 2030 naar 2035.

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Einddoel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023
Circulair in 2050					
Water uit de keten: gemaalpompen terugdraaien. (<i>% regenwater in het riool</i>)	Voorstel geen hydraulische uitbreiding waterketen	Meenemen in waterbeschikbaarheidsplan	0%	2040	In 2023 is het R&D-lab op RWZI Nieuwveer stevig verankerd. Hierbij is gekeken hoe het water wat via onze gemaalpompen doorgevoerd wordt, efficiënter kan, zodat het minder energie kost. Het streven naar minder regenwater in het riool wordt meegenomen in het waterbeschikbaarheidsplan. Dit wordt opgesteld in 2024.
Water uit de keten. (<i>% effluent hergebruik</i>)	Voorstel hergebruik effluent Bath gaat bestuurlijke route in	Nieuwe koers	50%	2025	In managementletter 1 is aangegeven dat werd ingezet op een nieuwe koers vanwege het terugtrekken van de afnemer van het effluent op Bath. Dit zorgt er ook voor dat de haalbaarheid van de ambitie om in 2025 50% effluent te hergebruiken onrealistisch is geworden. Het waterschap zet als nieuw bepaalde koers in 2023, voor het lange termijn doel 'water uit de keten' in op het onderzoeksprogramma 'de ultieme waterfabriek'. Dat gebeurt in samenwerking met drinkwaterbedrijven, kennisinstellingen en andere waterschappen.
Water uit de keten (stimuleren van waterneutrale nieuwbouw in Verstedelijkingsakkoorden, te beginnen met pilot 't Zoet als onderdeel van de stedelijke regio Breda-Tilburg). (<i>status</i>)	Start pilot	Partner in project	Afronding pilot	2024	De ambitie om drinkwater te besparen en hemelwater te hergebruiken is onderdeel van project 't Zoet in Breda. De intentieovereenkomst is in 2023 getekend.
Hergebruik materialen watersystemen (beschoeiingen, maaisel, bagger). (<i>% hergebruik</i>)	Inzicht krijgen in hoeveelheid huidig hergebruik	Gepauzeerd	90%	2030	In managementletter 1 is reeds aangegeven dat het inzicht krijgen in de hoeveelheid hergebruik is gepauzeerd.
Terugwinnen van grondstoffen uit influent. (<i>% teruggewonnen CZV, fosfaat, stikstof</i>)	Subsidie aanvraag Vivianiet ingediend	Subsidie Vivianiet toegekend + voorbereidings-traject opgestart	80% P (fosfaat)	2028	Het waterschap heeft in 2023 een subsidieaanvraag ingediend voor Vivianiet en deze is toegekend. Hiermee kunnen we toewerken naar het doel om 80% fosfaat terug te winnen uit het afvalwater. Het voorbereidingstraject is opgestart om een Vivianietdemo-installatie te realiseren.
	Vorbereiding pilot NH4 terugwinnen	Vorbereiding pilot NH4 terugwinnen	80% N (stikstof)	2045	In 2023 zijn gesprekken gevoerd met een leverancier voor een pilot ammonium (NH4) terugwinning op RWZI Nieuwveer. Daarnaast voert een extern bureau een deskstudy uit om te kijken of er mogelijkheden zijn om ammonium (NH4) terug te winnen op RWZI Nieuwveer. De resultaten zijn in 2024 beschikbaar.
	Eindrapport PHA demo opgeleverd	Demo verlengd	80% CZV	2045	De succesvolle pilot van PHA2USE (bioplastics uit zuiveringsslib) heeft in 2023 tot veel media-aandacht en prijzen geleid voor onder andere waterschap Brabantse Delta. Besloten is de PHA-installatie bij HVC in Dordrecht een jaar langer te laten draaien. In 2024 wordt gekeken of de pilot wordt uitgebreid of dat het zich gaat richten op het maken van vetzuren.

DOEL

We ontwikkelen onszelf naar een digitaal georiënteerde organisatie waarbij de omgeving centraal staat. Informatiegestuurder werken leidt tot slimmer sturen, beter voorspellen en preventief acteren. Zo voeren wij ons werk beter en efficiënter uit, zijn we wendbaar en verbeteren we de dienstverlening.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

ONS WERK

- Verder informatiseren van ons werk (investeren in assetmanagement, business intelligence).
- Vergroten van de meerwaarde uit beschikbare en nieuw te verzamelen data.
- Vergroten van bewustwording, kennis en digitale vaardigheden bij medewerkers en bestuur.
- Digitale dienstverlening verbeteren en uitbreiden
- Meer digitaal (samen) werken
- Vergroten van het innovatieklimaat
- Beheersen van de risico's van digitalisering (informatieveiligheid)

WAT KOST HET?

Bedrijfsvoering	Begroting 2023	ML 2023-3	Rekening 2023	Verschil Rek-Begr
Bruto investeringen	2,4	3,0	3,0	0,6
Subsidies/bijdragen	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto investeringen	2,4	3,0	3,0	0,6

alle bedragen x €1000.000

Toelichting:

De activiteiten die in dit programma plaatsvinden zorgen voor een impuls voor de gewenste uitvoering van onze kerntaken die opgenomen zijn in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen. De kosten van de activiteiten van dit programma maken integraal onderdeel uit van de geraamde kosten voor de drie bovengenoemde programma's.

Investerings die samenhangen met dit programma voor digitale transformatie maken onderdeel uit van het totale investeringsbudget voor bedrijfsvoering.

INDICATOR - DIGITALE VAARDIGHEID VAN MEDEWERKERS

Begroting 2023: de jaarlijkse meting laat een stijgende lijn zien

Werkelijk 2023: geen meting uitgevoerd

Toelichting: In de zomer van 2023 is besloten geen 2de - meting uit te voeren in 2023. Er zijn in het vierde kwartaal nieuwe interventies opgestart, waarvan het effect in 2024 gemeten wordt.

INDICATOR - KLANTTEVREDENHEID DIGITALE DIENSTVERLENING

De mate van klanttevredenheid over de digitale dienstverlening is minimaal een voldoende

Begroting 2023: Extern KTO ontwikkelen

Werkelijk 2023:

Toelichting: De digitale dienstverlening van het waterschap (website en webformulieren) scoort over heel 2023 goed. We maken hierin onderscheid in drie niveaus: goed, matig en onvoldoende. Verbetersuggesties worden doorlopend vanuit de reguliere bedrijfsvoering opgepakt.

INDICATOR – DIGITALE TRANSFORMATIE IN SPP

De mate waarin in de strategische personeelsplanning digitale transformatie van functies zichtbaar is.

Begroting 2023: Peildatum (0-meting) SPP bepalen

Werkelijk 2023: Geen peildatum bepaald

Toelichting: De conclusie van de evaluatie van het SPP-proces 2023 is dat de voorgenomen indicator niet eenduidig te meten is.

INDICATOR – AANTAL DIGITALE INNOVATIES

Het aantal digitale innovaties neemt zichtbaar toe via toepassing van de innovatiestrategie

Begroting 2023: Peildatum (0-meting) bepalen

Werkelijk 2023: 6

Toelichting: In 2023 zijn 6 innovaties opgenomen in de etalage. 2023 is daarmee de peildatum voor de toekomst.

SAMENVATTING

Met het programma Digitaal transformeren ontwikkelen we onszelf naar een digitaal geïntegreerde organisatie waarbij de omgeving centraal staat. Informatie-gestuurd werken leidt tot slimmer sturen, beter voorspellen en preventief acteren. Zo voeren wij ons werk beter en efficiënter uit, zijn we wendbaar en verbeteren we onze dienstverlening. In 2023 hebben we weer mooie stappen gezet. In het nieuwe coalitieakkoord is flink ingezet op innovatie en informatiegestuurd werken. Daarom is de naam van het programma vanaf 2024 veranderd naar Innovatie en Digitale Transformatie. Onderstaand enkele highlights uit 2023:

- Het “Onderhouden Innovatie Event 2023” heeft in september plaatsgevonden. De vraag was hoe kunnen we het onderhoudswerk beter of innovatiever maken? Uit de vijf pitches is een winnaar naar voren gekomen, waarvoor een budget beschikbaar gesteld voor de uitwerking van het idee. Het idee is een luchtmes, wat ervoor zorgt dat filterbanden van de zeefbandpersen en banddikkens met lucht worden gereinigd, in plaats van met water. Het resultaat is een besparing op water én op energie.
- Datageletterdheid wordt steeds belangrijker. Dit zijn vaardigheden zoals het overtuigen met data, kritische vragen stellen, duidelijke en onderbouwde boodschap overbrengen en bewustzijn rondom privacy en veiligheid. Om deze reden zijn er in 2023 trainingen gegeven waardoor het bewustzijn rondom data is vergroot. Deze trainingen krijgen een vervolg in 2024. Ook hebben we ons in 2023 laten inspireren door een kijkje te nemen in de keuken bij andere organisaties en hebben we inspiratiesessies georganiseerd, zoals het themacafé Artificial Intelligence (AI). Tenslotte heeft er kennisuitwisseling plaatsgevonden met waterschapsbedrijf Limburg.
- In 2023 hebben we onderzoek gedaan naar de mogelijkheden hoe Brabantse Delta “Agile werken” nog beter kan inzetten. Agile is een manier van werken waarbij wendbaarheid centraal staat. Met de ondersteuning van een opgeleide scrummaster of agile coach zijn verschillende teams hier de tweede helft van 2023 mee aan de slag gegaan. Deze teams hebben geleerd hoe agile werken in de praktijk hoort te gaan. Er is ook een team dat heet 'Agile werken verder brengen'. Zij pakken de taken op wat bij het implementeren van het Agile werken hoort.
- De digitale dienstverlening is verder doorontwikkeld. Op de website staan voortaan e-formulieren, wordt de digitale klanttevredenheid gemeten en werken we volgens de wet Open Overheid.
- Er is een data lakehouse beschikbaar waarin al onze data wordt opgeslagen en bewerkt. De data is up-to-date en we werken allemaal met dezelfde versie van de data.
- Er zijn meer dan 30 data analisten opgeleid. Deze data analisten werken nu regelmatig met data om nieuwe inzichten in hun werk te krijgen.
- Op het gebied van informatieveiligheid zijn goede stappen gezet. De bewustwording in de organisatie hierover vergroot.
- In 2023 is er een start gemaakt met de doorontwikkeling van de Centrale Regiekamer. Hierdoor kan beter worden ingespeeld op de veranderingen in de toekomst.

PROGRAMMA DIGITALE TRANSFORMATIE

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Einddoel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023	Soort verplichting
Assetmanagement						
Er is een actueel, betrouwbaar en compleet assetregister met bijbehorende risico's en het beheer is geborgd in het proces (status)	integrale aanpak opgesteld	Integrale aanpak is opgesteld	gerealiseerd	2024	Integrale aanpak is opgesteld en in uitvoering.	
Bewustwording						
Medewerkers en bestuurders hebben deelgenomen of gebruik gemaakt van minimaal één leeractiviteit om digitale vaardigheden te vergroten (in %)	100%	90%	100%	2023	Arda, Office-trainingen, bewustwordingsworkshops, datacompetent, data-trainingen, etc.	
De medewerkertevredenheid is minimaal gelijk aan vóór de flexibele werksituatie (aantal onderdelen waarvan de score minimaal gelijk is gebleven aan het MO van 2019)	7 van 7	5 van 5	7 van 7	Continu	Door aanpassing van de vragenlijst zijn niet alle categorieën goed te vergelijken met de vorige meting. 5 Categorieën zijn vergelijkbaar, deze scores allemaal gelijkwaardig of hoger dan de vorige meting in 2021. Ook in die meting scoorden alle categorieën gelijk of hoger dan de meting van 2019.	
Ieder proces heeft zicht op kansen en risico's digitale transformatie en heeft dit opgenomen in procesplan (aantal procesplannen waarin kansen en risico's zijn opgenomen)	7 van 11	7 van 11	11 van 11	2024	Nadrukkelijk onderwerp van aandacht in het merendeel van de procesplannen.	
Innovatie						
We maken alle digitale innovaties intern en extern zichtbaar om te leren, samenwerken en inspireren (% digitale innovaties die intern en extern zichtbaar zijn gemaakt)	100%	100%	100%	vanaf 2023	Er zijn 6 innovaties opgenomen met het thema Digitale Transformatie	
Business Intelligence (BI)						
Er wordt in processen aantoonbaar gebruik gemaakt van BI tools (in aantal processen)	11	11	11	2023	In alle processen zijn data-analisten opgeleid en is Power BI beschikbaar. Inmiddels zijn de belangrijkste data-pijpleidingen aangelegd.	
BI geeft mede invulling aan data gedreven besluitvorming, zichtbaar in aparte paragraaf in beleidsnota's (in % waarin dit zichtbaar is t.o.v. het totaal aantal beleidsnota's per jaar)	30%	5%	100%	2025		
Data						
Er is een duidelijke visie, strategie en beleid bepaald op het gebied van gegevensmanagement (status)	vaststellen	In wording	vaststellen	2023	Visie, strategie en beleid zijn in ontwikkeling en worden in 2024 vastgesteld.	
Alle activiteiten rondom data komen samen in een datalab, waar data wordt omgevormd naar waardevolle informatie (fase)	doorontwikkeling datalab	Gerealiseerd	operationeel	2024	Het datalab inclusief benodigde mensen, processen en techniek, is operationeel	
Functioneel beheer wordt organisatiebreed georganiseerd (in % voldoen aan volwassenheidsniveau 2 o.b.v. Bisl)	100%	0	100%	2023	De visie op Informatievoorziening is in 2023 vastgesteld en heeft geleid tot Team Informatievoorziening. Professionalisering van functioneel beheer wordt in 2024 verder opgepakt, inclusief 0=-meting.	

PROGRAMMA DIGITALE TRANSFORMATIE

Resultaten	Begroting 2023	Realisatie 2023	Einddoel	Jaar	Toelichting jaarrekening 2023	Soort verplichting
Dienstverlening						
Voldoen aan de nieuwe normen van de Omgevingswet op het gebied van dienstverlening (baseline basis op orde) (in % wat voldoet)	75%	75%	100%	2025	We voldoen aan de DSO Omgevingswet 100% en voor overige relevante wetgeving ca. 50%. Deze overige wetten kennen diverse ingangsdatums.	
Het meer dan in 2021 aan de omgeving beschikbaar stellen van open data én informatie op maat (in % meer beschikbaar gesteld t.o.v. 2021)	50%	10%	100%	continu	We voldoen aan de wetgeving rondom het openstellen van data. En we delen data op verzoek met partners in onze omgeving. Daarnaast stellen we data beschikbaar via o.a. de Perceelwijzer.	

3. Verbonden partijen

Naam verbonden partij	AquaMinerals
Vestigingsplaats	Rijswijk, kantoorhoudend te Nieuwegein
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Participerende partijen	Alle drinkwaterbedrijven in Nederland Waterschap Aa en Maas Waterschap Amstel Gooi en Vecht Waterschap Brabantse Delta Waterschap De Dommel Waterschap Zuiderzeeland Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden Hoogheemraadschap van Delfland Waterschapsbedrijf Limburg
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Aquam Minerals verzorgt de afzet van grondstoffen die vrijkomen uit het zuiveringsproces. In overleg met het waterschap wordt bekeken voor welke grondstoffen Aquam Minerals de afzet kan gaan verzorgen.
Ontwikkelingen verbonden partij	AquaMinerals richt zich op de versterking van de positie in de waterketen. De afgelopen jaren leidde dit tot verschillende projecten waarin Aquam Minerals nieuwe ketens ontwikkelde voor waterschappen, een versteviging van de samenwerking met de netwerkorganisatie EFGF van de Waterschappen alsook toetreding van inmiddels 9 waterschappen. Inmiddels voert ze al ruim 3 jaar de product- en marktontwikkeling uit voor alle waterschappen. In 2023 is een onderzoek gestart -eveneens voor alle waterschappen- naar de beschikbaarheid van noodzakelijke hulpstoffen en de (toekomstige) kwetsbaarheid als het gaat om prijs en beschikbaarheid. Eén van de onderzoekslijnen zal gericht zijn op het circulair(der) inrichten van grondstofketens om de kwetsbaarheid te verlagen.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Per 31-12-2023: Solvabiliteit: 44,2 % Eigen vermogen: € 1.775.263 Vreemd Vermogen: € 4.021.086 (Brabantse Delta is aandeelhouder per 1-7-2023, op basis van concept jaarrekening 2023)
(Netto) begrotingstotaal, jaarrekening en resultaat verbonden partij	Netto opbrengsten: € 24.812.165 Netto lasten: € 24.825.637 Resultaat 2023 (voor belasting): € 23.094 (op basis van concept jaarrekening 2023)
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Vanuit vastgestelde doelen rondom circulair werken is een impuls nodig voor de afzet van grondstoffen. Meer schaalgrootte, inzet, kennis en expertise zijn nodig om markten en waardeketens te ontwikkelen. Dit is actueel en urgent voor het waterschap Brabantse Delta.
Ontwikkelingen vanaf de business case	Er is geen sprake van een specifieke businesscase, per begrotingsjaar wordt bepaald wat de mogelijke afzet van reststoffen gaat worden.
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en einde begrotingsjaar	Het waterschap heeft een belang van 499 aandelen a € 112.99 = € 56.382. Het waterschap is per 1 juli 2023 aandeelhouder geworden van Aquam Minerals.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Het waterschap is sinds 1 juli 2023 aandeelhouder. In 2023 zijn er nog geen activiteiten rechtstreeks met AquaMinerals opgezet.

Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Langdurige relatie om ontzorgd te worden bij het afzetten en vermarkten van rest- en grondstoffen. Daarnaast toezien dat er meer waterschappen aandeelhouder worden van Aquaminerals om zodoende in de toekomst een groter aanbod (en gezamenlijke afzet) en daarmee grotere schaalvoordelen te kunnen bewerkstelligen.
Risico's	Vooralsnog geen, de samenwerking met Aquaminerals moet nog worden vormgegeven.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	N. Mureau heeft namens het Dagelijks Bestuur Mary-José van Overveld gemandateerd om deel te nemen in de Algemene vergadering van Aandeelhouders van Aquaminerals.
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters

Naam verbonden partij	Aquon
Vestigingsplaats	Hoofdlocatie is Tiel, nevenlocatie in Leiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Participerende partijen	Waterschap Brabantse Delta Waterschap Hollandse Delta Hoogheemraadschap van Delfland Hoogheemraadschap van Rijnland Waterschap Rivierenland Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard Waterschap de Dommel Waterschap Aa en Maas Hoogheemraadschap van de Stichtse Rijnlanden
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het verrichten van laboratoriumonderzoek ten behoeve van de deelnemers.
Ontwikkelingen verbonden partij	De gemeenschappelijke regeling bestaat per 1 juli 2011. De voormalige gemeenschappelijke regeling Delta Waterlab is opgegaan in Aquon. In 2017 is een nieuwe gemeenschappelijke regeling vastgesteld.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Per 31 december 2023: Solvabiliteit: 5,9% Eigen Vermogen: € 2.718.836 Vreemd Vermogen: € 46.074.882 <i>o.b.v. concept jaarrekening 2023 dd 29 februari 2024</i>
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij, jaarrekening en resultaat verbonden partij	Het begrotingstotaal 2023 bedraagt (na begrotingswijziging): Laboratoriumdeel: € 36.958.500 Eigenaarsdeel: € <u>1.353.000</u> Totaal: € 38.311.500 Het jaarrekeningresultaat 2023, voor resultaatbestemming bedraagt: Laboratoriumdeel: € 0 Eigenaarsdeel: € <u>1.047.801</u> Totaal: € 1.047.801 <i>o.b.v. concept jaarrekening 2023 dd 29 februari 2024</i> <i>Het resultaat van het eigenaarsdeel wordt aan de bestemmingsreserve toegevoegd voor de te verwachten frictiekosten in verband met de centralisatie.</i>
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door	Het verrichten van laboratoriumonderzoek.

deelneming in de verbonden partij									
Ontwikkelingen vanaf de business case	<p>In 2019 is een businesscase uitgewerkt waarin onderzocht is of het eerder genomen besluit om tot centrale huisvesting te komen ook daadwerkelijk voordeliger is. Uit de businesscase blijkt dat centralisatie loont en de strategisch-inhoudelijke en financiële onderbouwingen laten zien dat centralisatie ook financieel gerechtvaardigd is. Het algemeen bestuur van Aquon heeft op 3 maart 2020 een definitief besluit genomen om het scenario centralisatie en nieuwbouw verder uit te werken. Inmiddels is een locatie gezocht en in 2022 grond aangekocht. De aanbesteding voor het nieuw te bouwen laboratorium is uitgevoerd en in mei 2023 is gestart met de bouw. Het nieuw te bouwen centrale laboratorium zal in Houten worden gevestigd en naar verwachting zomer 2024 opgeleverd worden, waarna Aquon het eind 2024 in gebruik zal nemen.</p> <p>Op 4 juli 2022 heeft het Algemeen Bestuur van Aquon een budget van € 44,9 mln voor de totale realisatie van de nieuwbouw vrijgegeven. Daarnaast is aan het Dagelijks Bestuur van Aquon een mandaat verstrekt ter dekking van onvoorziene prijsstijgingen en risico's voor een bedrag van € 5,2 mln. Hiervan is 630.000 euro aangewend. De bouw loopt op schema, zowel qua tijd, financiën, risico's en kwaliteit.</p>								
Belang waterschap in de verbonden partij	1 van de 9 zetels in het algemeen bestuur								
Aandeel waterschap in (netto) rekeningtotaal verbonden partij	<table> <tr> <td>Laboratoriumdeel:</td> <td>€ 3.200.000</td> </tr> <tr> <td>Covid-bemonsteringen:</td> <td>€ 471.000</td> </tr> <tr> <td>Eigenaarsdeel:</td> <td>€ 132.000</td> </tr> <tr> <td>Totaal:</td> <td>€ 3.803.000</td> </tr> </table> <p>De kosten van de Covid-bemonsteringen worden vergoed door het Rijk.</p>	Laboratoriumdeel:	€ 3.200.000	Covid-bemonsteringen:	€ 471.000	Eigenaarsdeel:	€ 132.000	Totaal:	€ 3.803.000
Laboratoriumdeel:	€ 3.200.000								
Covid-bemonsteringen:	€ 471.000								
Eigenaarsdeel:	€ 132.000								
Totaal:	€ 3.803.000								
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	De bestuurlijke en bedrijfsmatige focus is gericht op stabiele bedrijfsvoering en het op termijn toegroeien naar 1 locatie waarmee betere dienstverlening en meer marktconforme prijzen worden bereikt.								
Risico's	De centralisatie en nieuwbouw moet o.a. leiden tot kwaliteitsverbetering, kostenreductie en een gunstiger effect op de prijzen van de producten en diensten van Aquon. Risico's die nu in beeld zijn die hiermee verband houden zijn mogelijk personeelsverloop, overschrijding van bouwbudget, taxatiewaarden van de huidige panden, productiedaling e.d. Deze zijn benoemd in de businesscase.								
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	A. Hagenaars, lid van algemeen bestuur van de GR Aquon.								
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters / R. Lambregts								

Naam verbonden partij	Belastingsamenwerking West-Brabant
Vestigingsplaats	Etten-Leur
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Participerende partijen	Gemeente Bergen op Zoom Gemeente Breda Gemeente Etten-Leur Gemeente Oosterhout Gemeente Roosendaal Gemeente Halderberge Gemeente Woensdrecht Gemeente Moerdijk Gemeente Dongen

	Gemeente Zundert Gemeente Rucphen Gemeente Loon op Zand Waterschap Brabantse Delta
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Eén gezamenlijke belastingorganisatie voor gemeentelijke belastingen en heffingen en waterschapbelastingen in West-Brabant.
Ontwikkelingen verbonden partij	De belangrijkste aandachtspunten en beleidsontwikkelingen voor 2023 zijn: <ul style="list-style-type: none"> - In 2023 is het aantal waardebezwaren door No Cure No Pay bedrijven enorm toegenomen, wat een zware wissel trekt op de organisatie van BWB, evenals toenemende proceskostenvergoedingen. - Gebleken is dat het grootste deel van de ingediende bezwaren ongegrond zijn, waardoor er een voordeel is ontstaan op de uit te keren proceskostenvergoedingen. De proceskostenvergoedingen komen ten laste van de gemeentelijke deelnemers.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	BWB heeft niet tot nauwelijks eigen vermogen. Financiering van activa geschiedt door het aantrekken van geldleningen. De kosten van de organisatie worden gedekt door de bijdragen van de deelnemers, dan wel door overige opbrengsten. Het jaarrekeningresultaat wordt verrekend met de deelnemers. Het Algemeen Bestuur van de BWB beslist hierover.
(Netto) begrotingstotaal, jaarrekening en resultaat verbonden partij	Primitieve Begroting 2023: € 18.126.000 Gewijzigde Begroting 2023: € 20.593.000 Concept Jaarrekening 2023: € 19.336.000 Resultaat concept Jaarrekening 2023 (vóór resultaatbestemming): € 1.321.000 voordeel). <i>Op basis van concept jaarrekening 7 maart 2024</i>
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het behalen van een kwalitatief hoogwaardig en efficiënt niveau van belastingheffing en -invordering. Dit leidt tot een adequate dienstverlening aan de deelnemers en de belastingplichtigen en het reduceren van de maatschappelijke kosten.
Ontwikkelingen vanaf de business case	Sinds 2019 wordt niet meer gerefereerd aan de oorspronkelijke business case. Desondanks is er nog steeds sprake van een substantieel voordeel in 2023.
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en einde begrotingsjaar	Eén vaste zetel in het vierkoppig dagelijks bestuur. De stemverhouding in het algemeen bestuur is 1 op 12.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Ongeveer 24%
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Toeziens op naleving van: <ul style="list-style-type: none"> - De overeengekomen kwaliteitsverbeteringen van de Dienstverlening; - De continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening bij Nieuwe toetreders; - Maatregelen ter beveiliging van persoonsgegevens - Kostenreductie.
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> - Oplopende proceskostenvergoedingen door NCNP-bureaus - Krappe arbeidsmarkt waardoor het moeilijk is om cruciale functies ingevuld te krijgen.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	K. van den Berg (lid dagelijks bestuur en algemeen bestuur van de GR)
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters

Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling waterschap De Dommel en waterschap Brabantse Delta
Vestigingsplaats	Boxtel
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling: centrumregeling zonder eigenstandige organisatie
Participerende partijen	Waterschap De Dommel Waterschap Brabantse Delta
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Doelmatige behandeling van het afvalwater en optimale benutting van de beschikbare verwerkingscapaciteit op de rwzi's in de grensgebieden van de twee waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	N.v.t.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	N.v.t.
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij	N.v.t.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Waterschap De Dommel zuivert afvalwater dat door de gemeente Tilburg wordt ingezameld en vrijkomt in het gebied van waterschap Brabantse Delta. Waterschap Brabantse Delta zuivert afvalwater dat door de gemeenten Baarle Nassau en Loon op Zand wordt ingezameld en vrijkomt in het gebied van waterschap De Dommel.
Belang waterschap in de verbonden partij	N.v.t.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Begroting 2023: € 3.317.000 Gewijzigde begroting 2023: € 3.684.000 Rekening 2023: € 3.879.000
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen, de gemeenschappelijke regeling is in 2010 aangepast en vastgesteld door het algemeen bestuur op 15 december 2010 (waterschap De Dommel) en 13 oktober 2010 (waterschap Brabantse Delta)
Risico's	Geen significante risico's
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	N. Mureau
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters / R. Lambregts

Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant
Vestigingsplaats	Breda
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling: centrumregeling
Participerende partijen	Waterschap Aa en Maas Waterschap Brabantse Delta Waterschap De Dommel
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Doelmatige beheer van muskus- en beverrat en voorkomen van schade door deze soorten aan waterstaatswerken.

Ontwikkelingen verbonden partij	Er zijn geen significante ontwikkelingen binnen de Gemeenschappelijke Regeling.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	N.v.t.
(Netto) begrotingstotaal verbonden partij	Het bruto begrotingstotaal 2023 bedraagt € 2.798.890. De werkelijke bruto kosten 2023 bedroegen € 3.037.590. Rekening houdend met de onttrekkingen voorziening en bestemmingsreserve en de vergoedingen van de Unie voor beverrattenbeheer en solidariteitsfinanciering bedragen de netto kosten € 2.680.389. De kosten worden gelijkwaardig (1/3) over de drie deelnemers verdeeld.
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Voorkomen van schade door muskusrat en beverrat aan waterstaatswerken.
Belang waterschap in de verbonden partij	Ieder waterschap wordt door één lid van het dagelijks bestuur vertegenwoordigd. De waterschappen nemen financieel voor 1/3 deel.
Aandeel waterschap in (netto) jaarrekeningstotaal verbonden partij	€ 893.463
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Er zijn geen beleidsvoornemens ophanden.
Risico's	Geen significante risico's.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	A. Sneep
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters / J. Rompa

Naam verbonden partij	Het Waterschapshuis
Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Participerende partijen	21 waterschappen
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het verbeteren van informatie- en bedrijfsprocessen met behulp van ICT ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van taakuitvoering door de waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	<p>In 2023 heeft de stijgende lijn in de hoeveelheid werk van de afgelopen jaren, zich duidelijk voortgezet. De in 2023 vastgestelde vaarkaat van de Unie van Waterschappen en de strategienota van de opdrachtgeverstafel (OGT) laten zien dat waterschappen voor grote uitdagingen staan waarin ze samen willen optrekken, met ondersteuning van hWh. Uitgedrukt in uren ligt de realisatie 16% hoger dan in 2022.</p> <p>De Vaarkaat geeft de bestuurlijke visie op de digitale transformatie weer en beschrijft de aandachtgebieden waarop samenwerken is gewenst. Centraal staat het datagedreven waterschap. En om sectorbreed verantwoord met data te kunnen werken moeten afspraken gemaakt worden over:</p> <ul style="list-style-type: none"> - standaarden m.b.t architectuur, modellen en werkprocessen; - de omgang met data en digitale technologie; - data die voldoet aan wet- en regelgeving; - toegankelijkheid met een beperkte klimaat- en milieuoetafdruk.

	<p>In de Strategienota die door de OGT is goedgekeurd en de komende periode in de waterschappen wordt besproken, worden deze thema's verder op strategisch niveau uitgewerkt. Hierbij is extra aandacht voor de betekenis van digitale transformatie binnen de primaire processen van de waterschappen.</p> <p>Het bestuur van hWh bepaalt in 2024 wat de invloed is van deze visie en strategie op de huidige koers van hWh. Hiervoor is een bestuurlijke commissie ingesteld die het huidige koersplan gaat doorlopen en onderzoekt welke onderdelen aanscherping behoeven. Uiteindelijk wordt de tekst van een verkort koersplan 3.1 opgesteld en vaststelling hiervan vindt plaats in de AB-vergadering van juni 2024.</p>
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Het eigen vermogen op 31-12-2023 hWh is € 0.
(Netto) begrotingstotaal, jaarrekening en resultaat verbonden partij	<p>Geactualiseerde begroting 2023 (inclusief begrotingswijzigingen): € 33.459.875</p> <p>Op basis van de voorlopige Jaarrekening 2023 hWh vindt er een verrekening plaats met de deelnemers. WBD ontvangt over 2023 een bedrag terug van € 237.566. Dit bedrag is verwerkt in de Jaarrekeningcijfers 2023 van het waterschap. hWh houdt geen algemene reserve aan en alle resultaten worden afgerekend met de deelnemers.</p>
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het verbeteren van informatie- en bedrijfsprocessen met behulp van ICT ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van taakuitvoering.
Ontwikkelingen vanaf de business case	In 2023 is door de Unie van Waterschappen, samen met de besturen van de waterschappen, de Vaarkaat opgesteld. Dit vormt de bestuurlijke visie op de digitale transformatie en de gezamenlijke koers voor de 21 waterschappen om inhoud te geven aan de (organisatorische) aanpassingen in hun primaire processen. Parallel aan het opstellen van de Vaarkaat hebben de 21 secretaris-directeuren (de opdrachtgeverstafel OGT) aan het i-Platform de opdracht gegeven om een strategienota op te stellen, die duidelijk maakt wat de gezamenlijke ambities en doelen zijn voor de komende vier jaren op het gebied van de digitale transformatie.
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en eind begrotingsjaar	Eén van de 21 stemmen in Algemeen Bestuur Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	4,2%
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Deelname aan projecten van hWh wordt per project bekeken mede op basis van een business case.
Risico's	Het waterschap draagt alleen risico's voor opdrachten waarvoor het zelf (mede) opdrachtgever is. Door een 'loden deur' tussen elke opdracht te plaatsen waardoor kosten, opbrengsten en risico's alleen berusten bij de opdrachtgevers van die opdrachten, worden risico's zoveel mogelijk beperkt.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	A. Sneep
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters

Naam verbonden partij	Nederlandse Waterschapsbank
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Participerende partijen	21 waterschappen, 9 provincies en de Staat der Nederlanden
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het doel is maatschappelijke toegevoegde waarde te creëren door het verstrekken van kredieten tegen zo gunstig mogelijke condities aan onder andere Waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	<p>Op 27 juni 2019 is de vernieuwde Europese kapitaalverordening CRR II in werking getreden. Onderdeel hiervan is een aangepaste definitie van de leverage ratio voor promotional banks. Kortweg mag de bank de kredietverlening aan de publieke sector buiten beschouwing laten bij de berekening van de leverage ratio. De leverage ratio bedraagt in dat geval 20,6% per ultimo 2023 en dat is ruimschoots boven de toekomstige minimale eis van 3%. Zonder voornoemde aanpassing van de definitie is de leverage ratio 3,1% per ultimo 2023 en is daarmee gelijk aan eind 2022.</p> <p>In de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders is het vastgestelde dividend over boekjaar 2023 € 60 miljoen. Het aandeel van Waterschap Brabantse Delta hierin bedraagt € 2,55 miljoen (inclusief terug te vorderen dividendbelasting).</p>
Leverage ratio; verhouding eigen/balanstotaal aan het einde van het begrotingsjaar	<p>De leverage ratio geldt als indicatie voor de kredietwaardigheid. De leverage ratio bedraagt:</p> <p>per ultimo 2021: 2,6 % cf. oorspronkelijke definitie per ultimo 2021: 14,3 % cf. vernieuwde definitie per ultimo 2022: 3,1 % cf. oorspronkelijke definitie per ultimo 2022: 18,9 % cf. vernieuwde definitie per ultimo 2023: 3,1 % cf. oorspronkelijke definitie per ultimo 2023: 20,6 % cf. vernieuwde definitie</p> <p>Het eigen vermogen bedraagt ultimo 2023 € 2.060 miljoen, inclusief resultaat ultimo 2023 van € 126 miljoen.</p>
Resultaat verbonden partij	Resultaat ultimo 2023: € 125 miljoen (inclusief voorgenomen dividend).
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	<p>Dankzij de NWB kan het waterschap vreemd vermogen aantrekken tegen een gunstige rente en gebruik maken van advisering door de bank. Daarnaast profiteert het waterschap van de nettowinst van de NWB Bank door middel van een dividenduitkering. Afsproken is dit voordeel gedeeltelijk toe te voegen aan de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid om zo de schuldpositie van het waterschap op een acceptabel niveau te houden.</p> <p>Er wordt invulling gegeven aan de doelstelling om de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk te houden.</p>
Belang waterschap in de verbonden partij aan begin en einde begrotingsjaar	Historische aanschafprijs aandelen € 308.000. WBD heeft aandelen A en aandelen B met verschillende nominale waardes. Op basis van het gewogen gemiddelde heeft WBD een aandeel van 4,7% (ongewogen gemiddelde 4,2%).
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Over het boekjaar 2023 wordt € 60 mln. uitgekeerd. Het verwachte dividend voor waterschap Brabantse Delta is € 2,55 mln. (inclusief door het waterschap terug te vorderen dividendbelasting).
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Actief participeren in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Risico's	Ontwikkelingen op financiële markten worden in hoge mate beïnvloed als gevolg van mondiale economische gebeurtenissen zoals ontwikkelingen rondom verminderd vertrouwen in de bancaire sector, coronavirus en het ECB-beleid. De NWB is een relatief veilige bank met dezelfde kredietbeoordeling als de

	Nederlandse overheid. Daarnaast spelen ook nog geopolitieke ontwikkelingen (Oekraïne, Rusland, VS, China en het Midden-Oosten). Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de reële economie in Europa en hierdoor ook op de toegang tot de financiële markten en de beschikbaarheid van financieringsmiddelen.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	K. van den Berg (lid AVA NWB, namens de dijkgraaf)
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters

Naam verbonden partij	Noord-Brabantse Waterschapsbond (NBWB)
Vestigingsplaats	Boxtel
Rechtsvorm	Vereniging
Participerende partijen	Waterschap Aa en Maas Waterschap Brabantse Delta Waterschap De Dommel Waterschap Rivierenland
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	De behartiging van de belangen van gemeenschappelijke aard van de waterschappen in de provincie Noord-Brabant.
Ontwikkelingen verbonden partij	De belangrijkste activiteiten van de NBWB richten zich op het afstemmen van onderwerpen en standpunten en daarmee het gezamenlijk naar buiten optreden door of namens de vier leden. Een aantal onderwerpen die in 2023 de boventoon voerden: <ul style="list-style-type: none"> - NBWB netwerkdag (Futuredag en Young Professionals, lezing KNMI directeur en klimaatscenario's); - KRW; - Verkiezingen; - BPLG regieteam
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen	Per 31 december 2023: Solvabiliteit (EV/TV): 38 % Eigen vermogen (EV): € 68.796 Vreemd vermogen (VV): € 0 <i>Op basis van de concept jaarrekening 2023</i>
(Netto) begrotingstotaal en resultaat verbonden partij	Het begrotingstotaal 2023 bedroeg € 122.000 (2023: € 122.000) Resultaat 2023 voor bestemming: € 56.818 positief <i>Op basis van de concept jaarrekening 2023</i>
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Behartiging van de waterschapsbelangen in de gehele provincie. De vereniging biedt onder meer de basis voor afstemming (mede beleidsmatig) en gesprekken gericht op het verwerven van subsidies.
Belang waterschap in de verbonden partij	Ieder waterschap heeft één stem
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Bijdrage 2023: € 37.538 (4/13 ^e deel),
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Continuering koers.
Risico's	Geen significante risico's.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	C.J.G.M. de Vet
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters / K. Sloots

Naam verbonden partij	N.V. Slibverwerking Noord-Brabant
Vestigingsplaats	Moerdijk
Rechtsvorm	N.V.
Participerende partijen	Waterschap Aa en Maas Waterschap Brabantse Delta Waterschap De Dommel Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden Waterschap Limburg Waterschap Vechtstromen Waterschap Scheldestromen
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het tot stand brengen van en het in stand houden van de duurzame exploitatie van een slibverwerkingsinstallatie voor de verwerking van zuiverings-slib dat in beginsel afkomstig is van waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	<p>De strategie van SNB is opgedeeld in drie samenhangende strategische sporen: 1. Excellente dienstverlener 2. Duurzame Ketenbouwer en 3. Innovatieve Scout.</p> <p>1. Excellente dienstverlener: Voor onze waterschappen is SNB de excellente dienstverlener voor het verwerken van hun zuiverings-slib. SNB zorgt voor een stabiele en solide bedrijfsvoering en organisatie waarmee de zorg voor het verantwoord verwerken van zuiverings-slib uit handen wordt genomen van de waterschappen.</p> <p>2. Duurzame ketenbouwer: SNB handelt als duurzame ketenbouwer, die bouwt aan het uitbreiden van de slibketen door middel van grondstoffenterugwinning en eventueel het uitbouwen van de verwerkingscapaciteit.</p> <p>3. Innovatieve scout: SNB blijft als innovatieve scout actief nieuwe technologieën volgen en zal niet aarzelen om keuzes te maken op het gebied van alternatieve slibeindverwerking en/of alternatieve verwerking van afval en grondstoffen.</p>
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen verbonden partij	<p>Per 31 december 2023 Solvabiliteitspercentage: 29.8 % Eigen vermogen: € 14.728.000 Vreemd vermogen: € 34.595.000</p> <p><i>o.b.v. concept jaarrekening 18 april 2024</i></p>
(Netto) totaal begroting, jaarrekening en verwacht resultaat verbonden partij	<p>Totaal begroting SNB 2023 € 32.284.000 Totaal jaarrekening SNB 2023 € 36.509.000 Verwacht (concept) resultaat 2023 na belastingen: € - 1.570.000</p> <p><i>o.b.v. concept jaarrekening 18 april 2024</i></p>
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het verwerken van zuiverings-slib op de meest duurzame wijze tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.
Ontwikkelingen vanaf het laatste ondernemingsplan 2021-2026	In december 2020 is het nieuwe ondernemingsplan "Samen Natuurlijk Beter" vastgesteld. Hierin zijn de uitkomsten van de slibstrategiestudie en de laatste technologische ontwikkelingen in verwerkt. Daarnaast is de governancestructuur aangepast en wordt er nu gewerkt met een onafhankelijke Raad van Commissarissen.
Belang waterschap in de verbonden partij aan het begin en einde van het begrotingsjaar	Het geplaatste aandelenkapitaal van de NV bedraagt per 31 december 2023 € 4.442.702 en is volledig volgestort. Waterschap Brabantse Delta is voor 14,51% aandeelhouder.
Aandeel waterschap in (netto) totaal verbonden partij	<p>Het aandeel van Waterschap Brabantse Delta in de concept jaarrekening 2023 is € 5.709.999,50.</p> <p><i>o.b.v. concept jaarrekening 14 april 2023</i></p>

Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Er zijn geen specifiek beleidsvoornemens. Wel heeft SNB de ambitie om een fosfaatrecyclingfabriek, stikstofrecyclingfabriek en een sterk verbeterde energierugwinning uit zuiveringsslib te realiseren.
Risiko's	<p><i>De belangrijkste risico's uit de jaarrekening 2023 van SNB zijn hieronder opgenomen. Een uitgebreide toelichting en meer risico's zijn te lezen in de risicoparagraaf van de jaarstukken van SNB vanaf paragraaf 6.4</i></p> <p>Gebrek aan afstemming in de keten Ontwikkelingen in de afvalwater- en slibketen hebben onvermijdelijk invloed op elkaar. Om suboptimalisaties te voorkomen bij het gezamenlijk streven van alle ketenpartners om te komen tot een circulaire afvalwater- en slibketen, is afstemming van essentieel belang op strategisch (niet kunnen realiseren van gewenste innovaties), tactisch (niet kunnen beschikken over juiste kwantiteit en kwaliteit zuiveringsslib) en operationeel (niet kunnen voldoen aan beschikbaarheid SVI) gebied. Een goede samenwerking wil SNB bereiken door het intensiveren van het strategische ketenoverleg met de waterschappen, het verbreden van de groep van aandeelhouders, het realiseren van een gezamenlijk innovatiebeleid, het beter inzichtelijk maken van wijzigingen in de keten op elkaars doelstellingen, afstemming over kwantiteit/kwaliteit van zuiveringsslib en prestaties te bevorderen en het verbreden van overleg met andere relevante ketenpartners.</p> <p>Niet kunnen voldoen aan (nieuwe) wet- en regelgeving op gebied van milieu en Arbo De toenemende maatschappelijke aandacht voor de gevolgen van o.a. klimaatverandering en stikstofdepositie zorgt ervoor dat SNB te maken krijgt met veranderende en complexere (milieu-) wet- en regelgeving. Belangrijke aandachtspunten zijn de stikstofreductiedoelstellingen voor de industrie, de nieuwe luchtemissienormen voor afvalverbranding en de vertaling van de discussie rondom ZZS en PFAS in wet- en regelgeving. SNB volgt de ontwikkelingen in deze regelgeving nauwgezet en is aangesloten bij belangenorganisaties om een bijdrage te kunnen leveren aan goede wet- en regelgeving. Daarnaast gaat veel aandacht uit naar het up-to-date houden van benodigde vergunningen en het toezien op de naleving van de vergunningseisen. Tot slot zet SNB intrinsiek in op het continu verlagen van de milieubelasting die haar activiteiten met zich meebrengen. De specifieke focus ligt hierbij op het reduceren van CO2 en stikstof. Aanpassingen aan de verwerkingsinstallatie zijn hiervoor nodig.</p> <p>Verandering in fiscale wetgeving en/of afspraken met de Belastingdienst. De rijksoverheid zet fiscale maatregelen, zoals CO₂-heffing, kilometerheffing en afvalstoffenbelasting, steeds meer in om de (afval)sector(en) te verduurzamen. Vooralsnog is SNB vrijgesteld van bovengenoemde heffing en belasting. SNB is voor de activiteiten ten behoeve van haar aandeelhouders vrijgesteld van BTW en Vpb. Afspraken hierover met de Belastingdienst, wetgeving en jurisprudentie kunnen wijzigen, waardoor deze vrijstellingen in de toekomst mogelijk kunnen vervallen. SNB lobbyt via belangenorganisaties voor passende fiscale maatregelen. Daarnaast is SNB proactief in het verder verduurzamen van de bedrijfsvoering om mogelijke heffingen/belastingen te voorkomen. SNB bewaakt de naleving van de afspraken omtrent de Vpb vrijstellingen en voorwaarden</p>

	om gebruiken te kunnen maken van de BTW-koepelvrijstelling intensief.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	N. Mureau
Lid van de raad van commissarissen	N.v.t (onafhankelijke RvC)
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters / R. Lambregts

Naam verbonden partij	Unie van Waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Participerende partijen	Alle 21 waterschappen in Nederland
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	De Unie behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	In 2022 stelde het Uniebestuur de commissie Toekomstbestendige vereniging in (de commissie-De Ridder), die begin 2023 haar adviezen uitbracht. Daarna heeft een intensief traject binnen de vereniging plaatsgevonden, waarna over een deel van de adviezen besluitvorming heeft plaatsgevonden in de Ledenvergadering van de Unie. Het andere deel van de adviezen van de commissie is doorgeschoven naar 2024. Daarnaast zette de Unie voor de eigen bedrijfsvoering in 2023 in op: verdere digitalisering en automatisering (o.a. huur en koop van hardware en software); verduurzaming van het Uniepand (in 2023 heeft het Uniepand energielabel A gekregen); verhuur van de leegstaande delen van het Uniepand (in 2023 is er geen leegstand meer in het gebouw).
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen	Per 31 december 2023: Solvabiliteit (EV/TV): 9% Eigen vermogen (EV): € 2.178.238 Vreemd vermogen (VV): € 21.731.405
(Netto) begrotingstotaal en resultaat verbonden partij	Het begrotingstotaal 2023 bedraagt € 14.761.788 (totaal contributies deelnemers inclusief bijdrages) Resultaat 2023 voor bestemming: - € 519.428 (na bestemming: - € 89.724)
	Nationale en internationale behartiging van de waterschapsbelangen. Binnen de Unie ligt de nadruk op lobby, communicatie en regievoering. Daarnaast kennisuitwisseling en samenwerking over een veelheid aan onderwerpen. Belangrijke thema's in 2023 waren: <ul style="list-style-type: none"> • De waterschapsverkiezingen met een gezamenlijke campagne; • De Tweede Kamerverkiezingen (gelukt om belangrijke waterthema's niet-controversieel te verklaren); • Het aanpassen van het belastingstelsel (wetsvoorstel richting de Raad van State en Tweede Kamer gebracht); • Kaderrichtlijn Water (KRW) (opzet Impulsprogramma, actief in –uiteindelijk mislukt- Landbouwakkoord en lobby voor verbod PFAS); • Klimaatmonitor en ondertekenen verschillende duurzaamheidsvereenkomsten (waaronder Convenant Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB)).
Belang waterschap in de verbonden partij	Eén van de 21 stemmen.

Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	Bijdrage 2023: De contributie bedroeg € 550.924. De bijdrage aan het tijdschrift 'Het Waterschap', de landelijke bever- en muskusrattenbestrijding, SIKB en compensatie voor het financieringstekort bedroeg € 150.663. De totale bijdrage is daarmee € 701.587. Het aandeel van Brabantse Delta in de contributie 2023 bedraagt 4,7%. Daarnaast bedroeg de bijdrage aan de gezamenlijke aanpak waterschapsverkiezingen in 2023: € 26.389.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Nee
Risico's	Waterschappers zijn op ambtelijk en bestuurlijk niveau vaak betrokken bij beleidsthema's die de Unie oppakt. Toch kunnen landelijk gemaakte Unie-afspraken afwijken van eigen beleid en/of extra druk op de organisatie leggen.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	C.J.G.M. de Vet
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	A. Meuleman / M. Musters

Naam verbonden partij	Vereniging werken voor waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Participerende partijen	Alle 21 waterschappen in Nederland, Waternet, Aqualysis, Aquon, BSGW, BSR, GBLT (Lococensus-Tricijn), Noordelijk Belastingkantoor, De RGB, SVHW, Unie van Waterschappen, Waterproef, Het Waterschapshuis, Waterschapsbedrijf Limburg, Stowa en A&O-fonds waterschappen.
Openbaar belang dat wordt behartigd door de verbonden partij	Het behartigen van de gemeenschappelijke sociale en sociaal-economische belangen van de leden van de vereniging die activiteiten verrichten binnen de sector waterschappen.
Ontwikkelingen verbonden partij	De Vvwv is in 2019 opgericht, omdat vanaf 1 januari 2020 de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren van kracht is. Door deze wet veranderde het juridisch kader voor de arbeidsrelaties bij veel overheidsorganisaties van het publieke ambtenarenrecht naar het private arbeidsrecht. Dit hield onder andere in dat sectorale arbeidsvoorwaarden in een cao geregeld worden en dat de waterschappen zich in een cao-overleg laten vertegenwoordigen door een werkgeversvereniging. De Vvwv is de werkgeversvereniging voor de sector waterschappen. De Vvwv is lid van de stichting Zelfstandige Publieke Werkgevers (ZPW). Samen met andere sectororganisaties wil zij hiermee haar werkgeversrol in algemene zin versterken en gezamenlijk actief invloed uitoefenen op de thema's: arbeidsmarktbeleid, banenafpraak en pensioenen.
Solvabiliteit, eigen en vreemd vermogen	Per 31 december 2022: Solvabiliteit (EV/TV): 96% EV: € 116.636 VV: € 120.993 <i>De (concept)jaarrekening 2023 is bij het opstellen van dit document nog niet bekend</i>
(Netto) begrotingstotaal en resultaat verbonden partij	Het begrotingstotaal 2023 bedraagt € 450.000 (2022: € 450.000) Resultaat 2022 voor bestemming: -/- € 100.163 <i>De (concept)jaarrekening 2023 is bij het opstellen van dit document nog niet bekend</i>
Doelstelling(en) waterschap die worden gerealiseerd door deelneming in de verbonden partij	Het ontzorgen van het waterschap en collectief regelen van: <ul style="list-style-type: none"> • Het voeren van onderhandelingen en het sluiten van collectieve arbeidsovereenkomsten; • Het geven van advies, verstrekken van inlichtingen, verzorgen van documentatie, geven van voorlichting e.d.;

	<ul style="list-style-type: none"> • Het verlenen van informatie betreffende de collectieve arbeidsovereenkomsten; • Verzorgen voorbereiding van wettelijke en andere maatregelen; • Onderhouden van relaties met relevante organisaties.
Belang waterschap in de verbonden partij	Drie van de 67 stemmen.
Aandeel waterschap in (netto) begrotingstotaal verbonden partij	<p>Bijdrage 2022: De contributie bedraagt € 18.279. Het aandeel van Brabantse Delta in de contributie bedraagt 4,1%.</p> <p>Bijdrage 2023: De contributie bedraagt € 18.279. Het aandeel van Brabantse Delta in de contributie bedraagt 4,1%.</p>
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Continuering koers.
Risico's	Geen significante risico's.
Bestuurlijk vertegenwoordiger in de verbonden partij	C.J.G.M. de Vet
Procesmanagers waterschap ten behoeve van verbonden partij	M. Musters / E. van Ravenstein

Deel II: Jaarrekening 2023

4. Jaarrekening 2023 per wettelijke taak

4.1 INLEIDING

De Jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de verslaggevingsregels uit het Waterschapsbesluit en de daarbij behorende ministeriële regeling "Beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen" (BBVW). Voor de grondslagen waardering en resultaatbepaling wordt verwezen naar paragraaf 6.1.

4.2 EXPLOITATIEREKENING 2023 TAAK WATERSYSTEEMBEHEER

Taak Watersysteembeheer	Rekening 2023	ML 2023-3	Begroting 2023
TOTAAL netto lasten programma's	78.843	80.066	82.472
Opbrengst verontreinigingsheffing	-449	-355	-413
TOTAAL te dekken netto lasten	78.395	79.710	82.059
Opbrengst heffingen			
Opbrengst heffingen	-79.508	-79.296	-79.137
Opbrengst heffingen voorgaande jaren	303	-225	
TOTAAL heffingen	-79.205	-79.521	-79.137
Voorgestelde resultaatbestemming			
Toevoeging bestemmingsreserve DFB	2.415	1.156	1.051
Onttrekking bestemmingsreserve DFB	-1.679	-1.679	-1.679
Mutatie algemene/calamiteiten reserve			48
Toevoeging bestemmingsreserve Cloudsoftware	308		
Onttrekking (-) / toevoeging (+) egalisereserve	-233	334	-2.343
TOTAAL dekkingsmiddelen	-78.395	-79.710	-82.059

Tabel 4.1: exploitatierekening 2023 taak Watersysteembeheer (alle bedragen x € 1.000)

4.3 EXPLOITATIEREKENING 2023 TAAK ZUIVERINGSBEHEER

Taak Zuiveringsbeheer	Rekening 2023	ML 2023-3	Begroting 2023
TOTAAL netto lasten programma's	78.330	79.215	81.814
TOTAAL te dekken netto lasten	78.330	79.215	81.814
Opbrengst heffingen			
Opbrengst heffingen	-79.718	-80.925	-81.013
Opbrengst heffingen voorgaande jaren	-1.157	-722	
Coronacompensatie Rijk	-700		
TOTAAL opbrengst heffingen	-81.575	-81.648	-81.013
Voorgestelde resultaatbestemming			
Toevoeging bestemmingsreserve DFB	1.387	1.242	1.123
Onttrekking bestemmingsreserve DFB	-859	-859	-859
Toevoeging bestemmingsreserve Cloudsoftware	192		
Mutatie algemene/calamiteiten reserve			-24
Onttrekking (-) / toevoeging (+) egaliseres.	2.524	2.050	-1.041
Totaal dekkingsmiddelen	-78.330	-79.215	-81.814

Tabel 4.2: exploitatierekening 2023 taak Zuiveringsbeheer (alle bedragen x € 1.000)

4.4 EXPLOITATIEREKENING 2023 VAARWEGENBEHEER

Taak Vaarwegenbeheer	Rekening 2023	ML 2023-3	Begroting 2023
TOTAAL te dekken netto lasten	1.728	1.879	1.791
Dekking			
Bijdrage provincie Noord-Brabant	-1.728	-1.879	-1.791
TOTAAL dekkingsmiddelen	-1.728	-1.879	-1.791

Tabel 4.3: exploitatierekening 2023 taak Vaarwegenbeheer (alle bedragen x € 1.000)

5. Jaarrekening 2023 naar kosten en opbrengsten

In onderstaande tabel en in de tabel op de volgende pagina wordt de Jaarrekening 2023 naar lasten en baten weergegeven. In deze cijfers is de resultaatbestemming nog niet verwerkt. Voor het verwachte bedrijfsresultaat en de resultaatbestemming zie paragraaf 1.4 Resultaat exploitatie 2023.

LASTEN (alle bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
	186.181	189.951	169.993
I. kapitaallasten (rente en afschrijving)	53.482	53.806	49.845
afschrijvingen van activa	44.656	44.995	41.882
interne en externe rentelast	8.826	8.812	7.963
II. personeelslasten	61.652	62.032	56.013
salarissen personeel en bestuur	40.148	41.465	36.836
sociale premies	9.138	9.318	8.675
rechtstreekse uitkeringen bestuur/personeel	2.226	2.222	2.053
overige personeelslasten	2.152	2.401	2.139
personeel van derden	7.987	6.626	6.309
III. goederen en diensten van derden	70.850	73.540	63.927
duurzame gebruiksgoederen	930	1.938	754
overige gebruiks- en verbruiksgoederen	7.034	7.786	5.710
energie	8.137	6.792	5.963
huren en rechten	89	196	103
leasebetalingen	0	26	0
pachten en erfpachten	14	16	15
verzekeringen	920	807	682
belastingen	1.399	1.099	829
onderhoud door derden	21.785	23.106	19.308
overige diensten door derden	29.955	31.581	30.116
bijdragen aan derden	587	195	448
IV. toevoegingen voorzieningen/onvoorzien	197	573	208
toevoegingen aan voorzieningen	197	73	208
toevoeging egalisatiereserve watersystemen	0	0	0
toevoeging egalisatiereserve zuivering	0	0	0
toevoeging aan overige reserves	0	0	0
onvoorzien	0	500	0

Tabel 5.1 overzicht lasten jaarrekening 2023 (bedragen x € 1.000,-)

BATEN (alle bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
	190.236	186.228	175.903
I. rentebaten	5.869	2.100	2.390
externe rentebaten	299	0	268
interne rentebaten	0	0	0
rentebaten deposito's CBL	0	0	0
dividenden en bonusuitkeringen	5.569	2.100	2.122
II. personeelsbaten	567	10	628
salarisgerelateerde baten	567	10	628
uitlening van personeel	0	0	0
III. goederen en diensten aan derden	10.494	8.474	9.648
verkoop van grond	101	51	195
verkoop van duurzame goederen	0	0	10
verkoop van overige goederen	160	0	79
opbrengst uit grond en water	169	203	146
opbrengst uit overige eigendommen	368	369	523
diensten voor derden	5.966	5.769	5.556
bijdragen van overheden	2.338	1.281	2.529
bijdragen van overigen	1.392	800	610
IV. waterschapsbelastingen	160.528	160.563	151.265
watersysteemheffing gebouwd	45.845	45.978	45.102
watersysteemheffing verharde openbare wegen	2.231	2.269	2.124
watersysteemheffing overig ongebouwd	6.919	6.990	6.434
watersysteemheffing ingezetenen	24.050	23.741	22.656
watersysteemheffing natuurterreinen	160	158	150
verontreinigingsheffing	449	413	489
zuiveringsheffing bedrijven	25.023	25.571	23.407
zuiveringsheffing huishoudens	55.852	55.442	50.902
V. onttrekkingen voorzieningen/reserves en geactiveerde lasten	12.778	15.081	11.972
onttrekkingen voorzieningen	79	79	381
onttrekking egalisatiereserve watersystemen	0	0	0
onttrekking egalisatiereserve zuivering	0	0	0
onttrekkingen overige reserves	348	280	360
geactiveerde lasten	12.351	14.722	11.230

Tabel 5.2 overzicht baten jaarrekening 2023 (bedragen x € 1.000,-)

6. De jaarrekening 2023 naar programma's

In onderstaande tabel wordt de exploitatierekening per programma weergegeven. De netto lasten per programma zijn de te dekken lasten. De netto lasten zijn de bruto lasten van het programma, verminderd met de overige opbrengsten, niet zijnde belastingopbrengsten.

Netto lasten en dekking	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
Programma Waterketen	78.330	81.814	-3.484
Programma Watersystemen	57.314	59.720	-2.406
Programma Waterveiligheid	23.257	24.543	-1.286
Totaal netto lasten	158.902	166.077	-7.175
Waterschapsbelastingen	-160.528	-160.563	34
Compensatie Rijk	-700		-700
Bijdrage Provincie	-1.728	-1.791	63
Totaal dekkingsmiddelen	-162.956	-162.354	-603
Resultaat	-4.055	+3.724	-7.779

Tabel 6.1: netto lasten en dekking (bedragen x € 1.000,- / + = nadelig, - = voordelig)

Toelichting afwijking netto lasten en dekkingsmiddelen ten opzichte van de begroting

In de processen worden de producten en diensten van het waterschap gerealiseerd. Hier zijn dan ook de budgetten opgenomen. De processen dragen bij aan het realiseren van de strategische doelstellingen van de programma's Buiten Gewoon Doen. De kosten van de processen worden, naar gelang de bijdrage, doorgerekend aan de programma's en wettelijke taken. Omdat de financiële voor- en nadelen vanuit de processen vaak betrekking hebben op meerdere programma's en taken worden ze hier centraal toegelicht. Het financiële voordeel van de Jaarrekening 2023 ten opzichte van de Begroting 2023 bedraagt € 7,8 miljoen. Hieronder worden de financiële afwijkingen > € 100.000 toegelicht op proces- of specifiek budgetniveau:

Proces/budget	Vershil met begroting
1. Aandelenverkoop SNB	-€ 3.022
2. JZ, FIN, VG en Inkoop	-€ 1.545
3. Waterbeleid & Plannen	-€ 932
4. VTH	-€ 830
5. Compensatie Rijk	-€ 700
6. Programmeren & Monitoren	-€ 572
7. Organisatie	-€ 494
8. Onderhouden	-€ 487
9. Dividend NWB	-€ 447
10. Kapitaallasten	-€ 319
11. Facilitair & ICT	-€ 271
12. Bedienen	+€ 712
13. Bestuur & Communicatie	+€ 574
14. Garantierегeling SNB	+€ 333
15. Saldo verschillen < € 100.000,-	+€ 221
TOTAAL	-€ 7.779

Tabel 6.2: netto lasten en dekking (bedragen x € 1.000,- / + = nadelig, - = voordelig)

Algemene toelichting

In december 2022 is de cao Werken voor waterschappen 2023 afgesloten. De afspraken zorgen voor een stijging van de loonkosten van alle processen. Aan de andere kant duurt het gemiddeld langer om openstaande vacatures in te vullen vanwege de krapte op de arbeidsmarkt, wat weer een financieel voordeel oplevert. Hieronder worden de grotere verschillen per proces of specifieke begrotingspost toegelicht:

1. Boekwinst verkoop aandelen Slibverwerking Noord-Brabant N.V. (€ 3.022.000 voordelig)

Bij Slibverwerking Noord-Brabant N.V. zijn in 2023 twee nieuwe aandeelhouders toegetreden. De huidige aandeelhouders, waaronder waterschap Brabantse Delta, hebben een deel van hun aandelen verkocht aan de toetreders met een vergoeding voor de werkelijke waarde van SNB. De boekwinst voor Brabantse Delta bedraagt € 3,02 miljoen.

2. Resultaat proces Juridische Zaken, Financiën, Vastgoed en Inkoop (€ 1.545.000 voordelig)

In het Waterschapsbesluit is vastgelegd dat een waterschap in de begroting rekening dient te houden met onvoorziene uitgaven en een bedrag dient op te nemen om onvoorziene lasten te kunnen dekken. In de Begroting 2023 is een bedrag van € 500.000 opgenomen. In 2023 zijn er geen onvoorziene uitgaven gedaan die niet opgevangen konden worden binnen de begrote netto lasten van de programma's. Er is dan ook geen beroep gedaan op de post Onvoorzien die voor € 500.000 in de Begroting 2023 is opgenomen.

Ongeveer € 520.000 wordt verklaard door de Rijksfactuur. Dit betreft een verschuiving van kosten. Door middel van de Rijksfactuur worden de kosten van een aantal basisregistraties en voorzieningen aan de waterschappen doorbelast. Zo betalen waterschappen, net zoals het Rijk en de gemeenten, een bijdrage voor de uitvoering van de Wet WOZ en basisregistraties als het Kadaster (BRK), Topografie (BRT) en adressen en gebouwen (BAG). Verder bevat de factuur bijdragen aan bijvoorbeeld de landelijke voorziening digitaal stelsel Omgevingswet (DSO-LV) en de kosten die gemeenten maken voor de waterschapsverkiezingen. Het bedrag van de Rijksfactuur was volledig begroot bij dit proces. Hier wordt ook het grootste deel van de kosten verantwoord, maar enkele onderdelen zijn ondergebracht bij andere processen of projecten.

Er is een voordeel op de bijdrage aan de belastingsamenwerking West-Brabant van € 288.000. De producttarieven zijn lager als gevolg van voordelen in de processen gegevensbeheer basis en dwanginvordering. Het voordeel ontstaat tevens op de personeelslasten en verdere efficiency doordat er meer combi-aanslagen opgelegd konden worden.

Het resterende voordeel wordt veroorzaakt door lagere personeelskosten

3. Resultaat proces Waterbeleid & Plannen (€ 932.000 voordelig)

In 2023 is er voor € 350.000 subsidies en bijdragen van derden ontvangen. Deze waren bij het opstellen van de begroting niet voorzien. Op dat moment was niet inzichtelijk welke subsidiemogelijkheden er waren. De GGA (Gebiedsgerichte aanpak) en BPLG (Brabants Programma Landelijk gebied) subsidies zijn pas in 2023 opengegaan en de subsidie over Zicht op Water was in 2022 nog in onderhandeling.

De directe kosten zijn ongeveer € 400.000 lager dan begroot. Er waren een aantal voordelen, doordat bijvoorbeeld de bijdrage aan het Deltaprogramma Maas aanzienlijk lager is geworden en er minder projecten voor derden zijn uitgevoerd

Tot slot was er een financieel voordeel op het Samenwerkingsproject RES (regionale energiestrategie) en is er in het begin van het jaar een begrotingsfout gecorrigeerd.

4. Resultaat proces Vergunningen, Toezicht & Handhaving (€ 830.000 voordelig)

De directe kosten geven een voordeel van ruim € 500.000. De opbrengst leges is € 365.000 hoger dan begroot als gevolg van de nieuwe legesverordening die in februari 2023 is ingegaan, in combinatie met een aantal grote legesnota's uit de oude legesverordening.

De personeelskosten zijn ruim € 300.000 voordelig. Allereerst is er in het begin van het jaar een onterecht begrote fte gecorrigeerd. Verder zijn er gedurende het jaar een aantal openstaande vacatures geweest. Door de wisseling van management was er tijd nodig om te beoordelen welke functies we wel of niet wilden invullen. Ook in het licht van het coalitieakkoord. In de strategische personeelsplanning is hiervoor inmiddels een nieuw beeld opgenomen. Daarnaast gold dat in 2023 een aantal vacatures lastig was in te vullen door de krappe arbeidsmarkt. Als beheersmaatregel is een aantal functies ingevuld door tijdelijk personeel in te lenen.

5. Compensatie Rijk (€ 700.000 voordelig)

Vanwege de coronacrisis is een aantal waterschappen geconfronteerd met gederfde inkomsten. Het kabinet heeft de toezegging gedaan om de waterschappen te compenseren. In 2023 is de compensatie voor het jaar 2021 ontvangen (€ 681.000). Daarnaast is een compensatie ontvangen vanwege de in 2022 door het waterschap kwijtgescholden belastingen van gedupeerde ouders en hun toeslagpartners in de kinderopvangtoeslagaffaire, inclusief een vergoeding voor de uitvoeringskosten (€ 19.000).

6. Resultaat proces Programmeren & Monitoren (€ 572.000 voordelig)

Vanuit het programma Natuur van de provincie Noord-Brabant is een subsidie ontvangen voor de activiteit 'Nadere uitwerking aanvullende maatregelen Ulvenhoutsebos' waarvan het waterschap opdrachtgever is. Daarnaast zijn nog enkele bijdragen ontvangen die niet begroot waren (in totaal ongeveer € 200.000). Over het algemeen zijn deze opbrengsten bij het opstellen van de begroting nog niet in beeld.

Verder is er sprake van een voordeel op diverse kostenposten: onderhoud van GEO-software, referentiebestanden/kaarten inclusief beheerregister Vaarwegen en de bijdrage aan het Waterschapshuis (in totaal ruim € 287.000). Enerzijds heeft de markt in 2023 niet de omvang en gewenste planning van een aantal werkzaamheden kunnen leveren. Anderzijds zijn bepaalde werkzaamheden bewust doorgeschoven naar 2024.

Met betrekking tot crisisbeheersing ontstaat er een voordeel doordat een aantal opleidings- en trainingsactiviteiten zelf zijn opgepakt in plaats van uitbesteed aan een derde partij.

7. Resultaat proces Organisatie (€ 494.000 voordelig)

Op basis van ervaringscijfers met tijd- en plaatsonafhankelijk werken na de coronacrisis, is de begroting voor de personeelsvergoedingen opgesteld. Gedurende het jaar ontstaat er steeds beter een beeld hoe vaak medewerkers naar kantoor komen en thuis werken. Uiteindelijk zijn de personeelsvergoedingen in 2023 wat hoger uitgevallen, omdat medewerkers vaker naar kantoor komen.

Voordelen zijn er op de volgende vlakken: De kosten voor BBL-medewerkers (beroepsbegeleidende leerweg) waren centraal begroot bij dit proces, maar zijn uiteindelijk formatief ingevuld waardoor de kosten zijn verschoven naar de teams waar de medewerkers werkzaam voor zijn. Er zijn in 2023 minder stagiaires aangenomen dan verwacht. HR is bezig om een stagenetwerk op te starten zodat dit een continu proces wordt. Verder heeft er in 2023 geen afdracht eindheffing plaatsgevonden in het kader van de werkkostenregeling. De vrije ruimte die een werkgever kan gebruiken voor het onbelast vergoeden van verstrekkingen aan werknemers, zoals personeelsuitjes, kerstpakketten of een vitaliteitsregeling is niet overschreden. Daarnaast was het niet nodig de budgetten voor advieskosten en ARBO-zorg volledig te benutten, doordat er minder interventies nodig waren die bijdragen aan het welzijn van de medewerkers. Ook waren er fors minder inpassingsadviezen, adviezen ten aanzien van formatieaanpassingen en juridische adviezen nodig. Tot slot zijn de kosten voor personeelwerving lager uitgevallen. In het vierde kwartaal 2023 is de nieuwe wervingscampagne van start gegaan. Deze is tot op heden zo succesvol dat we de meeste vacatures zelf kunnen invullen.

8. Resultaat proces Onderhouden (€ 487.000 voordelig)

De personeelskosten zijn € 516.000 hoger. Er was in 2023 een grotere behoefte aan basisinformatie van assets én aanvullende kennis op gebied van elektrotechniek en procesautomatisering. Daarnaast moeten er meer operationele medewerkers worden ingehuurd. Enerzijds vanwege de toenemende vraag vanuit projecten en anderzijds vanwege de prioritering van E-projecten, waardoor de bestaande installaties langer in de lucht moeten worden gehouden en er meer onderhoudswerk moet worden gepleegd. Die noodzaak ligt bij een aantal hoog-risico installaties zoals zuivering Dongemond en Nieuwveer, waardoor tevens een verhoogd onderhouds- en inspectieregime van toepassing is. Assetinformatie is met inleen versterkt omdat er meer informatie moet worden verwerkt door onverwacht grotere informatiesets vanuit projecten. Tevens was er inleen nodig op diverse formatieplaatsen als gevolg van ziekte en het niet kunnen invullen van vacatures (ondanks herhaalde pogingen). De invulling van deze functies was noodzakelijk om te kunnen blijven voldoen aan wettelijke bepalingen en veiligheidseisen.

De overige opbrengsten zijn € 282.000 voordelig als gevolg van de inruil van werkmaterieel, een hogere opbrengst vanwege maaiwerkzaamheden voor derden, een niet verwachte verzekeringsuitkering en een hogere onttrekking uit de bestemmingsreserve 'Overdracht waterstaatswerken Rijkswaterstaat' vanwege meer uitgevoerd onderhoud.

Het resterende verschil (€ 681.000) wordt voor het overgrote deel veroorzaakt door lagere directe kosten en met name de kosten van cultuurtechnisch onderhoud. Deze zijn naar beneden bijgesteld vanwege relatief natte weersomstandigheden. Daarnaast hebben door een lagere inzetbaarheid van aannemers niet alle geplande werkzaamheden nog voor de jaarwisseling kunnen plaatsvinden. De kosten van civieltechnisch onderhoud en baggeren waren ook wat lager. Deze kosten zijn vooraf moeilijk in te schatten. De opgenomen bedragen in de begroting zijn indicatief en waren niet volledig nodig in 2023.

9. Dividend Nederlandse Waterschapsbank (€ 447.000 voordelig)

De Nederlandse Waterschapsbank heeft € 60 miljoen van de beschikbare winst over het boekjaar 2022 uitgekeerd aan de aandeelhouders. Voor Brabantse Delta betekent dit een dividenduitkering van bijna € 2,547 miljoen. In de begroting is rekening gehouden met een uitkering van € 2,1 miljoen.

10. Kapitaallasten (€ 319.000 voordelig)

Het voordeel op de kapitaallasten heeft meerdere oorzaken, waarbij voor- en nadelen elkaar deels opheffen. Er zijn lagere rentelasten (€ 221.000) door het in 2023 later en minder aantrekken van langlopende leningen.

De afschrijvingskosten zijn hoger vanwege de volgende oorzaken:

- Er is sprake van € 320.000 lagere afschrijvingskosten doordat van een aantal projecten de afschrijvingstermijn iets zijn aangepast en een aantal projecten zijn uitgelopen in de planning. Zo is de afschrijvingstermijn van project AWP 2.0 bij oplevering op basis van de werkelijke uitgaven aangepast en zijn met name de volgende projecten ten opzichte van de begroting wat vertraagd: project 800779 'Uitvoeren trajectaanpak HWBP voor dijktraject GEA/WAD', project 800835 'Infrastructuurplan ICT' en project 800571 'Relinen rwzi Bath'.
- Door het buiten gebruik stellen van activa (€ 546.000). Het project 'Planvorming project Chaamse Beken' wordt niet doorgezet in uitvoering. De uitgaven zijn onder de activeringsdrempel van € 250.000 gebleven en zijn daarmee ten laste van de exploitatie gekomen. Daarnaast is uit de jaarlijkse controle op het nog in gebruik zijn van activa enkele investeringen naar voren gekomen die niet meer in gebruik zijn.
- Er is sprake van een voordeel vanwege een ontvangen HWBP-subsidie op de voorbereidingskosten van het project Willemstad Noordschans die niet begroot was (-€ 297.000).
- Daarnaast nog wat kleinere nadelen op verschillende projecten.

11. Facilitair & ICT (€ 271.000 voordelig)

De dekking voor de kosten van huisvesting/ICT is € 650.000 nadelig. Voor zover eigen personeel een directe bijdrage levert aan projecten worden de kosten hiervan geactiveerd. Tevens wordt er een opslag voor kosten van huisvesting en ICT toegerekend aan de projecten. Door krapte op de arbeidsmarkt zijn er meer openstaande vacatures bij Bouwen en is er minder personeel ingeleend. Hierdoor zijn er in 2023 minder projecturen gedraaid dan begroot, waardoor ook de dekking voor de kosten van huisvesting & ICT lager uitvallen.

De personeelskosten vallen € 412.000 hoger uit dan begroot. In verband met een hoog ziekteverzuim bij ICT is meer personeel extern ingeleend. Ook is meer personeel ingeleend voor cloudsoftware projecten (zie ook de verklaring hieronder).

De cloudsoftwareprojecten zijn € 826.000 voordelig. Doordat de kosten van een aantal projecten lager uitvallen en doordat er een verschuiving van kosten heeft plaatsgevonden naar personeelskosten (zie de verklaring hierboven). Verder zijn enkele projecten doorgeschoven of niet uitgevoerd. Zo is de vervanging van E-HRM doorgeschoven naar 2024, de vervanging van het Content management Systeem (CMS, oftewel de externe website) uitgesteld naar 2024/2025 en de vervanging van Spraakwater komen te vervallen omdat het contract verlengd kon worden.

De overige directe kosten vallen € 509.000 lager uit doordat de bijdrage aan het Waterschapshuis € 143.000 lager is. Deels zijn de kosten lager doordat er goed is ingekocht en deels is de uitvoering van projecten vertraagd of niet uitgevoerd. Daarnaast is er met de accountant een werkwijze afgesproken waarbij kosten die over de jaren heen lopen, zoals bij software licentiekosten, meer specifiek aan de jaren toegerekend worden. Dit zorgt voor een eenmalige verschuiving van kosten van 2023 naar 2024 (€ 320.000). Tot slot zijn de kosten voor ICT en huisvesting voordelig.

12. Resultaat proces Bedienen (€ 712 nadelig)

De kosten voor elektriciteit zijn € 1.169.000 hoger dan begroot, met name als gevolg van de zeer sterk gestegen netbeheerkosten. De netbeheerders hebben in 2023 de transportkosten voor elektriciteit en gas verhoogd. Om te garanderen dat elektriciteit ook in de toekomst getransporteerd

kan blijven worden, moet het stroomnet worden versterkt en uitgebreid. Verder is de kWh-prijs in 2023 gestegen van 14 cent naar 16 cent en is het verbruik hoger vanwege de extreme hoeveelheid regen, met name in het vierde kwartaal.

De bijdrage aan Waterschap De Dommel is € 562.000 hoger dan begroot. Op basis van tariefafspraken, vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling De Dommel/ Brabantse Delta, zuivert De Dommel in Tilburg afvalwater dat afkomstig is uit het beheersgebied van Brabantse Delta. De bijdrage is in 2023 naar boven bijgesteld, mede omdat in de Begroting 2023 niet de juiste uitgangspunten waren gehanteerd. Tegenover de bijdrage aan De Dommel staat een hogere belastingopbrengst.

De kosten voor chemicaliën zijn € 283.000 voordelig. De in de begroting opgenomen tarieven voor polymeren bleken in 2023 veel lager uit te vallen. De kosten voor metaalzouten stijgen daarentegen. Ten opzichte van 2022 is de prijs van ijzersulfaat met 40% gestegen. Daarnaast is in het tweede en derde kwartaal sprake geweest van een hogere dosering op Dongemond.

De bijdrage aan SNB is € 361.000 lager. Enerzijds is sprake van een voordeel vanwege de toetreding van twee nieuwe aandeelhouders (vooraf berekend op € 650.000). Anderzijds zijn de kosten fors hoger. Een hogere aanvoer van zuiveringsslib bij SNB in combinatie met een lagere beschikbaarheid van de slibverwerkingsinstallatie (als gevolg van diverse storingen), leidt tot hogere kosten voor externe opslag en verwerking van zuiveringsslib. Daarnaast zijn de kosten voor grond- en hulpstoffen hoger vanwege een hoger ammoniagehalte in het afvalwater als gevolg van het verregaand vergisten van zuiveringsslib. Dit leidt tot extra kosten voor de externe opslag en afzet van ammonia en hogere kosten voor chemicaliën door een hoger verbruik. Tenslotte zijn de transportkosten hoger dan begroot, met name door de brandstof toeslag en een hogere biodieselprijs.

Er is sprake van een besparing op de kosten van industriële reiniging van € 205.000. Daarnaast zijn er voor het proces Bedienen nog meerdere kleine voor- en nadelen.

13. Resultaat proces Bestuur en communicatie (€ 574.000 nadelig)

De personeelskosten zijn € 340.000 hoger vanwege de extra bestuursadviseur (met griffierrol), de benodigde inleen van personeel vanwege ziekte en ondergenoemde externe projectleider.

De directe kosten zijn € 237.000 hoger. Er is een besparing doordat de kapitaalopbouw van de bestuurderspensioenen nu in eigen beheer plaatsvindt. Het bedrijf dat dit voorheen deed is met de dienstverlening gestopt. Hier tegenover staat de verhoging van de AB-vergoedingen per maart 2023, de presentiegelden voor de burgerleden en de toevoeging aan de pensioenvoorziening bestuur op basis van de jaarlijkse actuariële berekening.

Verder zijn er niet begrote kosten gemaakt doordat er in 2023 stilgestaan is bij 50 jaar waterschap op landgoed Bouvigne. Vanuit de bestuurlijke wens om het relatiemanagement een impuls te geven, lag in dit jubileumjaar een uitgelezen kans om in die behoefte te voorzien. Er zijn een aantal samenhangende activiteiten georganiseerd, waaronder het opzetten van de Bouvigne Wateracademie en een Futurelab. De eerste stond in het teken van het uitbouwen en vasthouden van het (bestuurlijk) netwerk binnen en buiten het werkgebied van het waterschap. Het Futurelab was een 'pressure cooker week' met jongeren rondom een actueel thema. Alle activiteiten worden nadrukkelijk gekoppeld aan de opgaven die op het waterschap afkomen, zoals klimaatverandering. Hiermee kan de bekendheid voor de belangrijke rol van het waterschap bij het oplossen van die urgente uitdagingen worden vergroot. Voor het organiseren van het evenement is gebruik gemaakt van een externe projectleider, waardoor de personeelskosten hoger zijn dan voorzien.

14. Garantierегeling SNB (€ 333.000 nadelig)

Met de toetreding van twee nieuwe aandeelhouders bij Slibverwerking Noord-Brabant N.V. is het risico op onderbezetting van de installatie structureel substantieel omlaag gebracht. Daar tegenover staan, zoals eerder aan het algemeen bestuur gemeld, gevolgen voor de in 2019 afgesloten garantierегeling. De toenmalige aandeelhouders hebben in het verleden nieuwe afspraken gemaakt over de verdeling van de slibverwerkingskosten van SNB. Om te voorkomen dat mogelijk grote verschillen per aandeelhouder konden ontstaan tussen de vorige en nieuwe kostenverdeling in de periode 2021 tot en met 2026, is een afspraak gemaakt dat onder bepaalde voorwaarden een onderlinge compensatie plaatsvindt. De afspraken hierover zijn vastgelegd in de een garantierегeling. Deze regeling wordt na de toetreding van HDSR en WBL gecontinueerd tussen de huidige aandeelhouders en jaarlijks beoordeeld. Deze regeling leidt bij het niet behalen van vooraf overeengekomen tarieven voor het verwerken van slib voor externe partijen bij SNB, tot een uitkering vanuit de waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta en De Dommel van maximaal € 800.000 aan waterschap Vechtstromen en € 200.000 aan waterschap Scheldestromen: in totaal maximaal € 1 miljoen. WAM, WBD en WDD staan ieder voor 1/3 garant voor genoemde € 1 miljoen. Door de toetreding van hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden en Waterschap Limburg worden de overeengekomen tarieven in de regeling niet gehaald omdat het aandeelhouderstarief, buitenom onverwachte kostenontwikkelingen, lager ligt dan de overeengekomen tarieven uit de garantierегeling.

Afgesproken is dat SNB jaarlijks bij het opstellen van de jaarstukken monitort hoe het staat met de garantierегeling. Die monitoring laat nu zien dat de vooraf overeengekomen tarieven voor het opvullen van de restant verwerkingscapaciteit bij SNB niet gehaald worden en naar verwachting ook niet de komende jaren. Daarmee leidt dit tot het afboeken van de vordering die waterschap Brabantse Delta nog in de boeken heeft staan voor een bedrag van € 333.333,-. Uiteraard blijft de regeling tot het einde van de looptijd jaarlijks gemonitord worden, maar is niet de verwachting dat dit nog tot een andere uitkomst gaat leiden.

Resultaat belastingopbrengsten (€ 34.000 nadelig)

Watersysteemheffing: De opbrengst gebouwd is voor het lopend jaar € 361 hoger en voor de voorgaande jaren € 477 lager. Dit is mede veroorzaakt door een correctie in 2022.

Opbrengst ingezetenen is nagenoeg conform begroting.

Zuiveringsheffing: De opbrengst bedrijven is voor het lopend jaar € 1.284 nadelig, dit wordt gedempt doordat er € 743 aan extra opbrengst is geboekt over de voorgaande jaren. Dit wordt verklaard door voorlopige aanslagen die definitief zijn geworden. De coronajaren zijn moeilijk te voorspellen, hetgeen de fluctuaties verklaart. Zuiveringsheffing huishoudens is voor het lopend jaar € 187 lager.

Kwijtschelding en oninbaar: De prognoses voor kwijtschelding en oninbaar zijn in de begroting 2023 hoger ingeschat als gevolg van de coronajaren en geopolitieke situatie. Als gevolg hiervan ontstaat er een voordeel van € 812.

7. De balans en de toelichting op de balans

7.1 Grondslagen waardering en resultaatbepaling

Activabeleid uitgezet

In de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie van waterschap Brabantse Delta is vastgelegd dat het activabeleid tenminste eenmaal in de vier jaar wordt geactualiseerd en aan het algemeen bestuur ter vaststelling aangeboden. In de vergadering van het algemeen bestuur van 25 november 2020 is ingestemd met de nota Activabeleid 2021. Het besluit is in werking getreden vanaf 1 januari 2021. In 2024 wordt het activabeleid geactualiseerd, onder andere om de gevolgen van de harmonisatie verslaggevingsvoorschriften te verwerken. Het nieuwe beleid zal per 2025 ingaan.

Activeren van lasten

Voor zover eigen personeel een directe bijdrage levert aan projecten worden de kosten daarvan geactiveerd. Hierdoor ontstaat een goed inzicht in de werkelijke kosten van een project. Aan personeelskosten is in 2023 in totaal € 12,35 miljoen geactiveerd. Dit is inclusief een opslag voor kosten van huisvesting en ICT.

Afschrijving

De afschrijving vindt plaats op de netto-investeringsbedragen. Ontvangen bijdragen en subsidies worden eerst in mindering gebracht op het bruto investeringsbedrag. Met ingang van 2009 wordt voor de volgende activa, conform de afschrijvingsverordening, de componentenmethode toegepast: bedrijfsgebouwen, woonruimte en grond-, weg- en waterbouwkundige werken. Afschrijving vindt plaats op basis van de economische levensduur. De activa worden lineair afgeschreven in de termijnen zoals vermeld in de tabel bij de nota Waardering en afschrijving van activa 2021. Er wordt gestart met afschrijven met ingang van de eerstvolgende maand nadat het activa wordt verworven of in gebruik wordt genomen. Immateriële activa worden in beginsel in 5 jaar afgeschreven. Enige uitzondering hierop bestaat uit bijdragen in investeringen van derden, waarbij meestal wordt afgeschreven op basis van de levensduur van de investering waarin wordt bijgedragen.

De meest toegepaste afschrijvingstermijnen voor materiële vaste activa zijn:

- Gebiedsinrichting 30 jaar
- Civieltechnische onderdelen 20 jaar of 40 jaar
- Mechanische installaties 20 jaar of 15 jaar
- Elektrotechnische installaties 10 jaar
- Hoogwaterbeschermingsprogramma 5 jaar.

Resultaatbepaling

Ten aanzien van de resultaatbepaling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De jaarrekening is opgesteld volgens het stelsel van lasten en baten.
- De lasten en baten zijn toegerekend aan de periode waarin ze daadwerkelijk gemaakt zijn.
- Baten zijn opgenomen voor zover ze zijn gerealiseerd.
- Verliezen worden als last genomen op het moment dat ze voorzienbaar zijn.

Bijdrage van de provincie Noord-Brabant in het kader van het vaarwegenbeheer

De provincie Noord-Brabant heeft het vaarwegenbeheer gedelegeerd aan het waterschap. Het programma 'Vaarwegen en havens' dient zowel de watersysteemfunctie als de vaarwegenfunctie. De kosten komen ongeveer voor 50% ten laste van de taak Watersysteembeheer en 50% ten laste van de taak Vaarwegenbeheer. De kosten van de taak Vaarwegenbeheer worden volledig door de provincie Noord-Brabant vergoed. De definitieve bijdrage 2023 komt uit op € 1,728 miljoen (Begroting 2023 € 1,791 miljoen).

Vaste activa

Immateriële vaste activa: Dit betreft activa die niet tastbaar zijn. Deze activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, onder aftrek van ontvangen bijdragen en afschrijvingen. Hieronder valt ook de bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Materiële vaste activa: Dit zijn tastbare investeringen, bijvoorbeeld in gronden, waterkeringen, kantoren, watergangen en zuiveringstechnische werken. De waardering van de materiële vaste activa vindt plaats tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, inclusief de kosten van eigen personeel, onder aftrek van ontvangen bijdragen en afschrijvingen. Door voortschrijdend inzicht in de inhoud en realisatie van projecten, worden projecten soms in een andere categorie of product geplaatst, dan waar ze oorspronkelijk waren opgenomen. Dit geeft een verschuiving in de beginbalans ten opzichte van de eindbalans van de vorige jaarrekening.

De materiële vaste activa waarvan het waterschap krachtens een financiële leaseovereenkomst het economische eigendom heeft, worden geactiveerd. De uit de financiële leaseovereenkomst voortvloeiende verplichting wordt als schuld verantwoord.

Financiële vaste activa: Dit betreffen voornamelijk deelnemingen (aandelen + agio SNB, aandelen Nederlandse Waterschapsbank) en een overige uitzetting (Garantieregeling SNB). Deze activa zijn gewaardeerd tegen historische aanschafwaarde.

NV Slibverwerking Noord-Brabant (SNB): Waterschap Brabantse Delta is met andere waterschappen aandeelhouder van de N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB). Het aandeel van waterschap Brabantse Delta bedraagt 14,51%. Voor de financiering van de N.V. werd bij de oprichting gekozen voor een deelname in het aandelenkapitaal en het beschikbaar stellen van agio. Als gevolg hiervan werkte de N.V. slechts met eigen vermogen. In 2020 is besloten de SNB voortaan gedeeltelijk met vreemd vermogen te gaan financieren via de Waterschapsbank. De aandeelhouders hebben zich daarbij garant gesteld (naar rato van het aandelenbezit) voor de leningen die de SNB afsluit. Voor waterschap Brabantse Delta gaat het om een garantstelling voor een bedrag van maximaal € 4,1 miljoen (exclusief eventuele achterstallige (boete)rente of kosten).

Aandelen NWB: De aandelen zijn conform het Waterschapsbesluit gewaardeerd op basis van de historische aanschafwaarde. De aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank kunnen niet vrijelijk verhandeld worden. Op basis van de intrinsieke waarde van de bank kan gesteld worden dat de aandelen in theorie een hogere waarde vertegenwoordigen dan de hier verantwoorde historische waarde.

Vlottende activa

De vlottende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Bij de debiteuren is in genoemde "ingeschatte correcties" daarentegen rekening gehouden met een marge voor oninbare debiteuren.

Vaste passiva

Eigen vermogen: Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het nog te bestemmen resultaat. De reserves zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

De wachtgeldvoorzieningen en de pensioenvoorziening bestuur zijn gewaardeerd tegen contante waarde. De overige voorzieningen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vaste schulden

Dit betreft aangegane leningen met een oorspronkelijke looptijd van 1 jaar of langer. De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Flottende passiva

Dit betreft uitstaande schulden met een looptijd korter dan 1 jaar. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

7.2 BALANS PER 31 DECEMBER 2023

ACTIVA <i>alle bedragen x € 1.000</i>		2023	2022
VASTE ACTIVA			
I	Immateriële vaste activa	57.925	58.213
II	Materiële vaste activa	480.26	446.73
III	Financiële vaste activa	3.303	5.124
TOTAAL VASTE ACTIVA		541.491	510.073
VLOTTENDE ACTIVA			
IV	Liquide middelen	1	6
V	Kortlopende vorderingen	15.677	20.285
VI	Overlopende activa	10.394	8.973
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA		26.072	29.264
TOTAAL ACTIVA		567.563	539.337

PASSIVA <i>alle bedragen x € 1.000</i>		2023	2022
VASTE PASSIVA			
VII	Eigen vermogen	30.258	26.552
A.	Reserves		
	Algemene/calamiteitenreserves/wachtgeldreserves	6.000	6.120
	Reserves tariefegalisatie	14.522	8.734
	Bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid	5.434	5.237
	Bestemmingsreserve muskusrattenbestrijding	23	62
	Bestemmingsreserve overdracht RWS	224	489
		26.203	20.642
B.	Nog te bestemmen resultaat	4.055	5.910
VIII	Voorzieningen	2.880	3.089
IX	Vaste schulden	472.213	460.448
TOTAAL VASTE PASSIVA		505.351	490.089
VLOTTENDE PASSIVA			
X	Netto vlottende schulden	36.249	24.712
XI	Overlopende passiva	25.963	24.536
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA		62.212	49.248
TOTAAL PASSIVA		567.563	539.337

Tabel 7.1 Totaaloverzicht activa en passiva (bedragen x € 1.000,-)

7.3 TOELICHTING OP DE BALANS

VASTE ACTIVA

Totaal overzicht vaste activa		
Boekwaarde Activa 31-12-2023 balans	+	510.073
Boekwaarde Staat van Activa rekening 1-1-2023	+	510.073
Uitgaven	+	82.337
Desinvesteringen	-/-	4.164
Geactiveerde personeelslasten	+	12.351
Subsidies en bijdragen van derden	-/-	14.466
Investerings 2023	+	76.058
Afschrijvingen 2023	-/-	44.111
Extra afschrijvingen	-/-	529
Boekwaarde 31-12-2023 Staat van Activa	+	541.491
Boekwaarde activa 31-12-2023 balans	+	541.491

Tabel 7.2 Totaaloverzicht vaste activa (bedragen x € 1.000,-)

Door diverse oorzaken kunnen bij onderhanden projecten verschuivingen ontstaan tussen de verschillende activa-categorieën. Bijvoorbeeld als de procentuele verhouding tussen verschillende afschrijvingstermijnen wijzigt gedurende het project. Om aansluiting te houden met vorig boekjaar worden deze verschuivingen per 1 januari getoond, alvorens het verloop tijdens het boekjaar te tonen in de verloopoverzichten.

I Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 1-1-2023	Verschuiving tussen categorieën op 01-01	Boekwaarde 01-01-2023
Onderzoek en ontwikkeling	7.918	47	7.965
Bijdragen aan activa in eigendom van derden			
- bedrijven	611	0	611
- Rijk	8.353	0	8.353
- openbare lichamen	6.134	0	6.134
- overigen	231	0	231
Geactiveerde bijdrage Rijk	24.721	0	24.721
Overige immateriële vaste activa	10.245	14	10.259
Totaal	58.213	61	58.274

Tabel 7.3.1 Immateriële vaste activa – verschuivingen per 1-1 (bedragen x € 1.000,-)

Immateriële vaste activa	Boek- waarde 1-1-2023	Investeri- ng	Subsidie/ Bijdrage derden	Afschrijvi- ng	Desinvest- ering/ verkoop	Boek- waarde 31-12- 2023
Onderzoek en ontwikkeling	7.965	1.540	760	1.805	0	6.940
Bijdragen aan activa in eigendom van derden						
- bedrijven	611	81	0	0	0	691
- Rijk	8.353	8.494	0	2.114	0	14.733
- openbare lichamen	6.134	618	153	164	0	6.435
- overigen	231	257	0	10	0	478
Geactiveerde bijdrage Rijk	24.721	0	0	6.619	0	18.102
Overige immateriële vaste activa	10.259	2.345	0	2.059	0	10.546
Totaal	58.274	13.335	913	12.771	0	57.925

Tabel 7.3.2 Immateriële vaste activa – verloopverzicht 2023 (bedragen x € 1.000,-)

Conform het Waterschapsbesluit wordt de post onderzoek en ontwikkeling afzonderlijk toegelicht. In het volgend overzicht worden de projecten met uitgaven > € 50.000 in 2023 nader toegelicht:

#	Project	Toelichting 2023	netto uitgaven 2023
800662	Baggeren landelijk gebied kreek en beek 2020	Dit betreft regulier conditionerend onderzoek voor baggeren.	€ 208.460
800674	Monitoring prim. ker. 2021	Meetpunten zijn geplaatst. Om het model goed in te regelen heeft het waterschap minimaal één keer hoogwater nodig.	€ 153.644
800719	Uitwerken beoordeling niet waterkerende objecten NWO's	Voor de niet waterkerende objecten (NWO's), met name de kabels en leidingen, maar ook gebouwen en eventueel bomen in de regionale keringen was nog een verdere toetsingsslag nodig. Het doel was een volledig oordeel over de waterveiligheid van de regionale keringen in het beheersgebied van WBD, zoals die zijn aangewezen in de Verordening Water van de provincie Noord-Brabant. Bij dit project is met name informatie geïnventariseerd om de toetsing te kunnen uitvoeren. Daarbij is tegelijk een relatie met de kabel- en leidingeigenaren en eigenaren van de bebouwing opgebouwd, wat van belang is in de toekomst. Het project is begin van 2024 afgerond.	€ 354.659
800779	traject aanpak WAD	Het project Dijkverbetering GEA heeft in 2024 aansluitend en met succes de ingangstoets bij het Hoogwaterbeschermingsprogramma doorlopen. Er zijn twee vervolgprojecten geprogrammeerd. Het waterschap bereidt beide vervolgprojecten voor vanuit	€ 89.772

#	Project	Toelichting 2023	netto uitgaven 2023
		voorbereidingskredieten. De vervolgprojecten kregen de projectnummers 800881 en 800992. Het rapport Trajectaanpak is belangrijke input voor deze vervolgprojecten.	
800833	Bestrijding blauwalgen	Blaualgen veroorzaken jaarlijks overlast in sommige oppervlaktewateren. Onderzoek en kleine maatregelen verminderen deze overlast. Nader onderzoek kan leiden tot programmering van projecten met grotere maatregelen buiten dit project. Dit project is een vervolg op het huidige meerjaren blauwalgenproject. Van de gemeenten waarmee wordt samengewerkt, wordt een bijdrage van 50% in de onderzoeks- en uitvoeringskosten verwacht.	€ 502.471
800911	Planproject RWZI Ketenplan	Binnen het project worden voor 5 RWZI's toekomstbestendige plannen uitgewerkt in separate studies. Ieder plan bevat meerdere varianten waarin is uitgewerkt hoe aan de doelen en ambities van het waterschap bijgedragen kan worden en welke extra investeringen hier tegenover staan. In 2023 is het plan voor RWZI Baarle Nassau uitgewerkt.	€ 137.998

Tabel 7.4 Overzicht post onderzoek en ontwikkeling

II Materiële vaste activa

Materiële vaste activa	Boekwaarde 1-1-2023	Verschuiving tussen categorieën op 01-01	Boekwaarde 01-01-2023
Gronden en terreinen	15.833	0	15.833
Vervoermiddelen	1.289	0	1.289
Machines/apparaten/werktuigen	3.763	-25	3.737
Bedrijfsgebouwen	28.794	103	28.897
Woonruimten	247	0	247
Grond, weg- en waterbouw- kundige werken:			
- Waterkeringen	43.794	-1.431	42.362
- Watergangen/kunstw./gemalen	109.259	1.403	110.662
- Zuiveringstechnische werken			
> Transportsystemen	127.180	-111	127.070
> Zuiveringsinstallaties	85.693	-8	85.685
> Slibverwerkingsinstallaties	20.040	8	20.048
- Vaarwegen en havens	9.059	0	9.059
Overige materiële vaste activa nog te ontvangen facturen	1.548 237	0	1.548 237
Totaal	446.736	-61	446.675
In exploitatie	388.061		388.061
Onderhanden werk	58.675	-61	58.614
Totaal	446.736	-61	446.675

Tabel 7.5.1 Materiële vaste activa – verschuivingen per 1 januari (bedragen x € 1.000,-)

Materiële vaste activa	Boek- waarde 1-1-2023	Inves- tering	Subsidie/ Bijdrage derden	Afschrij- ving	Desinvest- ering/ verkoop	Boek- waarde 31-12-2023
Gronden en terreinen	15.833	1.582	0	112	2.457	14.845
Vervoermiddelen	1.289	0	0	728	0	561
Machines/apparaten/werktuigen	3.737	2.206	0	700	0	5.243
Bedrijfsgebouwen	28.897	1.767	0	1.392	0	29.272
Woonruimten	247	0	0	9	0	238
Grond, weg- en waterbouw- kundige werken:	0					0
- Waterkeringen	42.362	28.378	2.055	1.258	0	67.428
-						
Watergangen/kunstw./gemalen	110.662	12.110	8.844	6.366	384	107.178
- Zuiveringstechnische werken	0					0
> Transportsystemen	127.070	16.103	389	9.134	0	133.650
> Zuiveringsinstallaties	85.685	9.492	0	8.790	0	86.387
> Slibverwerkingsinstallaties	20.048	747	26	1.662	0	19.106
- Vaarwegen en havens	9.059	5.995	2.239	980	0	11.834
Overige materiële vaste activa	1.548	0	0	103	79	1.367

Materiële vaste activa	Boek- waarde 1-1-2023	Inves- tering	Subsidie/ Bijdrage derden	Afschrij- ving	Desinvest- ering/ verkoop	Boek- waarde 31-12-2023
nog te ontvangen facturen	237	2.917	0			3.154
Totaal	446.675	81.296	13.553	31.235	2.920	480.263
In exploitatie	388.061					392.395
Onderhanden werk	58.614					87.867
Totaal	446.675	0	0	0	0	480.263

Tabel 7.5.2 Materiële vaste activa verloopoverzicht 2023 (bedragen x € 1.000,-)

Per 31-12-2023 bedraagt de boekwaarde € 480 miljoen, waarvan € 88 miljoen in nog lopende projecten.

Momenteel zijn er 2 rechten van erfpacht op materiële activa gevestigd.

- Project Vierde Bergboezem.

In 2012 zijn in het kader van natuurontwikkeling en natuurbeheer uit dit project gronden in erfpacht gegeven bij Staatsbosbeheer voor de duur van 30 jaar. Staatsbosbeheer betaalt hiervoor geen vergoeding.

- Projecten Zwarte Sloot en Zoekse Loop

In 2018 is het recht van erfpacht voor de duur van 30 jaar gevestigd op de percelen Rucphen U 160, Rucphen U 361, Rucphen U 1364, Rucphen U 1386, Zundert L 320 en Zundert L 352. Erfpachter is de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. De vereniging betaalt daarvoor geen vergoeding. In bestuurlijk overleg met de gemeenten Zundert en Rucphen is afgesproken dat het waterschap als pilot voor de projecten ecologische verbindingszones Zwarte Sloot en Zoekse Loop wil meewerken aan een eigendomsoverdracht aan de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. Aan het einde van de erfpachtstermijn wordt het eigendom tegen een bedrag van € 1 overgedragen.

In 2023 zijn er geen nieuwe erfpachtovereenkomsten afgesloten.

Een overzicht van de lopende projecten met de restantkredieten en de verwachte afloop na 2023 is in bijlage VIII opgenomen.

De verzekerde waarde van de opstallen en inventaris in 2023 is € 771 miljoen. Dit is exclusief alle ondergrondse leidingen. Het bedrag ligt dit jaar hoger vanwege de hogere indexering van +10% en een inventaris taxatie van een aantal objecten.

III Financiële vaste activa

Financiële vaste activa	Boek- waarde 1-1-2023	Toename	Afschrijving / Aflossing	Desinvest- ering/ verkoop	Boek- waarde 31-12- 2023
Kapitaalverstrekkingen aan bedrijven NV Slibverwerking Noord-Brabant					
- Aandelen SNB	1.003	0	0	358	645
- Agio	2.844	0	122	1.015	1.707
- Bouwrente	635	0	49		587
Aandelen NV Nederlandse Waterschapsbank	308	0	0		308
Aandelen Aquaminerals		56			56
Overige uitzettingen					
- SNB Garantieregeling	333	0	0	333	0
Totaal financiële vaste activa	5.124	56	171	1.706	3.303

Tabel 7.6 Financiële vaste activa (bedragen x € 1.000,-)

NV Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) In totaliteit is door waterschap Brabantse Delta oorspronkelijk € 1,27 miljoen aandelenkapitaal en € 35,7 miljoen agio gestort. Het aandeel bedroeg zowel in het aandelenkapitaal als agio 28%. Per 1 januari 2010 is waterschap Regge en Dinkel als aandeelhouder toegetreden. Het aandeel van waterschap Brabantse Delta is daarbij teruggebracht tot 24% zowel in het aandelenkapitaal als agio. Vervolgens is per 1 januari 2011 waterschap Scheldestromen als aandeelhouder toegetreden. Het aandeel van het waterschap Brabantse Delta verminderde daardoor naar 22,10% in aandelenkapitaal en agio. In 2018 is waterschap Rivierenland uitgetreden. Hierdoor is de verhouding tussen de resterende deelnemers gewijzigd, voor waterschap Brabantse Delta kwam het aandeel na de uittreding uit op 22,57%. Het aandeel van waterschap Brabantse Delta bedraagt nu 14,51%. Dit aandeel is gedaald na het toetreden van twee nieuwe aandeelhouders in 2023 (Waterschap Limburg en Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden). Op 7 december 2023 werd in de algemene vergadering van aandeelhouders besloten tot een agio-uitkering van € 121.939.

Aandelen Nederlandse Waterschapsbank Waterschap Brabantse Delta heeft € 308.000 gestort in het aandelenkapitaal van de N.V. Nederlandse Waterschapsbank. Per 31 december 2023 bestaat het bezit uit:

- 1.796 Aandelen A 100% volgestort
- 220 Aandelen A 200% volgestort
- 483 Aandelen B 25% gestort

Op basis van het gewogen gemiddelde heeft waterschap Brabantse Delta een aandeel van 4,7%. In de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders is het vastgestelde dividend over boekjaar 2022 € 60 miljoen. Het aandeel van waterschap Brabantse Delta hierin bedraagt € 2,55 miljoen.

SNB Garantieregeling

Bij Slibverwerking Noord-Brabant N.V. zijn in 2023 twee nieuwe aandeelhouders toegetreden. Zoals eind 2022 reeds aan het algemeen bestuur is gemeld heeft de toetreding mogelijk gevolgen voor de in 2019 afgesloten garantieregeling. In 2019 hebben de aandeelhouders onderling nieuwe afspraken gemaakt over de verdeling van de verwerkingskosten van SNB. Om te voorkomen dat mogelijk grote verschillen per aandeelhouder konden ontstaan tussen de vorige en nieuwe kostenverdeling in de periode 2021 tot en met 2026, is een afspraak gemaakt dat onder bepaalde voorwaarden een

onderlinge compensatie plaatsvindt. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een garantieregeling. Deze regeling wordt na de toetreding van HDSR en WBL gecontinueerd tussen de huidige aandeelhouders. Deze regeling leidt bij het niet behalen van vooraf overeengekomen tarieven voor het opvullen van de verwerkingscapaciteit bij SNB, tot een maximale uitkering vanuit WAM, WBD en WDD van € 800.000 aan WVS en € 200.000 aan WSS: in totaal € 1 miljoen. Door de toetreding van HDSR en WBL worden de overeengekomen tarieven in de regeling niet gehaald omdat het aandeelhouderstarief, buitenom onverwachte kostenontwikkelingen, lager ligt dan de overeengekomen tarieven uit de garantieregeling. De garantiesommen worden niet meer terug betaald en zijn daarom afgeboekt in het resultaat 2023.

VLOTTENDE ACTIVA

IV Liquide middelen

Liquide middelen	Stand 31-12-2023	Stand 31-12-2022
Tegoeden van banken en kassaldo	1	6
Rekening-courant Schatkistbankieren		
Totaal liquide middelen	1	6

Tabel 7.7 Liquide middelen (bedragen x € 1.000,-)

Op 15 december 2013 is de Wet verplicht schatkistbankieren van kracht geworden. Vanaf dat moment zijn alle decentrale overheden verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Het gaat daarbij om de middelen die het waterschap niet onmiddellijk nodig heeft voor de publieke taak. Het waterschap heeft daartoe in 2013 een nieuwe bankrekening geopend, die is gekoppeld aan het ministerie van Financiën. Zie § 6.5 “Wet verplicht schatkistbankieren” voor het drempelbedrag en de gemiddeld aangehouden bedragen in de schatkist per kwartaal in 2023.

V Kortlopende vorderingen

Kortlopende vorderingen	Stand 31-12-2023	Stand 31-12-2022
Vorderingen op belastingdebiteuren	12.044	13.898
Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen	133	4.815
Overige vorderingen	3.500	1.572
Totaal kortlopende vorderingen	15.677	20.285

Tabel 7.8 Kortlopende vorderingen (bedragen x € 1.000,-)

Vorderingen op belastingdebiteuren

Dit betreft de reeds op kohier uitgebrachte aanslagen. In de onderstaande tabel staan de nog definitief vast te stellen aanslagen verminderd met de verwachte correcties op reeds opgelegde aanslagen.

Jaar	Belasting- debiteuren WVO Zuiverings- heffing	Belasting- debiteuren Ingezetenen	Belasting- debiteuren Omslag gebouwd	Totaal	Ingeschatte dubieuze debiteuren	Per saldo
2014	7	0	0	7	7	
2015	5	1	0	7	7	
2016	9	3	2	15	15	
2017	26	8	4	38	38	
2018	58	15	9	82	82	
2019	98	39	21	158	134	23
2020	238	92	40	370	93	277
2021	283	149	76	508	136	373
2022	1.016	262	163	1.441	537	905
2023	5.563	1.843	2.230	9.637	834	8.803
Totaal	7.304	2.414	2.545	12.262	1.881	10.381

Tabel 7.9 Belastingdebiteuren (bedragen x € 1.000,-)

Te ontvangen belastingopbrengsten van BWB	Totaal	Ingeschat oninbaar	Per saldo
Te ontvangen belastingopbrengsten	1.839	176	1.663
Totaal te ontvangen belastingopbrengsten	1.839	176	1.663

Tabel 7.10 Te ontvangen belastingopbrengsten van BWB (bedragen x € 1.000,-)

Voorziening dubieuze debiteuren

De voorziening dubieuze debiteuren bedraagt in totaal € 2,274 miljoen, waarvan € 1,881 miljoen betrekking heeft op de dubieuze belastingdebiteuren en de daarbij behorende vervolgingskosten € 0,176 miljoen. € 0,216 miljoen heeft betrekking op de post debiteuren.

VI Overlopende activa

Overlopende activa	Stand 31-12-2023	Stand 31-12-2022
<i>Te vorderen</i>		
Vooruitbetaalde crediteuren	1.330	272
Nog te ontvangen belastingen	1.820	2.061
Te vorderen subsidies en bijdragen van derden	7.246	6.639
Totaal te vorderen	10.394	8.972

Tabel 7.11 Overlopende activa (bedragen x € 1.000,-)

Te vorderen subsidies en bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2022	Toevoeging	Ontvangen	Boekwaarde 31-12-2023
Rijk				
EVZ's Tilburg (POP3)	109			109
Realiseren wateraanvoer Roode Vaart Zevenbergen	1475		1475	
Aanpassing waterhuishouding Waalwijk	1682	109		1791
NNP en beekherstel Vloeiweide Breda	104		104	
Scalibur Eur. Horizon 2020	21		21	
Blue Deal Argentinië	45	72		117
Vispassages 2022-2027	157	676		833
Totaal Rijk	3.593	857	1.600	2.850
Provincie Noord-Brabant				
Noordrand Midden begrotingssubsidie grondverwerver	133		133	
Noord Rand Midden, PNB nadeelcompensatie	17		17	
Realiseren wateraanvoer Roode Vaart Zevenbergen	592		592	
EVZ Boomkikker Gilze Rijen Biodiversiteit	83			83
EVZ Boomkikker Alphen-Chaam Biodiversiteit	7			7
EVZ Boomkikker Breda Biodiversiteit		103		103
GGA Regievoering		15		15
Totaal provincie Noord-Brabant	832	118	742	208
Overige decentrale overheden				
Realisatie EVZ Laakse Vaart gemeente Etten-Leur	10			10
Realisatie EVZ Landstad De Baronie gemeente Alphen Chaam		33		33
Realisatie EVZ Landstad De Baronie gemeente Baarle Nassau		11		11
Realisatie EVZ Landstad de Baronie gemeente Etten-Leur	110		1	109
Realisatie EVZ landstand De Baronie gemeente Gilze Rijen	45	1		46
Realisatie EVZ Landstad De Baronie gemeente Zundert		4		4
Baggeren stedelijk water gemeente Tilburg	32			32
Realisatie EVZ Boomkikker gemeente Gilze en Rijen Boomkikker	43	6	12	37
Realisatie EVZ Boomkikker gemeente Alphen Chaam	27	8	16	19
Baggeren stedelijk water gemeente Bergen op Zoom	34			34
Realisatie EVZ Terheijden gemeente Drimmelen	15			15
Markdal gemeente Breda	11		11	
Markdal gemeente Alphen Chaam	6		6	
Green Quays UIA gemeente Breda		41	30	11
West Brabantse gemeenten project Meten en Monitoren	30	0	30	
Totaal overige decentrale lichamen	363	104	106	361
Overigen				
Groen Ontwikkelfonds EVZ Laakse Vaart	8			8
Groen Ontwikkelfonds EVZ Boomkikker Gilze en Rijen	129	51		180
Groen Ontwikkelfonds EVZ gem. Alphen-Chaam	86	8		94

Te vorderen subsidies en bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2022	Toevoeging	Ontvangen	Boekwaarde 31-12-2023
Groen Ontwikkelfonds EVZ deel waterschap, Breda		404		404
Groen Ontwikkelfonds EVZ deel gemeente, Breda		931		931
Groen ontwikkelingsfonds EVZ Bleekloop	138	2		140
Noordrand Midden grondverwerving projectdeel West	525			525
NNP Noordrand Midden Staatsbosbeheer	271	510		781
NNP SBB nadeelcompensatie	8		8	
EVZ Reinierpolder (in Rek 2019 Steenber.vliet	85			85
Realisatie EVZ Terheijden Groen Ontwikkelfonds	43			43
Groen Ontwikkelfonds, Alphen Chaam EVZ Landstad De Baronie		57		57
Groen Ontwikkelfonds Baarle Nassau, Realisatie EVZ Landstad De Baronie		8		8
Groen Ontwikkelfonds, Etten-Leur EVZ Landstad De Baronie	400		3	397
Groen Ontwikkelfonds, Gilze en Rijen EVZ Landstad De Baronie	115	3		118
Noordrand Midden GOB inrichting Zwartenbergse Polder		56		56
Markdal voorbereiding	43		43	
Totaal overigen	1.851	2.030	54	3.827
Totaal te vorderen subsidies/bijdragen van derden	6.639	3.109	2.502	7.246

7.12 Te vorderen subsidies en bijdragen van derden (bedragen x € 1.000,-)

7.3.2 Toelichting op de passiva

VII Eigen vermogen

In de vergadering van het algemeen bestuur van 25 november 2020 is het reserve- en voorzieningenbeleid opnieuw vastgesteld met als datum van ingang 4 december 2020.

A Reserves

Algemene reserve/calamiteitenreserve

Het waterschap hanteert per taak een algemene/calamiteitenreserve. Deze reserves hebben geen specifieke bestemming en fungeren als algemeen 'weerstandsvermogen' van het waterschap. Rest risico's, waarvoor geen beheersmaatregelen zijn of kunnen worden voorzien, kunnen hiermee worden afgedekt. Voor risico's die redelijkerwijs zijn in te schatten worden voorzieningen gevormd of er wordt een keuze gemaakt wel of niet verzekeren. De norm voor het weerstandsvermogen (1,2 x omvang bekende risico's) is steeds beschikbaar als algemene bufferruimte voor calamiteiten/risico's, zie § 1.10 Weerstandsvermogen.

Algemene reserve werkloosheidsuitkeringen personeel

Vanuit deze bestemmingsreserve worden tekorten op de voorziening Werkloosheidsuitkeringen personeel aangevuld. Per 1 januari 2020 is de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren in werking getreden. De bepalingen uit de Wet Werkloosheid zijn nu van toepassing. Er is nu sprake van WW-uitkeringen en eventuele aanvullende uitkeringen. Deze uitkeringen komen voor rekening van het waterschap. Het waterschap blijft dus risicodragend. In 2023 is er € 44.000 uit deze reserve onttrokken en toegevoegd aan de voorziening. Per 31 december 2023 bedraagt de reserve € 694.000.

Bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid (DFB)

In de Kadernota 2017-2026 heeft het waterschap beleid ontwikkeld ter verbetering van de schuldpositie. Er zijn duurzame maatregelen genomen om de groei van de schulden te beperken. Deze maatregelen leiden in eerste instantie tot een stijging van de lasten. Om deze extra lasten op te kunnen vangen zonder grote tariefstijgingen, is bij de Kadernota 2017-2026 besloten om (toekomstige) financiële meevallers apart te zetten in een bestemmingsreserve. In het Bestuursakkoord 2019-2023 is de afspraak opgenomen dat financiële meevallers voortaan gelijkelijk worden verdeeld over extra ambities en duurzaam financieel beleid. De bestemmingsreserves DFB Watersystemen en Zuiveringsbeheer worden tot de weerstandscapaciteit gerekend. In paragraaf 1.4 'Resultaat exploitatie 2023' worden onder het kopje 'Toelichting op de resultaatbestemming' de voorgestelde onttrekkingen en toevoegingen aan de bestemmingsreserve toegelicht.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de financiële middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken (artikel 4.8 a. Waterschapsbesluit). De waterschappen zijn vrij zelf te bepalen welke reserves tot de weerstandscapaciteit gerekend worden. Bij waterschap Brabantse Delta omvat de weerstandscapaciteit de algemene/calamiteitenreserves, de tariefegalisatiereserves en de bestemmingsreserves Duurzaam financieel beleid. Voor de weerstandscapaciteit per wettelijke taak zie paragraaf 1.10 Weerstandsvermogen.

Verloop weerstandscapaciteit 2023	Stand 31-12-2022	Verwerking resultaat 2022	Mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Algemene/calamiteitenreserve WS	2.101		-122	1.979
Algemene/calamiteitenreserve ZB	3.133		46	3.179
Algemene reserve/WW uitkeringen WS	443		-22	421
Algemene reserve/WW uitkeringen ZB	443		-22	421
Totaal algemene/calamiteitenreserves	6.120		-120	6.000
Egalisatiereserve Watersysteembeheer	6.224	4.548	122	10.894
Egalisatiereserve Zuiveringsbeheer	2.510	1.164	-46	3.628
Totaal egalisatiereserves	8.734	5.712	76	14.522
Bestemmingsreserve DFB WS	4.758	-313		4.445
Bestemmingsreserve DFB ZB	479	510		989
Totaal bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid	5.237	197		5.434
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	20.091	5.909	-44	25.956

Tabel 7.13 Verloop weerstandscapaciteit 2023 (bedragen x € 1.000,-)

Naar aanleiding van de uitgevoerde risicoanalyse bij de Kadernota 2024-2033 zijn de algemene/calamiteitenreserves Watersystemen en Zuiveringsbeheer in 2023 op de afgesproken hoogte van 1,2 x de risico's gebracht.

Overige bestemmingsreserves

Overige bestemmingsreserves	Stand 31-12-2022	Resultaat 2022	Mutaties 2023	Stand 31-12-2023
GR Muskusrattenbestrijding NBR	62		-40	23
Onderhoud waterstaatswerken overdracht RWS 2021-2024	489		-265	224
Totaal overige bestemmingsreserves	551		-305	247

Tabel 7.14 Overige bestemmingsreserves (bedragen x € 1.000,-)

Bestemmingsreserve GR Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant

In 2010 is bij de overdracht van de muskus-en beverrattenbeheer van de provincie Noord-Brabant een bijdrage van ca. € 1,7 miljoen ontvangen voor de uitvoering van het Sociaal Statuut. Uit die bijdrage werd destijds een voorziening gevormd. Bij het vaststellen van de begroting 2021 is door het algemeen bestuur besloten in 2020 1/3 deel van de voorziening (deel waterschap Brabantse Delta) af te splitsen in een bestemmingsreserve. Het resterende 2/3 deel van de waterschappen Aa en Maas en De Dommel blijft als voorziening gehandhaafd. In de periode 2021-2024 worden deze bestemmingsreserve en het resterende deel van de voorziening ingezet voor de dekking van de kosten van de tijdelijke uitbreiding van de formatie met 2 fte voor het project 'Terugdringen tot aan de Landsgrens'. Conform de begroting is in 2023 € 39.500 vrijgevallen naar de exploitatie. De bestemmingsreserve GR Muskusrattenbestrijding bedraagt op 31-12-2023 € 23.000.

Bestemmingsreserve Onderhoud waterstaatwerken overdracht Rijkswaterstaat 2021-2024

Bij de overdracht van waterstaatswerken in 2021 van Rijkswaterstaat naar het waterschap is een afkoopsum van € 6.064.500 ontvangen bestaande uit:

- Een bedrag van € 5.232.000 voor de verbetering van de waterkeringen Markkanaal en Drongelense Kanaaldijk. Hiervoor zijn projecten opgenomen in het Investeringsplan 2023-2028.
- Een bedrag van € 832.500 voor achterstallig onderhoud, gewenningsbijdragen en het uitvoeren van maatregelen toetsing voor het Markkanaal, het Oude Maasje, het Zuiderkanaal en de Drongelense Kanaaldijk. In de vergadering van het algemeen bestuur van 24 november 2021 is besloten van het bedrag van € 832.500 in 2021 een bestemmingsreserve te vormen voor het onderhoud van de genoemde waterstaatswerken in de jaren 2021 tot en met 2024. In 2023 is een bedrag van € 265.000 onttrokken aan de reserve. Per 31-12-2023 resteert € 224.000.

B Nog te bestemmen resultaat

In hoofdstuk 1 Verslag ter verantwoording van het financieel beheer is het voorstel tot bestemming van het resultaat 2023 (€ 4,055 miljoen positief) opgenomen.

VIII Voorzieningen

Voorzieningen zijn voornamelijk verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of tijdstip van nakoming niet exact te bepalen zijn, maar die wel redelijkerwijs zijn in te schatten. In onderstaande tabel is het verloop van de voorzieningen in 2023 in beeld gebracht.

Voorzieningen	Stand 31/12/2022	Interne vermeerdering	Externe vermeerdering	Interne vermindering	Externe vermindering	Stand 31/12/2023
<i><u>Voorzieningen arbeidsgerelateerde verplichtingen</u></i>						
Voorziening WW uitkeringen personeel	174	44			-119	98
Voorziening GR Muskusrattenbestrijding NBR	125			-79		46
Voorziening pensioenen bestuur	2.786	140			-205	2.721
<i><u>Voorzieningen onderhoudswerkzaamheden</u></i>						
Voorziening zandfilter Efteling	4	12			-2	14
Totaal voorzieningen	3.089	197		-79	-327	2.880

Tabel 7.15 Voorzieningen (bedragen x € 1.000,-)

Voorziening Werkloosheidsuitkeringen personeel

Per 1 januari 2020 is de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren in werking getreden en zijn de bepalingen uit de Wet Werkloosheid van toepassing. Er is nu sprake van WW uitkeringen en eventuele aanvullende uitkeringen. Het waterschap blijft risicodragend en een voorziening blijft daarom noodzakelijk. Vanuit deze voorziening worden de reeds ingegane werkloosheidsuitkeringen van voormalig personeel betaald. Jaarlijks wordt beoordeeld of de voorziening nog toereikend is om de aanspraken op uitkeringen te kunnen nakomen. Per 31-12-2023 is een voorziening benodigd van € 98.000. Vanuit de bestemmingsreserve Werkloosheidsuitkeringen is een toevoeging van € 44.000 gedaan om de voorziening op de gewenste hoogte te brengen. De verhoging is noodzakelijk omdat er meer voormalig werknemers in aanmerking komen voor een werkloosheidsuitkering.

Voorziening GR Muskusrattenbestrijding Noord-Brabant

Dit betreft het resterende 2/3 deel van de voorziening waarop de waterschappen Aa en Maas en De Dommel aanspraak kunnen maken, nadat het in 2020 1/3 deel van de voorziening (deel waterschap Brabantse Delta) is afgesplitst naar een bestemmingsreserve. In de periode 2021-2024 wordt deze voorziening ingezet voor de dekking van de kosten van de tijdelijke uitbreiding van de formatie met 2 fte voor het project 'Terugdringen tot aan de Landsgrens'. De besturen van de waterschappen De Dommel en Aa en Maas hebben daarmee ingestemd. Conform de begroting is in 2023 een bedrag van € 79.000 vrijgevallen. De voorziening bedraagt per 31-12-2023 € 46.000.

Voorziening Pensioenen bestuur

Op grond van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) hebben voormalige leden van het dagelijks bestuur en hun nabestaanden recht op pensioen. De voorziening is bepaald op basis van erkende actuariële grondslagen. Aan een extern bureau wordt jaarlijks een opdracht verstrekt om de grootte van de benodigde voorziening te bepalen. Per 31-12-2023 bedroeg de voorziening € 2.721.000.

Voorziening zandfilter

Per 1 juli 2012 is de overeenkomst voor het onderhoud van een zandfilter voor een periode van 10 jaar verlengd. In 2022 is een bedrag van € 35.000 aan kosten van onderhoud ten laste van de voorziening geboekt. Per 31-12-2023 bedraagt het saldo van deze voorziening € 14.000. Het nieuwe contract is in concept opgesteld en zal na akkoord (met eventuele aanpassingen) naar verwachting in 2024 van kracht worden.

IX Vaste schulden

Vaste schulden	Stand 31-12-2022	Nieuwe leningen / Lease	Aflossing	Rente	Stand 31-12-2023
Verloop geldleningen	460.169	40.000	28.020		472.149
Langlopende leaseverplichting	279		215		64
Totaal vaste schulden	460.448	40.000	28.235		472.213

Tabel 7.16: Vaste schulden (bedragen x € 1.000,-)

Leningen

Gedurende het boekjaar 2023 zijn er 2 nieuwe langlopende leningen afgesloten.

- een lineaire lening van € 15 miljoen met een looptijd van 10 jaar en rentepercentage van 3,263%
- een lineaire lening van € 25 miljoen met een looptijd van 10 jaar en rentepercentage van 3,259%

De totale rentelast van de langlopende leningen bedroeg in 2023 € 7,9 miljoen.

Langlopende leaseverplichtingen

In 2019 zijn er een viertal leaseovereenkomsten aangegaan waarvan twee overeenkomsten inmiddels volledig zijn afgeschreven. Deze zijn destijds afgesloten ter financiering van hardware (MVA). In 2024 zijn de resterende 2 leaseovereenkomsten ook volledig afgeschreven.

X Netto vlottende schulden

Netto vlottende schulden	Stand 31-12-2023	Stand 31-12-2022
Rekening Courant	15.059	10.657
Belastingen en sociale lasten	4.001	16
Leveranciers	14.328	11.589
Overige overheden en verbonden partijen	2.861	2.450
Totaal te betalen	36.249	24.712

Tabel 7.17: Netto vlottende schulden (bedragen x € 1.000,-)

XI Overlopende schulden

Overlopende passiva	Stand 31-12-2023	Stand 31-12-2022
Te betalen		
Rente langlopende leningen	2.121	2.085
Restant verlof	2.807	2.205
Afrekening SNB (inclusief garantieregeling)		844
Afrekening Aquon	111	52
Verontreinigingsheffing Rijk	412	105
Te ontvangen projectfacturen	3.154	237
Afrekening elektra-gas		1.415
Te betalen salarissen	111	116
Maaiwerkzaamheden		23
ANLB (Blauwe diensten)/POP3 jaren 2016-2021		206
Overig nog te betalen	1.501	1.594
Totaal te betalen	10.217	8.882

Tabel 7.18: Overlopende passiva (bedragen x € 1.000,-)

Op grond van het Waterschapsbesluit wordt inzicht gegeven in de vooruitontvangen subsidies en bijdragen die dienen ter financiering van investeringen en exploitatiekosten in komende jaren.

Overlopende passiva	Stand 31-12-2023	Stand 31-12-2022
Vooruitontvangen		
Subsidies EU	1.215	12
Subsidies Rijk	7.694	8.365
Subsidies provincie Noord-Brabant	4.732	6.614
Bijdragen overige decentrale overheden	2.008	552
Overige subsidies en bijdragen	97	110
Totaal vooruitontvangen	15.746	15.653
Totaal overlopende passiva	25.963	24.535

Tabel 7.19: Overlopende passiva (bedragen x € 1.000,-)

Vooruitontvangen subsidies en bijdragen van derden	Boekwaar de 31-12- 2022	Ontvang en	Vrijgevall en	Boekwaar de 31-12- 2023
EU				
Itene Valencia Spanje subsidie proj. Scalibur	12	10	22	
LIFE subsidie Phos4eu Viivimag		1.241	26	1.215
Totaal EU	12	1.251	48	1.215
Rijk				
Afkoopsom extra maatregelen a.g.v. VZM waterberging	682		341	341
Afkoopsom overdracht waterstaatswerken	5.232			5.232
HWBP Willemstad Noordschans (Voorverkenningfase)	986		986	0
HWBP Willemstad Noordschans (Verkenningfase)		1.043	144	899
HWBP Standhazensedijk (Verkenningfase)	356		84	272
HWBP Standhazensedijk PUF (Uitwerkingsfase)	1.109		454	655
HWBP Moerdijk Drimmelen (Verkenningfase)		767	502	265
Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen		300	300	
Water tussen Wal en Schelde (Deltafonds)		43	39	4
Klimaatneutraliteit, versnellingsprogramma lachgas		26		26
Totaal Rijk	8.365	2.179	2.850	7.694
Provincie				
Inhaalslag baggeren vaarwegen	731	1.940	2.639	32
Nautisch beleidsplan Vaarwegen	97		97	
Uitvoering inrichting natte natuurparel Westelijke Langstraat	1.246		585	661
Aanpassing Waterhuishouding Waalwijk	2.502	592	2.803	291
Meetnet Ulvenhoutsebos	5			5
Water in balans		500	18	482
Kwelwater Ulvenhoutse bos		83	51	32
Watersysteemherstel Heiloo Ossendrecht		190		190
Klimaat robuust landelijk gebied		14		14
Deltafonds hoge zandgronden Noord-Brabant	705			705
Programma klimaat robuuste zoetwatervoorziening	964	48	344	668
Noordrand Midden Natuurnetwerk Brabant	17		17	
Subsidie STUW (Samenwerking tot uitvoering waterdoelen)	347		347	
Bijdragegeling water & bodem (MOK)		3.594	2.055	1.539
Extra capaciteit MOK		592	500	92
Water tussen Wal en Schelde		80	59	21
Totaal provincie	6.614	7.633	9.515	4.732
Overige decentrale overheden				
Green Quays UIA gemeente Breda	31		31	
RES2030 Regio West Brabant	521	22		543
West Brabantse gemeenten project Meten en Monitoren		28		28

Vooruitontvangen subsidies en bijdragen van derden	Boekwaar de 31-12-2022	Ontvang en	Vrijgevall en	Boekwaar de 31-12-2023
GGA Ulvenhoutse bos		61	61	
EVZ Boomkikker, Biodiversiteit, gemeente Breda		1.437		1.437
Totaal overige decentrale lichamen	552	1.548	92	2.008
Overigen				
Unie van Waterschappen (DWA) Blue Deal Argentinië	1			1
Recupa (Recirculatie zonder uitspoeling (via ZLTO))	17		8	9
Landelijk project Waterwegen	92	6	22	76
Water tussen Wal en Schelde (waterschap)		29	18	11
Groen Ontwikkelfonds, natte natuurpleel Noordrand Midden		271	271	
Totaal overigen	110	306	319	97
Totaal Vooruitontvangen subsidies/bijdragen derden	15.653	12.917	12.824	15.746

Tabel 7.20: Vooruitontvangen subsidies en bijdragen van derden (bedragen x € 1.000,-)

Rapportage projectgebonden eigen bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

Onderdeel van de financiering van het HWBP is dat waterschappen die versterkingen van primaire waterkeringen uitvoeren op basis van de ingediende voorcalculatie 90% subsidie krijgen en zelf een projectgebonden eigen bijdrage (PGEB) van 10% dragen. De subsidieregeling van het HWBP vraagt dat de waterschappen risicodragend zijn. Bij een eventueel tekort, staat het waterschap zelf aan de lat voor meerkosten. Uitgezonderd zijn exogene risico's, zoals bijvoorbeeld wijzigingen in nationale rekenvoorschriften of wet- en regelgeving die bij het aanvragen van de subsidie niet konden worden voorzien. Indien we minder kosten maken dan vooraf ingeschat, dan is deze opbrengst voor het waterschap ondanks dat er geen kosten tegenover staan.

Een onderzoek in 2022 wees uit dat de PGEB van de toen afgeronde projectfasen gemiddeld circa 1% was. Een werkgroep met deelname vanuit het Rijk, drie waterschappen en het Uniebureau heeft vanaf het najaar van 2022 voorstellen uitgewerkt om de 10% projectgebonden eigen bijdrage te borgen. Dit houdt in dat de werkelijke PGEB gezien over het gehele programma tot en met 2050 uiteindelijk moet aansluiten bij de beoogde 10% PGEB.

De gemaakte afspraken betreffen onder andere:

- Geadviseerd wordt om verschillen tussen werkelijke gerealiseerde PGEB en begrote PGEB inzichtelijk te maken in het jaarverslag (of ander openbaar document).
- Waterschapsbesturen nemen het besluit dat niet gerealiseerde PGEB worden gereserveerd voor volgende projectfasen van het HWBP. Dit besluit wordt voorgelegd bij de besluitvorming over de jaarrekening 2023.
- Eén keer per jaar wordt het programmabestuur geïnformeerd over de stand van de resultaten per 31 december van dat jaar en welke mutaties er zich hebben voorgedaan t.o.v. de vorige stand. Deze rapportage moet aansluiten op de rapportage in het jaarverslag.

Het jaar 2023 is het eerste jaar dat deze rapportage wordt gevraagd. De rapportage gaat alleen over afgeronde HWBP projectfasen en laat zien of er na vaststelling van deze fase een overschot of een tekort is ten opzichte van de begrote PGEB. In 2023 zijn twee projectfasen vastgesteld. In voorgaande jaren zijn nog geen HWBP projectfasen vastgesteld. De rapportage ziet er als volgt uit (een positieve eindstand wijst op een overschot aan PGEB):

Project/periode	Stand 1-1-2023	Toevoeging	Onttrekking	Stand 31-12-2023
Periode 2014/2022	€ -	€ -	€ -	€ -
Periode 2023	€ -	€ 0	€ 0	€ 201
Willemstad Noordschans Voorverkenningfase	€ -		€ 70	€ -70
Standhazense Dijk Verkenningfase	€ -	€ 272		€ 272
Totaal overschot/tekort PEGB t/m 2023	€ -	€ 0	€ 0	€ 201

Tabel 7.21: Stand resultaten PGEB afgeronde projectfasen (bedragen x € 1.000,-)

7.4 NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

Borgstelling Unie van Waterschappen

De Nederlandse Waterschapsbank heeft aan de Unie van Waterschappen een geldlening verstrekt van € 6 miljoen met stortingsdatum 2 mei 2017 tegen een rentepercentage van 2,75%. De lening loopt tot 2 mei 2042 en is ter herfinanciering van de bestaande hypothecaire lening (rente %: 4,28%). De lening is verstrekt onder voorwaarde van borgstelling door de leden van de Unie van Waterschappen. Voor de borgstelling geldt een verdeelsleutel die gebaseerd is op de contributiebijdrage 2017. Het aandeel van waterschap Brabantse Delta bedraagt 4,41%. Dit komt overeen met een borgstelling van € 265.000.

Garantstelling Aquon

In de GR Aquon is in artikel 36 Borgtocht opgenomen dat voor de aan Aquon verstrekte leningen iedere deelnemer jegens betreffende geldgever rechtstreeks aansprakelijk is conform zijn kostenaandeel in Aquon, op basis van de laatst vastgestelde verdeelsleutel. Aquon is in het verleden vier langlopende leningen aangegaan voor een totaalbedrag van € 9,65 miljoen. Aquon heeft in 2022 en 2023 zes nieuwe leningen afgesloten ter financiering van de nieuwbouw in Houten. De waarde van de vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer bedraagt per 31-12-2023 € 37,5 miljoen. Verder beschikt Aquon over een rekening-courant krediet van € 7 miljoen bij de Waterschapsbank.

Garantstelling provincie Noord-Brabant

In 2014 hebben de provincie Noord-Brabant en de Brabantse waterschappen afspraken gemaakt over het budget van water in het plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3). Voor het onderdeel 'niet productieve investeringen voor water' is afgesproken dat de waterschappen zorgen voor een verplichte cofinanciering van 50%. Het waterschap heeft zich garant gesteld voor een bedrag van € 1,1 miljoen voor de tender die in 2017 is opengesteld en voor € 725.000 voor de tender die in 2018 is opengesteld. Na de openstelling heeft er nog een wijziging plaatsgevonden in de cofinanciering. Zowel de waterschappen als de provincie dragen ieder 25% bij aan de cofinanciering (i.p.v. 50% door de waterschappen).

Garantstelling SNB

SNB heeft bij de Nederlandse Waterschapsbank een lening afgesloten, waarvoor waterschap Brabantse Delta garant staat voor maximaal de hoogte van het aandelenbezit van 14,51%. Tegenover deze garantiestelling heeft waterschap Brabantse Delta een recht van hypotheek ontvangen van SNB op de grond, gebouwen en installaties in Moerdijk.

Kredietlimiet rekening-courant Waterschapsbank

De maximale kredietlimiet van de rekening-courant bij de Nederlandse Waterschapsbank bedroeg in 2023 € 80 miljoen.

Opdrachten investeringsprojecten

Met betrekking tot investeringsprojecten is per ultimo 2023 voor € 35,6 miljoen aan opdrachten verstrekt.

Huurovereenkomsten en leasecontracten

Het waterschap is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijken, financiële verplichtingen. Hieronder volgt een opsomming van deze verplichtingen.

Huurovereenkomsten

Het waterschap is een tweetal huurovereenkomsten aangegaan met de volgende ingangsdata maandbedragen (incl. BTW) en looptijden:

- Huurovereenkomst Couverteermachine: ingangsdatum 1 november 2022, maandbedrag € 130 voor 36 maanden.
- Huurovereenkomst Colorwave 650: ingangsdatum 1 oktober 2022, maandbedrag € 1.192 voor 36 maanden.

Het waterschap heeft voor de dienstauto's in eigen beheer 134 onderhoudscontracten (reparatie, onderhoud en banden).

Leasecontracten

Het waterschap is een drietal leasecontracten aangegaan t.b.v. vervoersmiddelen met de volgende ingangsdata, maandbedragen (incl. BTW) en looptijden:

- Leasecontract 1 Leaseovereenkomst: ingangsdatum 27 januari 2020, maandbedrag € 1.065 voor 60 maanden.
- Leasecontract 2 Leaseovereenkomst Sale & Leaseback: ingangsdatum 12 oktober 2020, met een maandbedrag € 1.012 en looptijd van 38 maanden.
- Leasecontract 3 Leaseovereenkomst: ingangsdatum 17 november 2021, met een maandbedrag € 1.017 en looptijd van 48 maanden.

7.5 SCHATKISTBANKIEREN

Op 10 december 2013 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de wet HOF en de Regeling Schatkistbankieren, die is vastgelegd in de wet tot wijziging van de Wet financiering decentrale overheden (wet FIDO). De regeling houdt in dat decentrale overheden en door hen opgerichte gemeenschappelijke regelingen, al hun overtollige liquide middelen en beleggingen vanaf eind 2013 dienen aan te houden bij het ministerie van Financiën en niet langer bij private partijen. Als overtollige liquide middelen worden alle middelen boven het drempelbedrag aangemerkt. De drempel is gelijk aan 2% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen en is altijd minimaal € 1.000.000. Het drempelbedrag voor 2023 bedraagt voor waterschap Brabantse Delta € 3.799.020. In onderstaande tabel is te zien dat in geen enkel kwartaal de drempel voor Schatkistbankieren is overschreden:

Gemiddeld aangehouden bedragen in 2023	Buiten 's Rijks schatkist	In 's Rijks schatkist
1 ^e kwartaal 2023	0	0
2 ^e kwartaal 2023	0	0
3 ^e kwartaal 2023	0	0
4 ^e kwartaal 2023	0	0

Tabel 7.22: Gemiddeld aangehouden bedrag in de schatkist per kwartaal in 2023 (bedragen x € 1.000,-)

7.6 WET NORMERING TOPINKOMENS

Gegevens 2023 <i>bedragen x € 1,-</i>	A.F.M. Meuleman
	Secretaris- directeur
Functiegegevens	
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 158.654
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.415
Subtotaal	€ 181.069
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Bezoldiging	€ 181.069
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

Gegevens 2022 <i>bedragen x € 1,-</i>	A.F.M. Meuleman
	Secretaris- directeur
Secretarisdirecteur	
Functiegegevens	
Aanvang en einde functievervulling in 2022 01/01-31/12	01/01-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte) 1,0	1,0
Dienstbetrekking? Ja	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 151.061
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.690
Subtotaal	€ 173.751
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Bezoldiging	€ 173.751
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

Tabel 7.23: Wet normering topinkomens gegevens over 2022 en 2023 (bedragen x € 1.000,-)

De Wet normeringtopinkomens (WNT) is van toepassing op waterschap Brabantse Delta. Het voor waterschap Brabantse Delta toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000. Dit is het algemeen bezoldigingsmaximum bij een dienstverband met volledige duur (365 dagen) en volledige omvang (1,0 fte).

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

- Er zijn bij waterschap Brabantse Delta in 2023 geen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan de topfunctionaris betaald.
- Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2023 een bezoldiging boven het toepasselijk WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden.
- Er zijn in 2023 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.
- Er is in 2023 geen gebruik gemaakt van WNT-overgangsrecht en ook zijn er geen non-activiteitsregelingen getroffen voor de topfunctionarissen.
- Sinds 2018 is de zogenaamde anticumulatiebepaling in werking getreden. Dit houdt in dat, indien een leidinggevende topfunctionaris bij meerdere WNT-instellingen een leidinggevende topfunctie vervult, de instelling in de WNT verantwoording vermeldt welke topfunctionaris en welke WNT- instellingen het betreft. Bij waterschap Brabantse Delta is geen sprake van een leidinggevende topfunctionaris die bij meerdere WNT instellingen een leidinggevende topfunctie vervult.

7.7 NA BALANSDATUM VOORGEDANE ONTWIKKELINGEN

Er zijn geen inzichten die verkregen zijn ná 31 december 2023, maar vóór het vaststellen van de Jaarstukken 2023 die van belang zijn voor de financiële positie van het waterschap.

Bijlage 1: Staat van reserves en voorzieningen

Staat van reserves en voorzieningen <i>bedragen x € 1.000</i>	Stand primo 2023	Mutaties 2023					Stand ultimo 2023	Voorgestelde resultaat- bestemming	Stand na resultaat- bestemming
		vermeerderingen		extern	verminderingen				
		interne			interne exploitatie	externe overig			
		rente	overige						
1. Algemene reserve/calamiteitenreserve									
Alg.reserve/calamiteiten watersysteembeheer	2.101				-122	1.979		1.979	
Alg.reserve/calamiteiten zuiveringsbeheer	3.133		46			3.179		3.179	
Alg.reserve/werkloosheidsuitkeringen watersysteembeheer	443				-22	421		421	
Alg.reserve/werkloosheidsuitkeringen zuiveringsbeheer	443				-22	421		421	
Totaal algemene/calamiteitenreserves	6.120		46		-166	6.000		6.000	
2. Bestemmingsreserves									
Cloudsoftwareprojecten WS en ZB							500	500	
Duurzaam Financieel Beleid WS	4.445					4.445	735	5.181	
Duurzaam Financieel Beleid ZB	989					989	529	1.518	
Wachtgelden bestuur	0					0		0	
GR Muskusrattenbestrijding NBr	62				-40	23		23	
Overdracht waterstaatswerken Rijkswaterstaat	489				-265	224		224	
Totaal bestemmingsreserves	5.986		0		-304	5.682	1.264	6.946	
3. Tariefegalisatiereserves									
Watersysteembeheer	10.772		122			10.894	-233	10.660	
Zuiveringsbeheer	3.674				-46	3.628	2.524	6.152	
Totaal tariefegalisatiereserves	14.446		122		-46	14.522	2.291	16.812	
4 Voorzieningen									
Wachtgelden personeel	174		44			98		98	
Voorziening GR Muskusrattenbestrijding NBr	125				-79	46		46	
Pensioenfonds bestuur	2.786		140			2.721	-205	2.721	
Wachtgelden bestuur	0					0		0	
Voorziening zandfilter RWZI	4		12			14	-2	14	
Totaal voorzieningen	3.089		197	0	-79	2.880		2.880	
Totaal reserves en voorzieningen Brabantse Delta	29.641	0	365	0	-595	29.083	4.055	33.138	

Bijlage 2: BBP-productenlijst met nettolasten producten naar de taken

PROCES BGD	BBP BEHEERPRODUCT		2023 Totaal	Watersysteem beheer	Vaarwegen beheer	Zuiverings beheer
Waterbeleid & Plannen	1120	1.2 Waterbeheersplan	75.474	67.927	0	7.547
Waterbeleid & Plannen	1150	1.5 Thema- en gebiedsgerichte plannen	1.726.726	1.467.717	0	259.009
Waterbeleid & Plannen	1155	1.6 Plannen afvalwaterketenbeleid	1.056.144	0	0	1.056.144
Waterbeleid & Plannen	3110	6.1 Peilbesluiten	319.111	319.111	0	0
Waterbeleid & Plannen	3120	6.2 Waterakkoorden	8.386	8.386	0	0
Waterbeleid & Plannen	6110	22.1 Beheer keurkwartet en VTH-beleid	77.885	70.096	7.788	0
Waterbeleid & Plannen	6410	27.1 Rioleringsplannen	19.567	9.784	0	9.784
Waterbeleid & Plannen	6430	27.3 Stimulering derden aanpak diffuse emissies	651.326	325.663	0	325.663
Waterbeleid & Plannen	51000	Bestuursprogramma en Kadernota	200.753	100.376	0	100.376
Organisatie	31000	2 Organisatiebeleid en -beheer	548.401	274.200	0	274.200
Organisatie	32000	3 Personeelsbeleid en -beheer	3.161.297	1.960.004	0	1.201.293
Organisatie	32500	11 Informatiebeleid (en Automatisering)	492.927	305.615	0	187.312
Organisatie	33000	4 Kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en	1.157.388	578.694	0	578.694
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7110	31.1 Kostentoedeling en belastingverordeningen	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7120	31.2 Aanslagen huishoudens en forfaitaire	4.082.420	2.204.507	0	1.877.913
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7130	31.3 Aanslagen zuiveringsheffing overige bedrijven	361.737	195.338	0	166.399
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7140	31.4 Aanslagen watersysteemheffing gebouwd,	15.205	8.211	0	6.994
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7145	31.5 Aanslagen verontreinigingsheffing	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7150	31.6 Verzoek-, bezwaar- en beroepschriften huish. en	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7160	31.7 Bezwaar- en beroepschriften zuiveringsheffing	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7170	31.8 Bezwaar- en beroepschriften	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7180	31.9 Bezwaar- en beroepschriften	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7310	32.1 Betalingsverwerking aanslagen	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7320	32.2 Kwijtschelding	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	7330	32.3 Invorderingsmaatregelen aanslagen	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	8130	33.3 Beheer niet-reglementaire zaken	505.277	404.222	0	101.055
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9110	a Onvoorzien	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9120	b Mutaties 'algemene' reserves	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9130	c Belastingopbrengst	-161.228.665	-79.653.309	0	-81.575.356
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9140	e Dividenden en overige algemene opbrengsten	-2.587.136	-1.215.954	0	-1.371.182
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	9150	Opbrengst CBL en Switchtransactie	0	0	0	0
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	34000	6 Algemeen-bestuurlijke en -juridische ondersteuning	850.211	527.131	0	323.080
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	41000	7 (Concerncontrol en) Financieel beleid	345.271	172.636	0	172.636
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	42000	8 Meerjarenraming en begroting	161.880	80.940	0	80.940
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	43000	10 Comptabiliteit	815.199	407.600	0	407.600
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	45000	9 Managements- en bestuursrapportages	323.760	161.880	0	161.880
Jur. zaken, Financiën, Inkoop en Vastgoed	73000	Nieuwbouw projecten	0	0	0	0

PROCES BGD		BBP BEHEERPRODUCT	2023 Totaal	Watersysteem beheer	Vaarwegen beheer	Zuiverings beheer
Bestuur & Communicatie	8110	33.1 Bestuur	2.777.011	1.860.597	0	916.414
Bestuur & Communicatie	8120	33.2 Bestuursondersteuning	863.135	578.300	0	284.834
Bestuur & Communicatie	8210	34.1 Externe communicatie	996.467	548.057	0	448.410
Bestuur & Communicatie	55000	5 Interne voorlichting	295.144	182.990	0	112.155
Programmeren & Monitoren	1110	1.1 Beheersplan waterkeringen	133.127	133.127	0	0
Programmeren & Monitoren	1125	1.2 Beheersplan watersystemen	212.728	212.728	0	0
Programmeren & Monitoren	1140	1.4 Beheersplan vaarwegenbeheer	36.530	0	36.530	0
Programmeren & Monitoren	1160	1.7 Calamiteitenplannen	221.364	146.100	37.632	37.632
Programmeren & Monitoren	1165	1.6 Beheersplan zuiveren	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	2110	3.1 Legger waterkeringen	226.987	226.987	0	0
Programmeren & Monitoren	2120	3.2 Beheersregister waterkeringen	107.514	107.514	0	0
Programmeren & Monitoren	2130	3.3 Veiligheidstoetsing waterkeringen	1.388.638	1.388.638	0	0
Programmeren & Monitoren	2210	4.1 Aanleg en verwerving primaire waterkeringen	9.982.466	9.982.466	0	0
Programmeren & Monitoren	2230	4.3 Aanleg en verwerving regionale waterkeringen	1.786.029	1.786.029	0	0
Programmeren & Monitoren	2250	4.5 Aanleg en verwerving overige waterkeringen	20.833	20.833	0	0
Programmeren & Monitoren	2410	5.1 Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	5.406	5.406	0	0
Programmeren & Monitoren	3130	6.3 Legger waterlopen en kunstwerken	290.525	290.525	0	0
Programmeren & Monitoren	3140	6.4 Beheersregister waterlopen en kunstwerken	252.467	252.467	0	0
Programmeren & Monitoren	3210	7.1 Aanleg en verwerving waterlopen	4.389.743	4.389.743	0	0
Programmeren & Monitoren	3230	7.3 Bouw en verwerving kunstwerken passieve	126.198	126.198	0	0
Programmeren & Monitoren	3510	9.1 Bouw en verwerving kunstwerken actieve	4.477.415	4.477.415	0	0
Programmeren & Monitoren	3610	10.1 Calamiteitenbestrijding watersystemen	405.623	405.623	0	0
Programmeren & Monitoren	3710	11.1 Monitoring waterkwantiteit	596.187	596.187	0	0
Programmeren & Monitoren	3720	11.2 Monitoring waterkwaliteit	2.670.977	2.670.977	0	0
Programmeren & Monitoren	3730	11.2 Monitoring grondwater	238.931	238.931	0	0
Programmeren & Monitoren	4110	12.1 Bouw en verwerving transportstelsels	12.279.400	0	0	12.279.400
Programmeren & Monitoren	4140	Calamiteitenbestrijding transportstelsels	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	4210	13.1 Bouw en verwerving zuiveringsinstallaties	12.476.953	0	0	12.476.953
Programmeren & Monitoren	4270	Calamiteitenbestrijding zuiveringsinstallaties	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	4310	14.1 Bouw en verwerving slibverwerkingsinstallaties	2.340.786	0	0	2.340.786
Programmeren & Monitoren	4350	Calamiteitenbestrijding slibverwerking	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	5110	19.1 Legger vaarwegen, kunstwerken en havens	42.486	21.243	21.243	0
Programmeren & Monitoren	5120	19.2 Beheersregister vaarwegen, kunstwerken en havens	9.070	4.535	4.535	0
Programmeren & Monitoren	5210	20.1 Aanleg en verwerving vaarwegen en havens	47.557	23.778	23.778	0
Programmeren & Monitoren	5240	20.4 Bouw en verwerving kunstwerken	210.073	105.036	105.036	0
Programmeren & Monitoren	5320	21.2 Calamiteitenbestrijding vaarwegen en havens	0	0	0	0
Programmeren & Monitoren	61000	12 Centrale (geo)grafische informatie	1.417.306	1.096.002	36.141	285.162

PROCES BGD		BBP BEHEERPRODUCT	2023 Totaal	Watersysteem beheer	Vaarwegen beheer	Zuiverings beheer
Facilitair & ICT	35000	13 Huisvesting (algemeen)	3.258.512	2.007.008	35.202	1.216.302
Facilitair & ICT	36000	14 Interne faciliteiten	6.583.327	4.081.663	0	2.501.664
Facilitair & ICT	44000	11 (Informatiebeleid en) Automatisering	7.433.209	4.526.824	81.765	2.824.619
Onderhouden	2220	4.2 Onderhoud primaire waterkeringen	1.752.997	1.752.997	0	0
Onderhouden	2240	4.4 Onderhoud regionale waterkeringen	534.267	534.267	0	0
Onderhouden	2260	4.6 Onderhoud overige waterkeringen	183.317	183.317	0	0
Onderhouden	2270	4.7 Voorzieningen verwante belangen waterkeringen	0	0	0	0
Onderhouden	2280	4.8 Muskusrattenbestrijding	540.482	540.482	0	0
Onderhouden	3220	7.2 Onderhoud waterlopen	9.229.809	9.229.809	0	0
Onderhouden	3240	7.4 Onderhoud kunstwerken passieve waterbeheersing	248.576	248.576	0	0
Onderhouden	3250	7.5 Kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater	708.616	708.616	0	0
Onderhouden	3260	7.6 Voorzieningen verwante belangen watersystemen	15.385	15.385	0	0
Onderhouden	3270	7.7 Muskusrattenbestrijding	540.482	540.482	0	0
Onderhouden	3410	8.1 Baggerprogramma	329.773	329.773	0	0
Onderhouden	3420	8.2 Verwijdering en verspreiding van baggerspecie	1.985.073	1.985.073	0	0
Onderhouden	3430	8.3 Verwijdering en verwerking van baggerspecie	450.653	450.653	0	0
Onderhouden	3440	8.4 Bijdragen aan derden voor baggeren	0	0	0	0
Onderhouden	3450	8.5 Saneringsprogramma	0	0	0	0
Onderhouden	3460	8.6 Sanering waterbodems	76.519	76.519	0	0
Onderhouden	3520	9.2 Onderhoud kunstwerken actieve waterbeheersing	2.368.215	2.368.215	0	0
Onderhouden	4120	12.2 Onderhoud transportstelsels	3.155.997	0	0	3.155.997
Onderhouden	4220	13.2 Onderhoud zuiveringsinstallaties	6.176.689	0	0	6.176.689
Onderhouden	4260	13.6 IBA-inrichtingen	142.931	0	0	142.931
Onderhouden	4320	14.2 Onderhoud slibverwerkingsinstallaties	2.014.463	0	0	2.014.463
Onderhouden	5220	20.2 Onderhoud vaarwegen en havens	439.661	219.830	219.830	0
Onderhouden	5221	Onderhoud vaarweg het Oude Maasje	4.175	4.175	0	0
Onderhouden	5230	20.3 Baggeren vaarwegen en havens	659.093	329.546	329.546	0
Onderhouden	5231	20.3a Wegwerken baggerachterstanden vaarwegen	17.630	17.630	0	0
Onderhouden	5250	20.5 Onderhoud kunstwerken vaarwegenbeheer	625.410	312.705	312.705	0
Onderhouden	5270	20.7 Voorzieningen verwante belangen	58.176	0	58.176	0
Onderhouden	5310	21.1 Verkeersregeling en verkeersveiligheid	50.268	0	50.268	0
Onderhouden	71000	Muskusrattenbestrijding	0	0	0	0
Bedienen	3530	9.3 Bediening kunstwerken actieve waterbeheersing	2.531.701	2.531.701	0	0
Bedienen	4130	12.3 Beheer transportstelsels	3.619.994	0	0	3.619.994
Bedienen	4230	13.3 Beheer zuiveringsinstallaties	8.862.638	0	0	8.862.638
Bedienen	4240	13.4 WVO-heffing effluent	941.867	0	0	941.867
Bedienen	4250	13.5 Subsidies afhaakproblematiek	0	0	0	0
Bedienen	4330	14.3 Beheer slibverwerkingsinstallaties	2.060.983	0	0	2.060.983
Bedienen	4340	14.4 Afzet slib/restproducten	4.132.259	0	0	4.132.259
Bedienen	4410	15.1 Afvalwaterbehandeling door derden	3.825.567	0	0	3.825.567
Bedienen	5260	20.6 Bediening kunstwerken vaarwegenbeheer	431.048	215.524	215.524	0

PROCES BGD	BBP BEHEERPRODUCT	
Centraal management	21000	1 Centraal management
Bouwen	n.v.t.	
Concerncontrol	53000	7 Concerncontrol (en financieel beleid)
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	1210	2.1 Plannen van derden
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6210	23.1 Vergunningen en meldingen
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6310	24.1 Wabo adviezen
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6320	24.2 Adviezen Waterwet aan andere waterbeheerders
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6420	27.2 Subsidies lozingen
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6610	25.1 Toezicht
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6710	26.1 Bestuursrechtelijke handhaving
Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH)	6720	26.2 Strafrechtelijke handhaving

2023 Totaal	Watersysteem beheer	Vaarwegen beheer	Zuiverings beheer
774.714	480.322	0	294.391
0	0	0	0
212.268	106.134	0	106.134
1.058.172	1.058.172	0	0
1.313.399	1.208.327	65.670	39.402
460.433	230.216	0	230.216
45.203	42.943	2.260	0
63.232	31.616	0	31.616
2.183.756	1.441.279	43.675	698.802
906.231	589.050	36.249	280.932
199.741	131.829	3.995	63.917
-2.327.477	-810.138	1.727.550	-3.244.889
		-1.727.550	
-4.055.027	-810.138	0	-3.244.889

bijdrage provincie vaarwegenbeheer /incie

Bedrijfsresultaat Jaarrekening:

PROCES BGD		BEDRIJFSPROCES
Waterbeleid & Plannen	1120	Opstellen beleid en sturen
Waterbeleid & Plannen	1150	Maken plannen
Waterbeleid & Plannen	1155	Maken plannen
Waterbeleid & Plannen	3110	Maken plannen
Waterbeleid & Plannen	3120	Maken plannen
Waterbeleid & Plannen	6110	Opstellen beleid en sturen
Programmeren & Monitoren	1110	Beheren (programmeren)
Programmeren & Monitoren	1125	Beheren (programmeren)
Programmeren & Monitoren	1140	Beheren (programmeren)
Programmeren & Monitoren	1160	Maken plannen
Programmeren & Monitoren	1165	Beheren (programmeren)
Programmeren & Monitoren	2110	Monitoren
Programmeren & Monitoren	2120	Monitoren
Programmeren & Monitoren	2130	Monitoren
Programmeren & Monitoren	2210	Bouwen, inrichten en verwerven
Programmeren & Monitoren	2230	Bouwen, inrichten en verwerven
Programmeren & Monitoren	2250	Bouwen, inrichten en verwerven
Programmeren & Monitoren	2410	Beheersen crisisorganisatie
Programmeren & Monitoren	3130	Monitoren
Programmeren & Monitoren	3140	Monitoren
Programmeren & Monitoren	3210	Bouwen, inrichten en verwerven
Programmeren & Monitoren	3230	Bouwen, inrichten en verwerven
Programmeren & Monitoren	3510	Bouwen, inrichten en verwerven
Programmeren & Monitoren	3610	Beheersen crisisorganisatie
Programmeren & Monitoren	3710	Monitoren
Programmeren & Monitoren	3720	Monitoren
Programmeren & Monitoren	3730	Monitoren
Programmeren & Monitoren	4110	Bouwen, inrichten en verwerven
Programmeren & Monitoren	4140	Beheersen crisisorganisatie
Programmeren & Monitoren	4210	Bouwen, inrichten en verwerven
Programmeren & Monitoren	4270	Beheersen crisisorganisatie
Programmeren & Monitoren	4310	Bouwen, inrichten en verwerven
Programmeren & Monitoren	4350	Beheersen crisisorganisatie
Programmeren & Monitoren	5110	Monitoren
Programmeren & Monitoren	5120	Monitoren
Programmeren & Monitoren	5210	Bouwen, inrichten en verwerven
Programmeren & Monitoren	5240	Bouwen, inrichten en verwerven
Programmeren & Monitoren	5320	Beheersen crisisorganisatie
Programmeren & Monitoren	61000	Monitoren

Watersystemen	Waterveiligheid	Waterketen
75,00%	15,00%	10,00%
75,00%	10,00%	15,00%
0,00%	0,00%	100,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
80,00%	20,00%	0,00%
0,00%	100,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
43,00%	40,00%	17,00%
0,00%	0,00%	100,00%
0,00%	100,00%	0,00%
0,00%	100,00%	0,00%
0,00%	100,00%	0,00%
0,00%	100,00%	0,00%
0,00%	100,00%	0,00%
0,00%	100,00%	0,00%
0,00%	100,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
0,00%	0,00%	100,00%
0,00%	0,00%	100,00%
0,00%	0,00%	100,00%
0,00%	0,00%	100,00%
0,00%	0,00%	100,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
49,88%	30,00%	20,12%

2023 Totaal	Watersystemen	Waterveiligheid	Waterketen
75.474	56.605	11.321	7.547
1.726.726	1.295.044	172.673	259.009
1.056.144	0	0	1.056.144
319.111	319.111	0	0
8.386	8.386	0	0
77.885	62.308	15.577	0
133.127	0	133.127	0
212.728	212.728	0	0
36.530	36.530	0	0
221.364	95.186	88.545	37.632
0	0	0	0
226.987	0	226.987	0
107.514	0	107.514	0
1.388.638	0	1.388.638	0
9.982.466	0	9.982.466	0
1.786.029	0	1.786.029	0
20.833	0	20.833	0
5.406	0	5.406	0
290.525	290.525	0	0
252.467	252.467	0	0
4.389.743	4.389.743	0	0
126.198	126.198	0	0
4.477.415	4.477.415	0	0
405.623	405.623	0	0
596.187	596.187	0	0
2.670.977	2.670.977	0	0
238.931	238.931	0	0
12.279.400	0	0	12.279.400
0	0	0	0
12.476.953	0	0	12.476.953
0	0	0	0
2.340.786	0	0	2.340.786
0	0	0	0
42.486	42.486	0	0
9.070	9.070	0	0
47.557	47.557	0	0
210.073	210.073	0	0
0	0	0	0
1.417.306	706.952	425.192	285.162

PROCES BGD		BEDRIJFSPROCES
Facilitair & ICT	35000	
Facilitair & ICT	36000	Beheren (programmeren)
Facilitair & ICT	44000	Leveren van ICT - signaleren tot
Onderhouden	2220	Onderhouden
Onderhouden	2240	Onderhouden
Onderhouden	2260	Onderhouden
Onderhouden	2270	Onderhouden
Onderhouden	2280	Onderhouden
Onderhouden	3220	Onderhouden
Onderhouden	3240	Onderhouden
Onderhouden	3250	Onderhouden
Onderhouden	3260	Onderhouden
Onderhouden	3270	Onderhouden
Onderhouden	3410	Onderhouden
Onderhouden	3420	Onderhouden
Onderhouden	3430	Onderhouden
Onderhouden	3440	Onderhouden
Onderhouden	3450	Onderhouden
Onderhouden	3460	Onderhouden
Onderhouden	3520	Onderhouden
Onderhouden	4120	Onderhouden
Onderhouden	4220	Onderhouden
Onderhouden	4260	Onderhouden
Onderhouden	4320	Onderhouden
Onderhouden	5220	Onderhouden
Onderhouden	5221	Onderhouden
Onderhouden	5230	Onderhouden
Onderhouden	5231	
Onderhouden	5250	Onderhouden
Onderhouden	5270	Onderhouden
Onderhouden	5310	Onderhouden
Onderhouden	71000	Onderhouden
Bedienen	3530	Bedienen
Bedienen	4130	Bedienen
Bedienen	4230	Bedienen
Bedienen	4240	Bedienen
Bedienen	4250	Verlenen subsidies
Bedienen	4330	Bedienen
Bedienen	4340	Bedienen
Bedienen	4410	Bedienen
Bedienen	5260	Bedienen
Centraal management	21000	Geen bedrijfsproces
Bouwen	n.v.t.	
Concerncontrol	53000	Adviseren
Vergunningen, Toezicht en Handhaving	1210	Uitvoeren watertoets
Vergunningen, Toezicht en Handhaving	6210	Toetsen aanvraag, opstellen
Vergunningen, Toezicht en Handhaving	6310	Adviseren
Vergunningen, Toezicht en Handhaving	6320	Adviseren
Vergunningen, Toezicht en Handhaving	6420	Verlenen subsidies
Vergunningen, Toezicht en Handhaving	6610	Houden toezicht
Vergunningen, Toezicht en Handhaving	6710	Bestuursrechtelijk handhaven
Vergunningen, Toezicht en Handhaving	6720	Strafrechtelijk handhaven

Watersystemen	Waterveiligheid	Waterketen
51,00%	11,00%	38,00%
51,00%	11,00%	38,00%
51,00%	11,00%	38,00%
0,00%	100,00%	0,00%
0,00%	100,00%	0,00%
0,00%	100,00%	0,00%
0,00%	100,00%	0,00%
0,00%	100,00%	0,00%
0,00%	100,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
0,00%	100,00%	100,00%
0,00%	100,00%	100,00%
0,00%	100,00%	100,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
50,00%	50,00%	0,00%
100,00%	0,00%	0,00%
0,00%	100,00%	100,00%
0,00%	100,00%	100,00%
0,00%	100,00%	100,00%
0,00%	100,00%	100,00%
100,00%	0,00%	0,00%
51,00%	11,00%	38,00%
0,00%	0,00%	0,00%
34,00%	16,00%	50,00%
80,00%	20,00%	0,00%
77,00%	20,00%	3,00%
50,00%	0,00%	50,00%
50,00%	50,00%	0,00%
50,00%	0,00%	50,00%
40,00%	28,00%	32,00%
59,00%	10,00%	31,00%
58,00%	10,00%	32,00%

2023 Totaal	Watersystemen	Waterveiligheid	Waterketen
3.258.512	1.690.194	352.016	1.216.302
6.583.327	3.357.497	724.166	2.501.664
7.433.209	3.790.936	817.653	2.824.619
1.752.997	0	1.752.997	0
534.267	0	534.267	0
183.317	0	183.317	0
0	0	0	0
540.482	0	540.482	0
9.229.809	9.229.809	0	0
248.576	248.576	0	0
708.616	708.616	0	0
15.385	15.385	0	0
540.482	540.482	0	0
329.773	329.773	0	0
1.985.073	1.985.073	0	0
450.653	450.653	0	0
0	0	0	0
0	0	0	0
76.519	76.519	0	0
2.368.215	2.368.215	0	0
3.155.997	0	0	3.155.997
6.176.689	0	0	6.176.689
142.931	0	0	142.931
2.014.463	0	0	2.014.463
439.661	439.661	0	0
4.175	4.175	0	0
659.093	659.093	0	0
17.630	17.630	0	0
625.410	625.410	0	0
58.176	58.176	0	0
50.268	50.268	0	0
0	0	0	0
2.531.701	2.531.701	0	0
3.619.994	0	0	3.619.994
8.862.638	0	0	8.862.638
941.867	0	0	941.867
0	0	0	0
2.060.983	0	0	2.060.983
4.132.259	0	0	4.132.259
3.825.567	0	0	3.825.567
431.048	431.048	0	0
774.714	395.104	85.218	294.391
0	0	0	0
212.268	72.171	33.963	106.134
1.058.172	846.537	211.634	0
1.313.399	1.011.317	262.680	39.402
460.433	230.216	0	230.216
45.203	22.602	22.602	0
63.232	31.616	0	31.616
2.183.756	873.503	611.452	698.802
906.231	534.677	90.623	280.932
199.741	115.850	19.974	63.917
158.901.188	57.313.967	23.256.754	78.330.468

Netto lasten Jaarrekening:

Bijlage 4: Staat van activa

Staat van activa ingedeeld naar categorieën Waterschapswet <i>(alle bedragen X € 1.000)</i>	Aanschafwaarde 1/1		Externe vermeerderingen		Geactiveerde lasten	Externe verminderingen		NETTO UITGAVEN TOTAAL	Aanschafwaarde 31/12	
	Aanschafwaarde	Subsidie s/ bijdragen	Overname	Nieuwbouw Derden		Verkoop / desinvestering	Subsidie/ Bijdrage		Aanschafwaarde	Subsidie/ bijdragen
Immateriële vaste activa	163.068	6.294		11.123	2.212		913	12.422	176.403	7.206
Sluiten geldleningen en saldo agio/disagio										
Uitgaven Onderzoek en Ontwikkeling	22.505	3.430		989	552		760	780	24.046	4.190
Subsidies en Bijdragen aan bedrijven	611			81				81	691	
Subsidies en bijdragen aan rijk	8.892			8.494				8.494	17.386	
Subsidies en bijdragen aan openbare lichamen	9.550	478		235	382		153	465	10.168	631
Subsidies en bijdragen aan overigen	558	67		124	133			257	815	67
Geactiveerde bijdrage rijk	79.254								79.254	
Overige immateriële vaste activa	41.698	2.318		1.201	1.145		0	2.345	44.043	2.318
Materiële vaste activa -in exploitatie	1.115.759	319.367	719	20.002	2.258		5.070	17.909	1.138.738	324.437
Gronden en terreinen	14.190	5.362		249	24			273	14.463	5.362
Vervoermiddelen	5.550								5.550	
Machines, apparaten en werktuigen	12.151	938	719					719	12.870	938
Bedrijfsgebouwen	46.942	837		1.246	87			1.333	48.274	837
Dienstwoningen	463								463	
Waterkeringen	166.380	130.964		495	13			508	166.888	130.964
Watergangen, kunstwerken en gemalen	263.877	103.076		2.404	822		4.351	-1.124	267.103	107.427
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.	262.430	43.251		10.134	886		389	10.631	273.450	43.640
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.	261.235	23.453		2.978	303			3.281	264.516	23.453
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.	53.171	2.084		387	82			470	53.640	2.084
Vaarwegen en havens	26.595	9.403		2.109	41		330	1.820	28.745	9.733

Staat van activa ingedeeld naar categorieën Waterschapswet	Aanschafwaarde 1/1		Externe vermeerderingen		Geactivee rde lasten	Externe verminderingen		NETTO UITGAV EN TOTAAL	Aanschafwaarde 31/12	
	Aanschaf- waarde	Subsidie s/ bijdrage n	Overname	Nieuwbo uw Derden		Verkoop / desinvest ering	Subsidie/ Bijdrage		Aanschaf- waarde	Subsidie/ bijdragen
<i>(alle bedragen X € 1.000)</i>										
Overige materiële vaste activa	2.775								2.775	
Materiële vaste activa - onderhanden werken	46.313	6.030	2.528	47.909	7.880	2.457	8.483	47.377	99.256	14.513
Gronden en terreinen	8.866		1.309			2.457		-1.149	7.718	
Vervoermiddelen	29							29	29	
Machines, apparaten en werktuigen	917		1.219		268			1.487	2.404	
Bedrijfsgebouwen	84			336	98			434	518	
Dienstwoningen										
Waterkeringen	20.901	2.247		25.205	2.665		2.055	25.815	48.771	4.302
Watergangen, kunstwerken en gemalen	13.015	3.541		6.530	2.354		4.493	4.390	21.899	8.035
Zuiveringstechnische Werken Transportsyst.	935	53		4.120	963			5.083	6.018	53
Zuiveringstechnische Werken Zuiveringsinst.	795			5.082	1.129			6.211	7.006	
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.	329			84	193		26	251	606	26
Vaarwegen en havens	443	189		3.635	210		1.909	1.936	4.288	2.097
Overige materiële vaste activa										
Correctie nog te ontv. fact.				2.917				2.917		
Financiële vaste activa	42.340		56			1.706		-1.650	40.690	
Kapitaalverstrekkings bedrijven	42.007		56			1.373		-1.317	40.690	
Kapitaalverstrekkings overheden										
Verstrekke geldleningen										
Overige uitzettingen	333					333		-333		
TOTALE VASTE ACTIVA	1.367.480	331.691	3.303	79.035	12.351	4.164	14.466	76.058	1.455.087	346.157

Staat van activa ingedeeld naar categorieën Waterschapswet	Totale afschrijving per 1/1	Afschrijvingen 2023		Totale afschrijving 31/12	Boekwaarde		Rente 2023	Totale kapitaal- lasten 2023	Overboeking onderhouden werk
		Normale afschrijving	Extra afschrijving		Boekwaarde per 1/1	Boekwaarde per 31/12			
<i>(alle bedragen X € 1.000)</i>									
Immateriële vaste activa	98.500	12.705	66	111.271	58.274	57.925	995	13.766	
Sluiten geldleningen en saldo agio/disagio	11.110								
Uitgaven Onderzoek en Ontwikkeling		1.739	66	12.916	7.965	6.940	129	1.934	
Subsidies en Bijdragen aan bedrijven					611	691	10	10	
Subsidies en bijdragen aan rijk	539	2.114		2.653	8.353	14.733	194	2.309	
Subsidies en bijdragen aan openbare lichamen	2.938	164		3.102	6.134	6.435	98	262	
Subsidies en bijdragen aan overigen	260	10		269	231	478	6	15	
Geactiveerde bijdrage rijk	54.533	6.619		61.152	24.721	18.102	382	7.001	
Overige immateriële vaste activa	29.120	2.059		31.179	10.260	10.546	176	2.235	
Materiële vaste activa -in exploitatie	390.227	31.217	463	421.906	406.165	392.395	6.402	38.081	36.481
Gronden en terreinen	1.862	112		1.975	6.966	7.127	110	222	455
Vervoermiddelen	4.289	728		5.017	1.261	533	19	748	
Machines, apparaten en werktuigen	8.392	700		9.093	2.821	2.839	45	745	837
Bedrijfsgebouwen	17.291	1.392		18.684	28.813	28.754	455	1.847	2.249
Dienstwoningen	216	9		226	247	238	4	13	
Waterkeringen	10.813	1.239		12.052	24.602	23.871	384	1.623	
Watergangen, kunstwerken en gemalen	60.497	6.366	384	67.246	100.304	92.430	1.539	8.288	2.493
Zuiveringstechnische Werken	92.991	9.134		102.125	126.188	127.685	2.030	11.164	16.727
Transportsyst.	1								
Zuiveringstechnische Werken	152.893	8.790		161.683	84.890	79.380	1.335	10.125	10.142
Zuiveringsinst.	31.367	1.662		33.029	19.720	18.527	308	1.970	2.188
Zuiveringstechnische Werken Slibverw.inst.									

Staat van activa ingedeeld naar categorieën Waterschapswet	Totale afschrijving per 1/1	Afschrijvingen 2023		Totale afschrijving 31/12	Boekwaarde		Rente 2023	Totale kapitaal- lasten 2023	Overboeking onderhanden werk
		Normale afschrijving	Extra afschrijving		Boekwaarde per 1/1	Boekwaarde per 31/12			
<i>(alle bedragen X € 1.000)</i>									
Vaarwegen en havens Overige materiële vaste activa	8.388 1.227	980 103	79	9.368 1.409	8.805 1.548	9.644 1.367	150 24	1.130 205	1.390
Materiële vaste activa - onderhanden werken	11	19		30	40.509	87.867	965	984	-36.481
Gronden en terreinen					8.866	7.718	128	128	-455
Vervoermiddelen					29	29	0	0	
Machines, apparaten en werktuigen					917	2.404	26	26	-837
Bedrijfsgebouwen					84	518	5	5	-2.249
Dienstwoningen									
Waterkeringen	508	19		527	18.146	43.942	479	498	
Watergangen, kunstwerken en gemalen	-497			-497	9.971	14.361	188	188	-2.493
Zuiveringstechnische Werken									
Transportsyst.					882	5.965	53	53	-16.727
Zuiveringstechnische Werken									
Zuiveringsinst.					795	7.006	60	60	-10.142
Zuiveringstechnische Werken									
Slibverw.inst.					329	580	7	7	-2.188
Vaarwegen en havens					254	2.190	19	19	-1.390
Overige materiële vaste activa									
Correctie nog te ontv. fact.					237	3.154			
Financiële vaste activa	37.216	171		37.387	5.124	3.303	205	376	
Kapitaalverstrekkingen bedrijven	37.216	171		37.387	4.791	3.303	205	376	
Kapitaalverstrekkingen overheden									
Verstekte geldleningen					333				
Overige uitzettingen									
TOTALE VASTE ACTIVA	525.953	44.111	529	570.593	510.073	541.491	8.566	53.206	

Bijlage 5: Staat van geldleningen (gecomprimeerd)

	Soort lening <i>(alle bedragen x € 1.000)</i>	Restant- bedrag lening begin boekjaar	Mutaties in 2023		Restant- bedrag lening einde boekjaar	Aflossing in het volgend boekjaar	Totaal rente ten laste van het boekjaar	Gem. restant- looptijd	Gem. rente- voet
			Vermeerdering	Vermindering					
A	Obligatieleningen								
B	Andere geldleningen financiële instellingen	460.168	40.000	28.020	472.149	12.020	7.909	20,9	2,34%
C	Bij waterschap gestorte waarborgsommen								
D	Overig								
	TOTAAL	460.168	40.000	28.020	472.149	12.020	7.909	20,9	2,34%

Bijlage 6: Principes waarmee kosten en opbrengsten aan de beheerproducten zijn toegerekend

Wijze van doorberekening kostenplaatsen

Sleutel	Toerekening van:	Toerekening aan:	Principe van toerekening
Sleutel A	Kostenplaats 1010 Kapitaallasten	Beheerproducten	Op basis van specifiek nut (staat van activa)
Sleutel B	Kostenplaatsen teams/processen (personeelskosten) 2000 t/m 2999	Beheerproducten	Op basis van begrote uren/fte's per beheerproduct

Wijze van doorberekening ondersteunende beheerproducten

De programma's Buiten Gewoon Doen maken gebruik van 10 processen om de waterschapsdoelen te realiseren. Hierbij is geen onderscheid meer tussen primaire en ondersteunende processen. Met ingang van de gewijzigde Begroting 2020 Buiten Gewoon Doen worden de kosten van de ondersteunende beheerproducten dan ook niet meer toegerekend aan de primaire beheerproducten. Alle beheerproducten kennen een sleutel naar de wettelijke taken (zie bijlage II) en de programma's Buiten Gewoon Doen (zie bijlage III).

Hierop zijn twee uitzonderingen:

1. Er wordt nog steeds op basis van de projecturen een deel van de kosten van huisvesting en ICT doorbelast naar de projecten. De resterende kosten worden via de verdeelsleutel in de productenlijst direct naar de taken en programma's doorbelast.
2. Vanwege afspraken die gemaakt zijn rondom het muskusrattenbeheer worden er vanuit de ondersteunende processen nog steeds kosten doorbelast naar het product muskusrattenbeheer, ten behoeve van de kostenverrekening naar de drie deelnemende waterschappen (waterschap De Dommel, waterschap Aa en Maas en waterschap Brabantse Delta).

Bijlage 7: Overzicht van de door het bestuur toegekende kredieten in 2023

Investerings-besluit proj. nr.	Omschrijving project	Datum krediet verstrekking	Krediet verstrek door
800726	Opwaarderen biogasdetectiesysteem 4 slibgistings locaties, UVK	17/01/2023	DB
800895	Realiseren beek- en kreekherstel en natte natuurplel noordelijk deel Markdal, VBK	31/01/2023	DB
800798	Renovatie beluchtingsstelsel 10 aeratietanks RWZI Bath, UVK	11/04/2023	DB
800889	Datagedreven Waterschap, UVK	28/02/2023	DB
800700	Instandhouding RWZI Rijen, UVK	14/02/2023	DB
800751	Vervanging onderhouds- en calamiteitenmaterieel 2023, UVK	28/02/2023	DB
800573	Opschaling productie bioplastics en ontwikkeling toepassingen (PHA2USE), UVK	01/02/2023	AB
800403	Groot onderhoud Bouvigne, UVK	31/01/2023	DB
800758	Renovatie en modificatie van kleine kunstwerken 2023 en 2024, UVK	14/03/2023	DB
800728	Verbetering primaire kering traject Moerdijk - Drimmelen, UVK	01/03/2023	AB
800911	Planproject toekomstbestendige RWZI's n.a.v. ketenplan, UVK	14/02/2023	DB
800768	Ontwikkeling methodiek klimaatbestendig watersysteem, UVK	28/03/2023	DB
800724	Renovatie RG Hooge Zwaluwe, UVK	11/04/2023	DB
800938	Mitigerende maatregelen RWZI Nieuwveer, UVK	21/06/2023	AB
800301	Bijdrage HWBP 2023, UVK	23/05/2023	DB
800800	Vervangen persleiding Nieuw Vossemeer, UVK	04/07/2023	DB
800506	Leiding werk AWP 4e Inspectiereeks, UVK	04/07/2023	DB
800717	Innovatieproject ViviMag installatie, VBK	24/05/2023	AB
800861	Kwaliteitsimpuls Beheerregisters, UVK	18/07/2023	DB
800641	Rioolgemalen Geertruidenberg, Sprang Capelle, Gilze, Prinsenbeek, Baarle-Nassau en Klundert, UVK	04/07/2023	DB
800737	Baggeren landelijk gebied kreken en beken 2024, UVK	04/07/2023	DB
800929	Aanpassen waterberging Boontuinen, UVK	12/09/2023	DB
6748	Realiseren Beek- en kreekherstel en natte natuurplel Bovenmark, UVK	04/10/2023	AB
800509	Renoveren en capaciteitsuitbreiding rioolgemalen Rucphen, Schijf, Zegge-AWP en Zegge-Dorp, UVK	10/10/2023	DB
800945	Preventieve maatregelen tegen graafschade aan primaire keringen, UVK	04/10/2023	AB
800860	Uitwerken stappenplan Risicobeheersing Waterveiligheid, UVK	10/10/2023	DB
800897	Baggeren vaarwegen regulier onderhoud 2024, UVK	10/10/2023	DB
800695	Vervangen van beschoeiingen 2021-2025, UVK	07/11/2023	DB
800916	Versnellen doelstellingrealisatie onderhouden, UVK	24/10/2023	DB
800332	Uitvoering gebiedsinrichting Cruislandse Kreken (fase 2), UVK	20/12/2023	AB
800655	Aanpassen kunstwerken t.b.v. vismigratie 2022-2027, UVK	20/12/2023	AB
800337	Uitvoering inrichting natte natuurplel Noordrand Midden, UVK	20/12/2023	AB
800669	Herstellen zwaikom Zwartenberg, UVK	21/11/2023	DB
800385	Renovatie Slibgisting RWZI Dongemond & Waalwijk, UVK	05/12/2023	DB
800301	Bijdrage HWBP 2023 (aanvullend), UVK	19/12/2023	DB
800657	Verbetering primaire kering traject Willemstad Noordschans, UVK	20/12/2023	AB
800893	Renovatie en ontwikkelingen RWZI Baarle Nassau, VBK	20/12/2023	AB
800834	UVK Standhazense Dijk uitvoeringsfase, UVK	20/12/2023	AB

Bijlage 8: Overzicht werken met een restantkrediet eind 2023

Project-nummer	Projectnaam	Goedgekeurd krediet	Totaal besteed t/m 2023	Restant krediet eind 2023	Prognose totale uitgaven	Toelichting
192	EVZ/WB Molenbeek fase 3	310	255	55	311	
544	Kaatsheuvel nieuwbouw RG	4.500	361	4.139	4.500	
6685	Grondaankoop EVZ & Waterberging	20.550	7.718	12.832	16.718	
6748	Zuidelijk deel Markdal	7.900	4.883	3.017	7.900	
8455	Aankoop primaire waterkeringen	945	121	824	781	
8462	Verbetering regionale keringen	88.600	62.372	26.228	85.086	
800176	AWP 2.0 - Hoofdprojectnummer	114.550	98.687	15.863	115.665	De prognose is bijgesteld naar € 113.550
800198	Herst.Oeverv.Kerkvaartse haven	40	37	3	400	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800214	Wateroverlast Vosdonk	4.000	1.063	2.937	4.000	
800332	Cruislandse Kreken fase 2	2.735	1.559	1.176	6.750	De laatste kredietaanvraag is in december 2023 gedaan. Het beschikbare krediet is verstrekt voor grondaankoop en engineering. De volgende kredietaanvraag wordt gedaan als het ontwerp aanbestedingsgereed is.
800337	Uitvoering NNP NRM	23.650	10.267	13.383	23.650	
800364	EVZ Reinierpolder Steenbergen	750	344	406	750	
800385	Ren. Slibgist. Dong&Waalwijk	7.000	313	6.687	14.000	Er is geen kredietoverschrijding, er is een 1e deel uitvoeringskrediet aangevraagd en beschikt, aanvraag 2e deel volgt naar verwachting 2e helft van 2025.
800403	Groot onderhoud Bouvigne	552	240	312	552	
800413	Nw huisv.concept veerkr werk.	250	292	-42	2.200	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.

Project-nummer	Projectnaam	Goedgekeurd krediet	Totaal besteed t/m 2023	Restant krediet eind 2023	Prognose totale uitgaven	Toelichting
800442	Vervanging materieel 2022	695	649	46	695	
800445	Baggeren Bre Don Moe Ste Waa	2.778	937	1.841	2.363	
800470	Verv. bedrijfswaterleid.Nieuwv	150	103	47	1.885	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800494	Ren. Ontvangstwerk Nieuwveer	2.500	1.525	975	35.000	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800495	Cofinanciering POP3 water	1.210	55	1.155	660	
800506	AWP 4e inspectiereeks	750	61	689	750	
800513	EVZ Bleekloop	840	381	459	401	
800515	Halsterlaag en Oudland	160	112	48	1.542	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800516	Beekherstel/EVZ landgoed Riel	390	200	190	390	
800517	Ontwikkeling Tilburg West	1.300	971	329	1.300	
800530	Aanleg EVZ Terheijden-Zonzeel	190	187	3	2.955	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800539	Insp.&herstel KB AWP-systeem	100	40	60	997	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800565	EVZ Landstad de Baronie	-	-	-	-	
800568	Zakelijk recht awp leidingen	1.500	716	784	1.500	
800573	PHARIO 2.0	745	691	54	696	
800577	Aanleg EVZ, WB Kibbelvaart EL	625	30	595	398	
800591	Inr EVZ, B&K herstel Roosd	100	52	48	1.088	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.

Project-nummer	Projectnaam	Goedgekeurd krediet	Totaal besteed t/m 2023	Restant krediet eind 2023	Prognose totale uitgaven	Toelichting
800593	Verduurzaming mobiliteit	495	29	466	279	
800596	Uitvoeringsprogramma PA/PI	3.300	3.222	78	3.302	
800601	EVZ's en B&K Steenberg	100	36	64	3.336	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800621	Groene Berging Woensdrecht	93	22	71	1.700	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800565	Landstad Baronie	10.200	1.439	8.761	9.928	
800641	Renovatie RG GB-SC-G-PB-BN-K	9.500	4.466	5.034	9.500	
800647	Vervangen E-installatie Bath	2.750	1.760	990	30.000	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800650	Beekh. Heiloo Ossendrecht	250	118	132	1.150	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800651	EVZ Wildertse arm	203	187	16	2.100	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800655	kunstw. vismigr. 2022 - 2027	10.800	1.248	9.552	10.800	
800657	Willemstad Noordschans	7.100	1.575	5.525	85.500	Er is UVK voor de fases Voorverkenning (reeds afgerond in 2023) en Verkenning (opgestart per 2024). De prognose van kosten valt binnen dit UVK. De totaalprognose voor dit project betreft alle projectfasen, dus inclusief de realisatie- en nazorgfase.

Project-nummer	Projectnaam	Goedgekeurd krediet	Totaal besteed t/m 2023	Restant krediet eind 2023	Prognose totale uitgaven	Toelichting
800658	Verb. kunstwerken reg keringen	5.000	1.834	3.166	8.600	Er is geen kredietoverschrijding, er is een 1e deel uitvoeringskrediet aangevraagd en beschikt, aanvraag 2e deel volgt naar verwachting 2e helft van 2024.
800666	Baggeren inhaalslag vaarwegen	13.200	4.194	9.006	13.200	
800669	herst zwaaiком Zwartenberg	900	94	806	700	
800674	Monitoring prim. ker. 2021	970	598	372	970	
800676	Monitoring prim. ker. 2023	48	26	22	500	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800695	Beschoeiingen 2021 - 2025	3.120	201	2.919	3.120	
800697	Ren. bedrijfsgebouw Dongemond	100	36	64	1.300	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800700	Renovatie RWZI Rijen fase 1	2.500	680	1.820	4.200	Er is een 1e fase uitvoeringskrediet toegekend ten behoeve van instandhouding RWZI Rijen. Realisatie van de benodigde maatregelen komende uit de nog uit te voeren vooronderzoeken zal middels een aanvraag 2e fase uitvoeringskrediet plaatsvinden.
800717	Implementatie Vivianiet rec.	2.500	63	2.437	15.000	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800720	Renovatie Pendelzuigruimers	4.300	48	4.252	4.300	
800724	Renovatie RG Hooge Zwaluwe	1.200	53	1.147	950	

Project-nummer	Projectnaam	Goedgekeurd krediet	Totaal besteed t/m 2023	Restant krediet eind 2023	Prognose totale uitgaven	Toelichting
800728	Verb prim kering MoerdijkDrimm	950	557	393	94.311	Voor het project wordt per fase krediet aangevraagd in lijn met de subsidieverstrekking vanuit het HWBP, vooralsnog is alleen het geld beschikbaar gesteld voor de voorverkenningfase. De prognose is voor het gehele project, dus inclusief uitvoering.
800731	Maatregelen klimaatadaptatie	250	15	235	5.115	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800733	Bagg sted gebieden 2024	200	15	185	1.600	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800737	Bagg kreken beken 2024	1.620	11	1.609	1.620	
800897	Baggeren vaarwegen 2022-2026	4.630	3.382	1.248	7.380	Het krediet zal de komende jaren in fasen worden aangevraagd overeenkomstig de jaarschijven. Er zijn inkomsten van het Opsporen van Ontplofbare Oorlogsresten (OOO). Deze inkomsten zullen worden ingezet voor het project, doordat deze als extra krediet aan het project zijn toegekend (besluit oktober 2023).
800758	Ren mod kleine kunst 2023 2024	1.680	690	990	1.680	
800768	Ontw meth klimaatbestendig WS	400	24	376	400	
800789	Mod. RWZI Putte & Ossendrecht	1.300	768	532	1.300	
800794	Knelpunten PA/PI RG	200	35	165	4.300	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800798	Renovatie beluchtingssysteem	4.500	1.443	3.057	4.500	
800800	Verv. leiding Nieuw Vossemeer	1.500	617	883	1.117	

Project-nummer	Projectnaam	Goedgekeurd krediet	Totaal besteed t/m 2023	Restant krediet eind 2023	Prognose totale uitgaven	Toelichting
800801	Verv. Leidingwerk Dinteloord	50	29	21	2.500	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800802	Verv. Leidingwerk Nispen	40	8	32	1.098	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800803	Nieuwbouw RG St Willebrord	100	71	29	4.000	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800811	Autom stuwen en inlaten	100	40	60	1.350	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800818	Renovatie dv rioolgm 2024-2026	100	62	38	12.000	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800830	groenblauwe zone Hbr Moerdijk	50	20	30	270	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800833	Bestrijding blauwalgen	990	513	477	990	
800834	Dijkverbetering Standh Dijk	6.934	1.504	5.430	6.504	
800835	Infrastructuurplan ICT 2022	987	726	261	987	
800842	Digitale werkplek veerkr werk.	1.500	1.252	248	1.500	
800860	Uitw. Stappenplan Risicobeh WV	600	-	600	600	
800861	Kwaliteitsimpuls beh register	500	59	441	500	
800889	Datagedreven waterschap 2022	1.000	792	208	1.000	
800893	Ren.&Ontw. RWZI Baarle Nassau	2.500	-	2.500	25.000	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.

Project-nummer	Projectnaam	Goedgekeurd krediet	Totaal besteed t/m 2023	Restant krediet eind 2023	Prognose totale uitgaven	Toelichting
800895	noordelijk deel Markdal	250	108	142	6.350	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800902	stroomgebied Merkske	230	59	171	1.780	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800911	Planproj. RWZI Ketenplan	900	247	653	900	
800914	Mod. debietmeterput de Zoom	100	2	98	2.000	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800915	Ren. leiding 1 PS BoZ	250	14	236	1.300	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800916	Versn. Doelrealisatie OH	750	-	750	750	
800923	Verv. Chem. Doseersinstall.	20	18	2	6.000	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800926	Kreekherstel Gat van den Ham	-	-	-	2.035	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800938	Maatreg. nav schuiven E-nieuw	1.685	467	1.218	1.350	
800945	Preventie schade aan prim. ker	2.000	29	1.971	2.000	
800946	Maatr West. Langstraat fase 2	250	99	151	9.500	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800962	Realisatie RWZI NieuwVossemeer	100	1	99	7.981	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.

Project-nummer	Projectnaam	Goedgekeurd krediet	Totaal besteed t/m 2023	Restant krediet eind 2023	Prognose totale uitgaven	Toelichting
800972	Bijdr NNP Merkske Strijbeekse	20	-	20	1.210	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800992	Dijkverbetering GEA Dombosch	100	-	100	67.879	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.
800983	Klimaatadaptatie fase 1	60	2	58	800	Project heeft voorbereidingskrediet, prognose is gebaseerd op totale verwachte kosten.

Bijlage 9: Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen en provinciale middelen (SiSa-methode)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 11-01-2024										
Verstrekkers	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator			
IenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E44B/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: E44B/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06</i>		
			1 060851 Gemeente Steenbergem	5000005133	€ 6.600	€ 6.600	€ 18.771	€ 18.771		
			2							
			10							
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09</i>					
			1 060851 Gemeente Steenbergem	5000005133	Nee					
			2							
			10							
Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel							
<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13</i>							
1 060851 Gemeente Steenbergem	5000005133	19 Waterconserveren/vasthouden	Nee							
2										
10										

SISa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 11-01-2024								
lenW	E87	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater	Beschikkingnaam/nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/01</i>	Totale besteding (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: E87/02</i>	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/03</i>	Totale eigen bijdrage en bijdrage van derden (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: E87/04</i>	Cumulatieve eigen bijdrage en bijdrage van derden (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/05</i>	Volledige zelfstandige uitvoering ? (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/06</i>
			1 Toekenningsbeschikking specifieke uitkering Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma Zoetwater / nummer 5000006241	157331	157331	107163	107163	Nee
			2					
			10					
			Kopie beschikkingnaam/nummer <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/07</i>	Correctie besteding (jaar T-1) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/08</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E87/09</i>			
			1 Toekenningsbeschikking specifieke uitkering Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma Zoetwater / nummer 5000006241	0	Nee			
			2					
			10					

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 11-01-2024

LNV	L16B	Enmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Naam uitvoeringsprogramma	Besteding (jaar T) per uitvoeringsprogramma	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma	Cumulatieve besteding apparaatskosten (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma	Uitvoeringsprogramma volgens projectplan uitgevoerd (Ja/Nee)
		SiSa tussen medeoverheden	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: L16B/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/06</i>
			1 030010 Provincie Noord-Brabant	Subsidierегeling natuur Noord-Brabant § 14 Versnelling herstel stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden	€ 51.304	€ 51.304	€ 51.304	Ja
			2 030010 Provincie Noord-Brabant	subsidierегeling Natuur, § 16 Regievoering GGA landelijk programma natuur.	€ 76.120	€ 76.120	€ 76.120	Ja
			3 030010 Provincie Noord-Brabant	Subsidierегeling natuur Noord-Brabant § 14 Versnelling herstel stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			100	Kopie uitvoeringsprogramma	Uitvoeringsprogramma afgerond (Ja/Nee)	Toelichting per uitvoeringsprogramma		
				<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L16B/09</i>		
			1	Subsidierегeling natuur Noord-Brabant § 14 Versnelling herstel stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden	Nee	C2317208 kwelwater Ulvenhoutse bos		
			2	subsidierегeling Natuur, § 16 Regievoering GGA landelijk programma natuur.	Ja	C2317942 - regievoering GGA		
			3	Subsidierегeling natuur Noord-Brabant § 14 Versnelling herstel stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden	Nee	C2318392 - watersysteemherstel Ossendrecht Heiloo. Nog geen subsidiabele kosten in 2023, daarom "nee" ingevuld bij indicator L16B/06		
			100					

Bijlage 10. Financiële verantwoording – Regeling Uitvoeringskosten NPLG Waterschappen

Ter voorbereiding op de transitieopgave Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) hebben de waterschappen in 2023 voorbereidingskosten gemaakt. In dat kader levert ook Waterschap Brabantse Delta een bijdrage aan de totstandkoming van het provinciale gebiedsprogramma onder het NPLG. Het ministerie van LNV heeft hiervoor een maximale tegemoetkoming per waterschap toegekend.

"verplichtingnummer 1400013920"

	bedrag begroot	realisatie
	BEDRAG	BEDRAG
Totaal subsidiabele kosten	€ 300.000,00	€ 306.097
Totaal bijdrage subsidie	€ 300.000,00	€ 300.000

Bijlage 11. Door het waterschap gedeelde documenten in 2023

Cat.	Artikelnr. Woo	Omschrijving	Online platform
1	3.3, 1a, 1b en 1c	<ul style="list-style-type: none"> • Wet en regelgeving • Overige besluiten van algemene strekking • Ontwerpen waarover extern advies is gevraagd 	Officiële bekendmakingen.nl
2	3.3, 1d en 1e	<ul style="list-style-type: none"> • Inzicht in de organisatie en werkwijze • Inzicht in de bereikbaarheid • Informatie over de manier waarop een informatieverzoek kan worden ingediend 	Brabantsedelta.nl
3	3.3, 2a en 2c	<ul style="list-style-type: none"> • Vergaderstukken en verslagen van het algemeen bestuur • Vergaderstukken en verslagen van de AB commissies • Bij het algemeen bestuur ingekomen stukken 	Brabantsedelta.bestuurlijkeinformatie.nl
4	3.3, 2d	<ul style="list-style-type: none"> • Agenda's van het dagelijks bestuur • Besluiten van het dagelijks bestuur 	Brabantsedelta.bestuurlijkeinformatie.nl
5	3.3, 2e	<ul style="list-style-type: none"> • Adviezen over de ontwerpen uit categorie 1 • Adviezen van adviescommissies over niet individuele zaken 	Nog niet online
6	3.3, 2f	<ul style="list-style-type: none"> • Convenanten 	Nog niet online
7	3.3, 2g	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarplannen • Jaarverslagen 	Brabantsedelta.nl
8	3.3, 2i	<ul style="list-style-type: none"> • Woo-verzoeken incl. beslissing • Gedeelde documenten op verzoek 	Nog niet online
9	3.3, 2j	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoeksrapporten 	Nog niet online
10	3.3, 2k 3.3a	<ul style="list-style-type: none"> • Beschikkingen 	Officiële bekendmakingen.nl
11	3.3, 2l	<ul style="list-style-type: none"> • Klachtoordelen 	Nog niet online

Bijlage 12: Jaarrekening 2023 gemeenschappelijke regeling Muskusrattenbeheer Noord-Brabant

	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Kosten			
Salarissen en sociale lasten	€ 2.122.462	€ 2.109.500	€ 1.974.821
Overige personeelslasten	€ 65.968	€ 62.500	€ 150.240
Personeel van derden	€ 18.240	€ -	€ -
Duurzame gebruiksgoederen	€ 35.857	€ 45.000	€ 37.548
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	€ 98.801	€ 80.000	€ 95.900
Energie	€ 51	€ 1.000	€ -
Verzekering	€ 2.447	€ 2.800	€ 2.133
Onderhoud door derden	€ 8.668	€ 20.000	€ 8.387
Overige diensten door derden	€ 32.349	€ 25.500	€ 27.583
Doorbelasting dienstauto's	€ 327.526	€ 342.500	€ 356.610
Doorbelasting dienstkleding	€ 29.000	€ 29.000	€ 28.000
Doorbelasting ondersteunende beheerproducten	€ 296.222	€ 275.200	€ 269.478
Totaal kosten	€ 3.037.590	€ 2.993.000	€ 2.950.700
Opbrengsten			
Overige personeelsbaten	€ 50.114		€ 34.796
Vergoeding beverrattenbeheer	€ 16.613	€ 15.000	€ 17.074
Vergoeding uit solidariteitsfinanciering	€ 171.973	€ 172.000	
Nog te dekken door waterschappen	€ 2.798.890	€ 2.806.000	€ 2.898.830
Totaal opbrengsten	€ 3.037.590	€ 2.993.000	€ 2.950.700
Te dekken per waterschap	€ 932.963	€ 935.333	€ 966.277
Inzet voorziening of bestemmingsreserve	€ -39.500	€ -39.500	€ -48.000
Bijdrage per waterschap	€ 893.463	€ 895.833	€ 918.277

Toelichting jaarrekening GR Muskusrattenbestrijding 2023 Verschillen Rekening – Begroting

Kosten

Personeelskosten (nadeel € 34.670)

De gemiddelde bezetting bedroeg in 2023 34 fte; per 31 december 2023 bedraagt de bezetting 33,78 fte.

In de begroting 2023 was uitgegaan van een bezetting van 34 fte.

Het team Muskusrattenbeheer bestaat uit een teammanager, 2 rayonleiders en 31 muskusrattenbeheerders.

-/- = voordeel ; +/+ = nadeel

Personeelskosten	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
Salarissen en sociale lasten	€ 2.122.462	€ 2.109.500	€ 12.962
Overige personeelslasten	€ 65.968	€ 62.500	€ 3.468
Personeel van derden	€ 18.240	€ -	€ 18.240
Totaal	€ 2.206.670	€ 2.172.000	€ 34.670

Het nadelige verschil van € 34.670 wordt veroorzaakt door:

- (deels) doordat een medewerker na 2 jaar Wet Poortwachter 4 maanden opzegtermijn had.
- Een medewerker die in 2022 in de WIA terecht is gekomen.

Duurzame gebruiksgoederen (€ 9.143 voordeel)

In 2023 werden:

- 2 nieuwe quads aangeschaft
- 1 elektrische bootaandrijving
- 1 DNA-Sampler

Overige gebruiks- en verbruiksgoederen (€ 18.801 nadeel)

Het betreft voornamelijk de aanschaf van waadpakken, reddingsvesten, klemmen en fuiken. In 2023 zijn extra kooizenders, palen, buizen en gas aangeschaft en betreft een aantal posten onderhoudskosten. Bovendien zijn er door diverse leveranciers kostenstijgingen als gevolg van inflatie doorgevoerd.

Onderhoud door derden (€ 11.332 voordeel)

Het voordeel is ontstaan door:

Een verschuiving van onderhoudskosten naar kostenpost gebruiks- en verbruiksgoederen, zie toelichting onder deze post.

Doorbelasting dienstauto's (€ 14.974 voordeel)

Het voordelige verschil wordt veroorzaakt door lagere brandstofkosten. In de begroting was rekening gehouden met mogelijk tegenvallende brandstofkosten. In de loop van dit jaar zijn brandstofprijzen harder gedaald dan voorspeld.

Doorbelasting ondersteunende beheerproducten (€ 21.022 nadeel)

De kosten van de ondersteunende beheerproducten worden volgens de BBP methodiek op basis van bestede uren of directe kosten toegerekend aan de beheerproducten.

Toerekening ondersteunende beheersproducten	Rekening 2023	Begroting 2023
Centraal management	€ 4.181	€ 4.300
Organisatiebeleid en – beheer	€ 8.424	€ 9.600
Personeelsbeleid en – beheer	€ 136.869	€ 133.200
Interne voorlichting	€ 18.029	€ 16.000
Bestuurlijke en juridische ondersteuning	€ 4.589	€ 4.000
Huisvesting	€ 10.107	€ 9.300
Interne faciliteiten	€ 16.772	€ 17.800
Financieel Beleid	€ 5.303	€ 4.800
Meerjarenraming en begroting	€ 2.487	€ 2.100
Comptabiliteit	€ 12.522	€ 10.000
Ontwikkeling, implementatie en onderhoud ICT	€ 44.568	€ 46.700
Bestuursprogramma	€ 3.084	€ 4.300
Kwaliteit, Arbo en Milieu	€ 8.821	€ 7.300
Concerncontrol	€ 3.260	€ 3.000
Onderhoud	€ 12.234	
Management- en bestuursrapportages	€ 4.973	€ 2.800
Totaal	€ 296.222	€ 275.200

Doorbelasting op basis van directe uren

De volgende ondersteunende beheerproducten worden doorgerekend op basis van de directe uren per primair beheerproduct.

- Ontwikkeling, implementatie en onderhoud informatieplan (ICT)
- Huisvesting
- Centraal management
- Personeelsbeleid en -beheer
- Interne voorlichting
- Algemeen bestuurlijke en juridische ondersteuning
- Interne faciliteiten

Hoe meer uren op het primaire beheerproduct geboekt worden hoe meer kosten van de ondersteuning worden toegerekend. De kosten van personeelsbeleid en -beheer en interne voorlichting worden gemaakt ten behoeve van alle medewerkers. Er wordt bij deze ondersteunende beheerproducten daarom gerekend met 33 fte. Van het kantoor, ICT en interne faciliteiten wordt uitsluitend door de teammanager en de opzichters gebruik gemaakt. Hierbij wordt gerekend met slechts 2 fte's (2.800 uur). Ook voor Centraal management en Bestuurlijke en

juridische ondersteuning wordt gerekend met 2 fte. Als voorbeeld volgt de berekening van centraal management. In de jaarrekening 2023 bedroeg het totaal aantal directe uren op de eindproducten 521.583 uur waaronder 49.169 valt toe te rekenen aan muskusrattenbestrijding. Dit is 9,427% van het totaal ($49.169/521.583 \times 100\%$). Het werkelijke aandeel van de muskusrattenbestrijding is hiermee $9,427\% \times \text{€ } 778.895 = \text{€ } 73.425$. Aan de GR muskusrattenbestrijding wordt hiermee $\text{€ } 4.181$ toegerekend ($(2 \times 1400/49.169) \times \text{€ } 73.425 = \text{€ } 4.181$).

Doorbelasting op basis van directe kosten

De volgende ondersteunende beheerproducten worden doorgerekend op basis van de directe kosten per primair beheerproduct.

- Organisatiebeleid en -beheer
- Financieel beleid
- Meerjarenraming en begroting
- Comptabiliteit
- Bestuursprogramma
- Concern control
- Management- en bestuursrapportages

Hoe meer directe kosten op het primaire beheerproduct worden geboekt des te meer kosten van de ondersteunende producten daaraan worden toegerekend. De directe kosten van de muskusrattenbestrijding bedragen 1,513% van de totale directe kosten van alle primaire beheerproducten. Van de totale kosten van bijvoorbeeld het ondersteunend beheerproduct Financieel beleid wordt daarom 1,513% toegerekend aan de GR Muskusrattenbestrijding. In 2023 bedragen de kosten van het ondersteunend beheerproduct Financieel beleid: 1,51% van $\text{€ } 350.575 = \text{€ } 5.303$.

Het ontstane nadeel wordt voor een groot deel veroorzaakt door proces onderhoud. In 2023 zijn de urenleutels van de teams geactualiseerd en in overeenstemming gebracht met de daadwerkelijke inzet en besteding. Jaarlijks werkt één technisch medewerker voor team muskusrattenbeheer. Dit betreffen voornamelijk werkzaamheden aan het werkmaterieel van alle muskusrattenbeheerders, zoals trailers en quads.

Opbrengsten

Overige personeelsbaten (€ 50.114 voordeel)

Het ontstane voordeel betreft de inzet van de teammanager bij waterschap Limburg. Deze uren zijn volledig doorbelast naar dit waterschap en komt ten gunste van de gemeenschappelijke regeling.

Inzet voorziening of bestemmingsreserve

In 2021 is door de waterschappen besloten de voorziening Sociaal Statuut in de jaren 2021 t/m 2024 in te zetten om de kosten van de tijdelijke formatie-uitbreiding te dekken. De voorziening Sociaal Statuut werd daarbij gesplitst: 2/3 deel voorziening Muskusrattenbeheer (deel waterschappen Aa en Maas en De Dommel) en 1/3 deel bestemmingsreserve Muskusrattenbeheer (deel waterschap Brabantse Delta).

In de jaarrekening 2023 is conform de begroting 2023 per waterschap een vrijval van $\text{€ } 39.500$ geboekt. Per 31 december 2023 bedraagt de voorziening (waterschappen Aa en Maas en De Dommel) $\text{€ } 45.774$ en de bestemmingsreserve (waterschap Brabantse Delta) $\text{€ } 22.887$. In 2024 valt zowel de bestemmingsreserve als de voorziening vrij.

<i>Bijdrage per waterschap (€ 2.370 voordeel)</i>
--

Per deelnemer bedraagt de bijdrage voor 2023 € 893.463; begroot was € 895.833 per deelnemer.
--

Bovenstaande toelichting heeft uitsluitend betrekking op de financiën. Over de uitvoering van de taak en de vangstgegevens wordt gerapporteerd in het jaarverslag 2023 Muskus- en beverrattenrattenbeheer Brabantse waterschappen. Het jaarverslag wordt separaat aangeboden aan de deelnemers van de gemeenschappelijke regeling.

Aan de aandeelhouders van
Waterschap Brabantse Delta

Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Bijster 39
Postbus 3814
4800 DV Breda

T: +31 (0)76 525 00 00

breda@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van waterschap Brabantse Delta te Breda gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2023 als van de activa en passiva van waterschap Brabantse Delta op 31 december 2023 in overeenstemming met artikel 98a van de Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2023 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader, dat op 20 december 2023 is vastgesteld door het algemeen bestuur.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de exploitatierekening naar programma's, naar kostendragers en naar kosten- en opbrengstensoorten over 2023;
- 2 de balans per 31 december 2023;
- 3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen; en
- 4 de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, het controleprotocol en normenkader voor de financiële rechtmatigheid die zijn vastgesteld door het algemeen bestuur op 21 december 2022 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2023. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van waterschap Brabantse Delta zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.855.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 5.2 van het Waterschapsbesluit.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2023. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 5.2 van het Waterschapsbesluit. Op basis van hoofdstuk 4 van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023 hebben wij bij de controle van de SiSa-bijlage dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 92.750 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Als onderdeel van onze controle hebben wij inzicht verkregen in het waterschap en haar interne beheersingsomgeving. Wij hebben een frauderisicoanalyse uitgevoerd met als doelstelling het identificeren en inschatten van mogelijke risico's op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude. Wij hebben onze frauderisicoanalyse besproken met het dagelijks bestuur en de commissie Financiën.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij geconcludeerd dat wij geen frauderisico zien ten aanzien van de opbrengstverantwoording. Dit vloeit voort uit het feit dat de opbrengststromen bij het waterschap Brabantse Delta grotendeels vast zijn (zoals bijdragen vanuit het publieke instellingen) of bestaan uit een grote hoeveelheid kleine, routinematige, niet materiële transacties waardoor de kans op een materiële fraude laag is (zoals belastingopbrengsten). Daarbij is het proces omtrent belastingopbrengsten uitbesteed aan een serviceorganisatie.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij het volgende frauderisico geïdentificeerd en geëvalueerd in het kader van onze controle.

Het risico dat het management maatregelen van interne beheersing doorbreekt

Het dagelijks bestuur of het management bevindt zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken. Een incentive van het dagelijks bestuur of het management zou hierbij kunnen zijn om op die wijze een betere financiële situatie of prestatie te presenteren.

Als wij kijken naar de jaarrekening van het waterschap ziet dit risico primair toe op het eventueel verschuiven van (project)lasten om zodoende binnen de budgetafspraken van het krediet dan wel programma te blijven of om externe subsidies te realiseren.

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd ten aanzien van handmatige boekingen op projecten en in het bijzonder op projecten waarbij sprake is van bijdragen derden. Daarnaast hebben wij vastgesteld dat de opgevoerde kosten subsidiabel zijn.

Verder is er sprake van een algemeen risico dat het management maatregelen van interne beheersing doorbreekt. Om dit algemene risico te ondervangen hebben wij onder andere de volgende werkzaamheden verricht:

- Analyseren en beoordelen van op basis van risicocriteria geselecteerde journaalposten en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht om de nauwkeurigheid van de geselecteerde journaalposten te controleren;
- Analyse van aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- Beoordelen van belangrijke schattingen en de schattingsprocessen van het dagelijks bestuur of het management zoals de waardering van de vaste activa en debiteuren en het toereikend zijn van voorzieningen. Hierbij hebben we in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het dagelijks bestuur bij deze posten. Wij hebben onder meer de volgende werkzaamheden verricht:
 - Met betrekking tot vorderingen hebben wij de inschatting van het dagelijks bestuur van de inbaarheid van de (belasting)vorderingen en diens gevolgde de omvang van de voorziening dubieuze (belasting)debiteuren gecontroleerd.
 - Met betrekking tot de voorzieningen hebben we vastgesteld dat de uitgangspunten voor de voorziening pensioenen plausibel zijn.
- Beoordelen van significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening om;
- Doornemen van notulen van vergaderingen van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur.

Verder hebben we ten aanzien van het frauderisico in de controle elementen van onvoorspelbaarheid in de controlewerkzaamheden opgenomen.

Naast bovenstaande hebben wij, voor zover relevant voor onze controle, de opzet geëvalueerd en het bestaan vastgesteld van de beheersingsmaatregelen op organisatieniveau zoals het integriteitsbeleid en de klokkenluidersregeling, alsmede de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten, het maken van schattingen en het bewaken van projecten. Tevens hebben wij specifieke aandacht gegeven aan de toegangsbeveiligingen in het IT-systeem en de mogelijkheid dat hierin functiescheiding kan worden doorbroken.

Wij zijn gedurende de gehele controle alert geweest op indicaties van (mogelijke) fraude. Daarnaast hebben wij middels een schriftelijke bevestiging door het dagelijks bestuur laten bevestigen dat alle gevallen van (mogelijke) fraude zijn gemeld aan ons.

Wij hebben tijdens onze controle geen specifieke aanwijzingen gekregen voor (een vermoeden van) fraude.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Het dagelijks bestuur heeft in de paragraaf Weerstandsvermogen, -capaciteit en risico's een beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het waterschap om de door haar geïdentificeerde risico's op te vangen en haar bedrijfsvoering voort te zetten voor tenminste 12 maanden na het opstellen van de jaarrekening. De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. Als onderdeel van onze controle hebben wij deze veronderstelling met het dagelijks bestuur geëvalueerd aan de hand van de tot het moment van het verstrekken van deze controleverklaring beschikbare informatie waaronder de begroting en de financiële kengetallen inclusief de weerstandsratio.

Wij hebben, op basis van de verkregen controle-informatie, overwogen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het waterschap haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Eventuele relevante gebeurtenissen na balansdatum die haar effect kunnen hebben op de financiële positie van het waterschap zijn toereikend toegelicht in de toelichting op de balans.

Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht:

- Wij hebben een risicoanalyse uitgevoerd gericht op het risico dat er gereede twijfel bestaat over de mogelijkheden om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouder.
- Wij hebben kennisgenomen van de analyse in de risicoparagraaf en de paragraaf weerstandsvermogen van het dagelijks bestuur en overwogen of deze alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle van de jaarrekening kennis hebben. Wij hebben met het dagelijks bestuur de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten besproken.
- Wij hebben kennisgenomen van de meerjarenbegroting in relatie tot de ontwikkelingen in de sector. Daarbij hebben we vastgesteld dat het waterschap een sluitende meerjarenbegroting heeft. De in de begroting opgenomen structurele lasten zijn gedekt door structurele baten. Hiermee wordt voldaan aan artikel 99, lid 3 van de Waterschapswet waarin wordt gesteld dat de begroting in evenwicht moet zijn.
- Wij hebben kennisgenomen van de beoordeling van de (meerjaren)begroting van het waterschap door de toezichthouder.
- Wij hebben inlichtingen ingewonnen over gebeurtenissen of omstandigheden na de periode waarvoor het dagelijks bestuur een beoordeling heeft gemaakt.

Op basis van onze kennis en ons begrip van de organisatie, verkregen tijdens onze jaarrekeningcontrole, en de financiële positie van het waterschap, zoals deze blijkt uit de jaarrekening, vinden wij het hanteren van de continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het waterschap niet langer in staat is om de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

C. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van artikel 98a van de Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in artikel 109 lid 3 sub d van de Waterschapswet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie waaronder het jaarverslag in overeenstemming met artikel 98a van de Waterschapswet en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

D. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader, dat op 20 december 2023 is vastgesteld door het algemeen bestuur.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of het waterschap in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, het controleprotocol en het normenkader voor de financiële rechtmatigheid die zijn vastgesteld door het algemeen bestuur op 20 december 2023, het Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
 - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat het waterschap in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het waterschap haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van het waterschap;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van het waterschap, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van het waterschap. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Accountants

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Breda, 6 juni 2024
Baker Tilly (Netherlands) N.V.

Was getekend,

drs. B. Smeenk RA

